

ADVOCATENBLAD

nr. 2 | februari 2014

747

Advocaten stapten in 2013
uit het vak. Waarom?

Sdu UITGEVERS

Toets 2 voor verzekeringen, toets 4...

Vergeet 't maar, bij Niehoff Werning & Kooij krijg je nog iemand van vlees en bloed aan de lijn. Snel, adequaat en vakkundig.

Niehoff Werning & Kooij is een onafhankelijke adviseur die volledig is gespecialiseerd in financieel advies, toegespitst op de advocatuur. Ongeacht of het gaat om arbeidsongeschiktheid, beroepsaansprakelijkheid, pensioen of personeel. Met meer dan 35 jaar ervaring kennen wij uw beroep en weten wij waar de valkuilen zitten.

Als u wilt weten wat onze specialisatie voor u kan betekenen, bel dan 033 - 464 13 40 voor een afspraak.

Zekerheid is dichterbij dan u denkt.

www.nwk.nl

Niehoff Werning & Kooij
financieel adviseurs voor advocatuur en notariaat

Actualiteiten

7

Orde en ministerie eindelijk eensgezind over toezicht

Er vielen soms harde woorden, maar na bijna drie jaar praten zijn staatssecretaris en Orde het met elkaar eens over het toezicht op de advocatuur. Voorzitter van het college van toezicht wordt de deken.

Interview

24

‘Die doos met tissues staat niet voor niets op mijn bureau’

Met flair, humor en lak aan conventies, komt advocate Carrie Jansen op voor de belangen van cliënten aan de onderkant van de samenleving. Het ‘beroepsbrutaaltje’ hekelst lapzwanzerige advocaten.

Interview

32

‘Toon aan dat wij minder kwaliteit leveren!’

Algemeen directeur Eric Pouw van rechtsbijstandsverzekeraar DAS nodigt advocaten uit aan te tonen dat zijn juristen minder kwaliteit leveren dan advocaten. ‘Wij hebben advocaten allang van de markt verdreven.’

Actualiteiten

- 2 Punt achter zaak-Van Asperen
- 3 Van de deken: Maakbaarheid
- 4 Intussen op het Binnenhof
- 5 Column Harry Veenendaal
- 6 ‘Turkije wil op een nette manier van deze zaak af’

Achtergrond

- 10 Wie mag er klagen

Cover

- 14 Vaarwel advocatuur

Opinie

- 22 Het voordeel van bemiddelen
- 23 Advocaat blijf bij je leest

Analyse

- 29 De (on)feilbare advocaat en zijn uitgegerende cliënt
- 31 Advocaatkosten werknemer

Achtergrond

- 34 Commerciële reclasseerders
- 36 Vruchten van de sport
- 39 Fluiten naar de centen
- 48 In de wachtkamer voor het partnerschap

In beeld

- 42 Doelgroepadvocaten

Mediation

- 51 Een andere rol voor de advocaat

Praktijk

- 52 Verdienen met vertrouwen
- 53 Column Dolph Stuyling de Lange

Historie

- 55 Vrouw met vooruitziende blik

Even oprissen

- 57 Hoe zit het ook alweer met e-voorwaarden?

Transfers

- 59 Wie, wat, waar?

Uitspraken

- 62 Van de Geschillencommissie
- 63 Van de tuchtrechter

Colofon

94e jaargang

Het *Advocatenblad*, het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten, verschijnt 12 keer per jaar (elke laatste donderdag van de maand) en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De van de Orde onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen, behalve Van de deken, Geschillencommissie, Van de Orde en Tuchtrector.

Hoofdredacteur
Robert Stiphout

Journalistieke redactie
Sabine Droogleevers Fortuyn,
Hedy Jak en Mark Maathuis

Redactie
mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. M.A.R.C. Padberg
mr. L.H. Rammeloo
mr. drs. Th.C. van Schagen
mr. B.J.R. Van Tongeren

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Vormgeving
Dimdim, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Senefelder Misset, Doetinchem

Citeerwijze
Adv.bl. 2014-2, p.

Aan dit nummer werkten mee
Lex van Almelo, Paula Boshouwers, Ronald Brokke, Jiri Büller, Christ’l Dullaert, Alrik de Haas, Luuk Hamer, Walter Hendriksen, Chris van Houts, Sander Foederer, Willem Jebbink, Michel Knapen, Peter Louwerse, Robert Malewicz, Kim van der Meulen, Martin Rijpstra, Tatiana Scheltema, Friso Schotanus, Matthijs Sluiter, Trudeke Sillevius Smitt, Dolph Stuyling de Lange, Floris Tilanus, Willem van Tongeren, Harry Veenendaal, Marian Verburgh, Menno Weij en Jolenta Weijers.

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.

Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Sdu Uitgevers
Gert Jan Schinkel (uitgever)
Sandra Kroon (directeur Legal, Tax & Regulatory)

Advertenties
Fenneke Rosier en Angela Bruins (media adviseurs) 070-378 05 62 www.sduadvertieren.nl, advertentie.juridisch@sdu.nl, Inzendtermijn: nr. 3, 12 februari 2014 nr. 4, 12 maart 2014

Abonnementen
Per jaar: 229,50 (incl. verzenden en administratiekosten). Studenten: 114,75 euro. Jaarbanden: 39,95 euro

(excl. verzendkosten). Losse nummers: 30 euro (excl. verzendkosten). Alle bedragen zijn excl. btw.

Adreswijzigingen
Sdu Uitgevers klantenservice, 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service; adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl

Bureau van de Orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag Postbus 30851, 2500 GW Den Haag info@advocatenorde.nl 070-335 35 35 Helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl 070-335 35 54 ISSN 0165-1331

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaardt de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) *Advocatenblad* in enige vorm.

Omslag:
Dimitry de Bruin

Van de redactie Geheim

Het *Advocatenblad* stuitte ogenschijnlijk op een groot geheim. Dat kwam zo: al jaren laat circa vijf procent van alle advocaten zich schrappen van het tableau. Waarom, vroeg de redactie zich af. De Orde van Advocaten registreert geen redenen. Onderzoek bestaat niet. Blijft over een rondgang langs HR-managers. Zij zouden bij uitstek geschikt moeten zijn om te vertellen waarom een advocaat kiest voor een carrière buiten de balie.

Het *Advocatenblad* belde vele kantoren, maar bijna overal bleef de deur dicht. Dat kantoren geen cijfers prijs willen geven, is te begrijpen. Stel je voor dat je het kantoor blijkt te zijn waar de meesten de deur uithollen. Maar in algemene zin praten over redenen voor schrappingen, dat moest toch kunnen? Niet dus. Alleen NautaDutilh en Boekel De Nerée werkten mee.

Gelukkig bleken er genoeg deskundigen die hun kennis wilden delen. Met het artikel kwam het dus goed (zie 'Vaarwel advocatuur' op pagina 14). Maar de vraag bleef waarom kantoren zo geheimzinnig doen. Kenners verzekeren dat het te maken heeft met het feit dat kantoren niet te hard over willen komen. Alleen al de associatie met zoiets als up or out zou teveel zijn. Dat verklaart wellicht ook waarom kantoren weigerden mee te werken aan het artikel 'In de wachtkamer voor het partnerschap' (pagina 48) over de opkomst van de counsel.

Mal is het wel om zo geheimzinnig te doen (over iets wat iedereen weet). Nederland ontworstelde zich al jaren geleden aan maaiveldprincipes en zesjescultuur. Anders dan vroeger wordt bijvoorbeeld de student van nu beloond wanneer die oprijst uit het moeras van middelmatige prestaties. Doemaar-gewoon maakte plaats voor haal-het-beste-uit-jezelf. Waarom zouden kantoren er zich dan niet op laten voorstaan dat bij hen alleen de besten overblijven in de race naar de top? Zou het kunnen dat de beroepsgroep die er op zoveel terreinen van wordt beticht achteraan te sluiten, zelfs op het gebied van de volksmentaliteit achterloopt?

Robert Stiphout

Punt achter zaak-Van Asperen

Trudeke Silleviss Smitt

Ron van Asperen gaat zestig uur taakstraf doen. De (inmiddels ex-)advocaat heeft besloten niet in hoger beroep te gaan tegen het strafvonnis van de Rechtbank Overijssel. Die oordeelde op oudejaarsdag dat Van Asperen zich schuldig had gemaakt aan valsheid in geschrifte door toevoegingen aan te vragen op naam van kantoorgenoten. Doel daarvan was de limiet van 250 toevoegingen per jaar te omzeilen.

Van Asperens advocaat Stijn Franken had onder meer betoogd dat Van Asperen al tweemaal eerder was bestraft voor hetzelfde feit: door de Raad voor Rechtsbijstand die hem schrapte als toevoegingsadvocaat, en door de tuchtrechter die hem schrapte van het tableau. De rechtbank oordeelde echter dat geen sprake was van ne bis in idem omdat de eerdere maatregelen geen straffen waren en ze andere belangen beoogden te beschermen.

Volgens de tenlastelegging had Van Asperen de namen van kantoorgenoten op toevoegingsaanvragen ingevuld en die aanvragen zelf ondertekend, zonder dat die kantoorgenoten daarvan op de hoogte waren. De verdediging had aangevoerd dat dit alleen valsheid in geschrifte zou opleveren als Van Asperen op voorhand wist dat die kantoorgenoten geen werkzaamheden in de zaak zouden doen – dat was weliswaar het geval, maar dit stond niet in de tenlaste-

Foto: ANP

legging. Bovendien waren kantoorgenoten wel op de hoogte, althans kon niet bewezen worden dat zij dat niet waren.

In het vonnis verwees de rechtbank naar de 'context van de tenlastelegging' om toch tot het oordeel te komen dat sprake was van valsheid in geschrifte. 'Een zwaktebod', volgens Franken. 'Maar je moet je op een gegeven moment afvragen of Van Asperen na alles wat hij heeft meegemaakt nog in hoger beroep zou moeten gaan. Hij is erg zwaar gepakt, terwijl het niet om eigen gewin ging.'

Van Asperen: 'Belangrijker voor mij dan de straf is de vaststelling in het vonnis dat er geen "money for nothing" is opgestreken. Ik had een dergelijke afweging ook liever bij de tuchtrechter gezien. Als het mogelijk was geweest, zou ik sprongcasatie hebben ingesteld om de juridische kwesties op het hoogste niveau te laten beoordelen. Maar om nu eerst nog in hoger beroep te gaan... Na vijf jaar moet het nu maar eens afgelopen zijn.'

Citaat

'Misschien moet Teeven meedoen aan Utopia, om zijn eigen politiestaat te bouwen.'

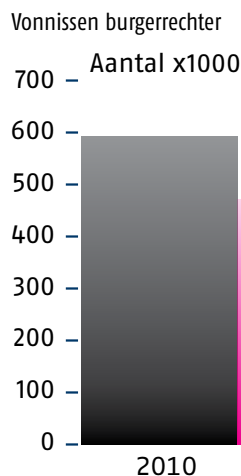
Advocaat Geertjan van Oosten is het niet eens met het voorstel van de staatssecretaris om een Verklaring Omtrent het Gedrag te kunnen weigeren aan iemand die geen verdachte is. *AD*, 17 januari.

Veranderingen in civiel procesrecht

Wat verandert er in 2014 ten opzichte van 2013 in het civiele procesrecht? Peter Vogels, juridisch assistent bij Van Doorne in Amsterdam, zocht het uit. Bij gerechtshoven mogen pleitnota's bij schriftelijk pleidooi voor civiele dagvaardingszaken bijvoorbeeld voortaan niet langer zijn dan twaalf pagina's. En bij kort gedingen voor de rechtbank in civiele en familiezaken mogen berichten (in tegenstelling tot stukken) per e-mail bij de rechtbank worden ingediend, tenzij het een aanvraag betreft. Een compleet overzicht van de wijzigingen is te vinden op www.advocatenblad.nl.

Minder zaken door gestegen griffierechten

In 2012 behandelden Nederlandse burgerrechters bijna 1,1 miljoen nieuwe zaken. Dat waren er 75.000 minder dan in het piekjaar 2010. Dat meldde het Centraal Bureau voor de Statistiek in januari. Tussen 2001 en 2010 verdubbelde het aantal dagvaardingen en vonnissen. Sinds 2010 nam het aantal dagvaardingen en vonnissen met een vijfde af. Deze afname hangt onder meer samen met de eind 2010 ingevoerde verhoging van het griffierecht.

Van de deken

Maakbaarheid

Walter Hendriksen

Dat hebben we mooi gefikst, constateerde ik tevreden toen maandagmiddag 20 januari het ministerie van Veiligheid en Justitie het persbericht bekendmaakte over het nieuwe toezichtvoorstel. Maakbaarheid is in Haagse kringen al lang passé, participeren is het nieuwe adagium. Toch heeft de Orde haar eigen toezichtmodel gemaakt – met behulp van Docters van Leeuwen – en dit weten te realiseren – met behulp van de lokale dekens en Hoekstra als strenge doch rechtvaardige bovenmeester. Een tijdelijke opleving van maakbaarheid of participatie pur sang?

Onder druk van het weerstaan van overheidsmacht en politieke controle heeft de advocatuur binnen het maatschappelijke domein zelf de verantwoordelijkheid genomen voor de eigen toezichtomgeving. Die verantwoordelijkheid dragen wij straks uit met een nieuwe Advocatenwet als fundament. Maar ook in een ander opzicht was er sprake van participatie.

De aantasting van rechtsstatelijke principes smeedde een eenheid in de verscheidenheid die de balie kenmerkt: Zuidaskantoren, solitaire praktijken, samenwerkingsverbanden; van bestuurstot strafrecht: het verzet tegen het eerdere voorstel van het kabinet kwam uit alle hoeken van de balie. Dat daarbij steun kwam vanuit de Raad voor de rechtspraak, de CCBE en de Hoge Raad was natuurlijk een extra stimulans om het verzet niet op te geven.

Ik heb in het eerste halfjaar van mijn dekenaat ervaren dat de advocatuur bij rechtsstatelijke thema's een maatschappelijke meerwaarde heeft. In onze wetgevingsadvisering zullen we daar ook nadrukkelijker aandacht aan gaan besteden.

Tegelijkertijd zullen we de eigen verantwoordelijkheid moeten blijven waarmaken. De afgrond van overheidsinvloed waar we tot voor kort voor stonden, kunnen we beter niet vergeten.

Wijziging van het Besluit omgevingsrecht (Bor) en andere AMvB's

Status Het ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit omgevingsrecht is op 31 oktober 2013 gepubliceerd in de *Staatscourant*, nr. 30053, met een reactietermijn van vier weken. Datzelfde geldt voor diverse andere Algemene Maatregelen van Bestuur in verband met het permanent maken van de Crisis- en herstelwet en het aanbrengen van enkele verbeteringen op het terrein van het omgevingsrecht. De definitieve tekst was bij het ter perse gaan van dit nummer nog niet gepubliceerd.

Inhoud Het ontwerp bevat veel en ingrijpende wijzigingen van onder meer het Besluit omgevingsrecht (Bor), het Besluit milieueffectrapportage (Besluit mer), het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (Besluit uitvoering Chw) en het Bouwbesluit 2012 (Bb). Het is gericht op verbeteringen en het wegnemen van knelpunten binnen het bestaande omgevingsrecht. Zo wordt het makkelijker om vergunningvrij (aan) te bouwen op het achtererf, af te wijken van een bestemmingsplan (met een maximum van tien jaar) of leegstaande gebouwen voor een ander doel te gebruiken. Het besluit loopt vooruit op de Omgevingswet, die in ontwerp na een uitvoerige consultatieronde voor advies bij de Raad van State ligt en in 2018 in werking moet treden.

In werking Verwacht in 2014.

Verruiming fouilleerbevoegdheden

Status Wetsvoorstel 33 112 (Wijziging van de Gemeentewet, de Wet wapens en munitie en de Politiewet 2012 (verruiming fouilleerbevoegdheden)) is in behandeling bij de Eerste Kamer.

Voor advocaten relevante Haagse voornemens en nieuwe wetten.

Marian Verburgh

Inhoud De mogelijkheden tot preventief fouilleren worden ruimer. Het wetsvoorstel regelt de zogenaamde veiligheidsfouillering, vervoersfouillering, insluitingsfouillering en feitgecodeerde afdoening. De officier van justitie in een veiligheidsrisicogebied kan straks in een spoedeisende situatie mondeling, dus sneller, bevel geven tot een fouilleeractie. Doel: de veiligheid op straat en de arbeidsomstandigheden voor de politie verbeteren. De burgemeester krijgt de bevoegdheid om in onvoorzien spoedeisende gevallen direct een gebied aan te wijzen waar voor maximaal twaalf uur preventief gefouilleerd mag worden ('incidentele fouillering'). De officier van justitie moet achteraf goedkeuring geven.

In werking Beoogd 1 juli 2014.

Wet open overheid (vervanging Wob)

Status Wetsvoorstel 33 328 – van de Kamerleden Linda Voortman (GroenLinks) en Gerard Schouw (D66) – houdende regels over de toegankelijkheid van informatie van publiek belang (Wet open overheid) is op 12 december 2013 ingediend bij de Tweede Kamer.

Inhoud Dit initiatiefvoorstel verplicht ertoe om bepaalde categorieën informatie uit eigen beweging te openbaren. Overheden moeten een elektronisch toegankelijk register bijhouden van hun documenten

en datasets. Informatieverzoeken moeten binnen twee, maximaal vier weken worden afgehandeld. Ook de Staten-Generaal en de Raad van State gaan onder deze wet vallen, evenals op termijn semipublieke instellingen. De rechterlijke macht blijft uitgezonderd. Er komt minder ruimte om informatie geheim te houden. Een Informatiecommissaris gaat klachten behandelen, de uitvoering van de wet monitoren en gevraagd en ongevraagd advies geven. De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) wordt ingetrokken.

In werking Verwacht in 2015.

Wet scheiden zonder rechter

Status Eenieder kan tot 9 februari 2014 reageren op het conceptwetsvoorstel Wijziging van Boek 1 en Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten betreffende het uitspreken van de echtscheiding en ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Wet scheiden zonder rechter) via www.internetconsultatie.nl.

Inhoud Echtgenoten zonder minderjarige kinderen die het eens zijn over de echtscheiding kunnen straks scheiden via de burgerlijke stand in plaats van via de rechter. Een advocaat is dan dus ook niet meer nodig.

In werking Verwacht in 2015.

Rookverbod in de hele horeca

Status Wetsvoorstel 33 791 (Verduidelijking van de rookverboden in de Tabakswet, met inbegrip van een algemeen rookverbod in de horeca) is klaar voor plenaire behandeling door de Tweede Kamer.

Inhoud Ook in een klein café zonder personeel is roken straks niet meer toegestaan.

In werking Beoogd 1 juli 2014.

(advertentie)

Weer geen winnend lot?
Laat uw winst in 2014 niet van toeval afhangen, huur ons in.

Grant Thornton Forensic & Investigation Services B.V. is ervaren specialist in forensic accounting en forensic IT. Wij maken actief gebruik van de kennis en expertise van collega's uit ruim 120 landen van het Grant Thornton International-netwerk. Wilt u meer weten? Kijk op onze site: www.gt.nl/fis

Neem contact op met één van onze partners:

Peter Schimmel: T 020 - 547 57 57
Mark Hoekstra: T 010 - 270 51 51
E gtfis@gt.nl

Grant Thornton
An instinct for growth™

Agenda

9 februari

Als de vreemdeling een gezicht krijgt...

Een debat met staatssecretaris Fred Teeven van Veiligheid en Justitie, Eduard Nazarski (Amnesty International) en Sander Terphuis (voormalig vluchteling) heeft op zondagmiddag 9 februari plaats in cultureel debatcentrum De Rode Hoed. De bijeenkomst over asiel en migratie georganiseerd door *de Volkskrant* in samenwerking met De Rode Hoed, is actueel naar aanleiding van verschillende onderwerpen op de politieke agenda: strafbaarstelling van illegaliteit, vreemdelingendetentie en wat te doen met de Syrische vluchtelingen?

Tijd: zondag 9 februari vanaf 16.00 uur.

Plaats: Keizersgracht 102, Amsterdam.

Kaartverkoop: rodehoed.nl.

14 maart

Maaskantlezing 2014

‘Vernieuwing van de civiele procedure’, dat is het thema van de zevende Maaskantlezing op 14 maart. De Juridische Hogeschool Avans-Fontys organiseert de lezing dit jaar voor de zevende keer. Fred Hammerstein, onder meer raadsheer in buitengewone dienst bij de Hoge Raad, bespreekt tijdens deze bijeenkomst de digitalisering van het procesrecht. De middag wordt geopend door Gerard Hupperetz, directeur van de Juridische Hogeschool Avans-Fontys. Vervolgens zal de lezing worden ingeleid door Stef-Jan Willard, voorzitter van het bestuur van de hogeschool.

Tijd: vrijdag 14 maart van 15.00 tot 18.00 uur.

Plaats: Meerkoldreef 6 Tilburg.

Aanmelden: evenementen.jhs@avans.nl.

Correctie

In *Advocatenblad* nr. 12/1 is Henk Lubberdink abusievelijk aangeduid als voorzitter van de Afdeling bestuursrecht van de Raad van State. Hij is voorzitter van de Vreemdelingenkamer van de Raad van State.

Column Vogelvrij

Harry Veenendaal

Op 15 januari 2014 stuurde staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven (VVD) een brief naar de Tweede Kamer. Hij stelt daarin voor om natuurlijke en rechtspersonen die verdachte zijn in een strafrechtelijk onderzoek een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) te weigeren. Vanzelfsprekend wordt de mantra van de – niet-veroordeelde – pedofiel afgestoofd als onvermijdelijke noodzakelijkheid van de maatregel.

Volgens Teeven speelt de overheid een essentiële rol bij het beperken van veiligheidsrisico's door middel van het screenen van (rechts)personen op basis van justitiële gegevens en andere niet-openbare bronnen. Om deze screening eenduidig en zorgvuldig uit te voeren, is het voor Teeven van belang de beoordeling van justitiële en niet-openbare bronnen zo veel mogelijk te centraliseren en om de wettelijke grondslag hiervoor te waarborgen. Bij de weging voor het afgeven van een VOG wil Teeven politieke gegevens betrekken over lopende onderzoeken.

Het wettelijke kader voor een VOG-screening wordt gevormd door de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens (Wjsg). De Wjsg biedt op dit moment geen wettelijk kader om politiegegevens te betrekken bij een antecedentenonderzoek. Op dit moment kan een weigering alleen plaatshebben als een justitieel feit is vermeld in het Justitieel Documentatiesysteem (JDS) en niet op basis van louter politiegegevens. Teeven wil de VOG-screening los van een JDS-melding en louter op grond van politiegegevens weigeren. En de staatssecretaris wil nog veel meer. Zorgvuldige nalezing van de brief leert dat Teeven een voorstel zal indienen om bepaalde overtredingen waarvoor een bestuurlijke boete is opgelegd te betrekken bij de VOG-screening. In essentie wil Teeven een maatwerk-VOG. Dit houdt in dat voor verschillende sec-

toren, banken, vastgoed, kinderdagverblijven enzovoort, verschillende gegevens relevant zijn voor de VOG-screening.

Bestuurlijke boetes worden op dit moment niet geregistreerd in de justitiële documentatie en blijven buiten de VOG-screening. Teeven ziet de bestuurlijke boete echter als een ‘overheidsreactie’ op ‘normoverschrijdend gedrag’. Volgens Teeven moeten dadelijk alle ‘overheidsreacties’ meewegen in het kader van integriteit van (rechts)personen. De reikwijdte van het wetsvoorstel zou lachwekkend zijn als het niet zo ernstig was. Stelt u zich eens voor: u solliciteert naar een directiefunctie bij een financiële instelling. Omdat u een maand eerder een bestuurlijke boete heeft opgelegd gekregen in het kader van de Wet Mulder (snelheidsovertreding), zal dit worden meegewogen in het afgeven van een VOG. Of een student die om wat voor reden dan ook vergeten is om zijn/haar studentenreisproduct tijdig stop te zetten. En wat te denken van het onderscheid dat wordt gemaakt bij de Algemene wet inzake rijksbelastingen tussen een verzuimboete en een vergrijpboete. De laatste is (veel) ernstiger maar beide vormen een bestuurlijke sanctie. In beide gevallen: geen VOG. Ook een werknemer die zich niet houdt aan de Arbowet kan geconfronteerd worden met een bestuurlijke boete en kan daarmee naar een VOG fluiten.

Het lijkt alsof Teeven met zijn centralisatiedrang en integriteitsfetisj aanstuurt op een ministerie van Burgerlijke Integriteit. Een VOG is binnen onze rechtsstaat een belangrijk instituut om te zien of iemand op basis van een strafrechtelijk verleden bepaalde functies wel of niet mag uitoefenen. Het voorstel van Teeven leidt niet alleen tot willekeur, het maakt mensen zonder strafrechtelijk verleden maar wel met een bestuurlijke boete vogelvrij voor Teevens integriteitsgestapo.

‘Turkije wil op een nette manier van deze zaak af’

‘Ik laat me de mond niet snoeren’, zei de Istanboelse deken Ümit Kocasakal tijdens de zitting waar hij zich verdedigde tegen de beschuldiging de rechter te hebben beïnvloed.

Tatiana Scheltema

Met een verwijzing naar Socrates’ apologie verweerde Ümit Kocasakal zich op 7 januari tegen de in zijn ogen onrechtmatige aanklacht tegen hem en negen bestuursleden van de Istanbulsche Orde van Advocaten.

Een delegatie van Lawyers for Lawyers reisde samen met zo’n vijftig andere vertegenwoordigers van Europese balies naar Silivri, een plaatsje vlak bij Istanboel, om het proces te monitoren. Hans van Veggel, oud-deken van Amsterdam, was lid van de L4L-delegatie. Net als bij de eerste zitting in de zaak tegen Kocasakal, in oktober vorig jaar, was de rechtszaal bomvol, zegt Van Veggel. ‘We zaten als haringen in een ton, en werden uiteindelijk via het bankje van de verdachten naar binnen geloodst. We stonden zo’n beetje op het podium van de rechter.’

De aanklacht tegen Kocasakal en het Ordebestuur volgde op een turbulente zitting op 26 maart 2012 in het zogeheten Sledgehammer-proces. In deze zaak werden 365 militairen ervan beschuldigd in 2003 een staatsgreep te hebben voor-

bereid tegen de regering van premier Tayyip Erdoğan (driehonderd van hen zijn inmiddels veroordeeld tot gevangenisstraffen). De rechter in die zaak stuurde de advocaten van de verdachten de zaal uit en vroeg deken Kocasakal om nieuwe advocaten te benoemen. Hij weigerde: de verdachten hadden immers al advocaten. De dag erop nam het voltallige bestuur van de Istanboelse Orde plaats in de rechtszaal op de plek van de weggestuurde advocaten en hield Kocasakal een vlamdend betoog over de gebrekkige rechtsgang in de Sledgehammer-zaak – wat hem op de aanklacht kwam te staan.

Pijler onder de aanklacht was de stelling dat de deken en zijn collega’s tijdens de Sledgehammer-zitting als privépersoon hadden geprobeerd de rechter op ontoelaatbare wijze te beïnvloeden. ‘Maar volgens Kocasakal traden hij en zijn collega’s wel degelijk op als advocaat, namelijk in hun hoedanigheid van ordebestuurders,’ zegt Van Veggel. ‘Hij zei: “Als advocaten doen wij niets anders dan proberen de rechter te beïnvloeden, zoals ik dat nu ook probeer door duidelijk te maken dat het onzin is dat wij hier terechtstaan.”’

De rechter, een jonge, onervaren man, hield de zaak opnieuw aan – misschien wordt er nog over de uitspraak overlegd. Maar het zou ook een aanwijzing kunnen zijn dat Kocasakal en de zijnen straks worden vrijgesproken. Van Veggel: ‘Tijdens de lunchpauze peilde ik wel de stille verwachting dat het met een sisser zou aflopen: men moet op een nette manier van die zaak af.’

De uitspraak wordt verwacht op 24 februari.

(advertentie)

TOGA
atelier
Schout

Kwaliteit met oog voor detail

Voering in vele kleuren leverbaar

www.toga-atelierschout.nl

info@toga-atelierschout.nl

Industrieweg 51
3044 AS Rotterdam
Tel.: 010 245 07 66
di t/m vr 9:00 - 17:30
zaterdag op afspraak

kb-mappen.nl

de Trias dossiermap

gratis proefmap?
kb-mappen.nl
of bel 0252-241300

- 6 cm. CAPACITEIT
- 12 KLEUREN
- ELASTIEK
- ONVERSLIJTBAAR

info@kb-mappen.nl
www.kb-mappen.nl

Orde en ministerie eindelijk eensgezind over toezicht

Er vielen soms harde woorden, maar na bijna drie jaar praten zijn de staatssecretaris en de Orde het met elkaar eens over het toezicht op de advocatuur. Verbindende factor wordt de beoogde voorzitter van het college van toezicht, de landelijk deken.

Mark Maathuis

De Nederlandse advocatuur kan opgelucht ademhalen. Met de aanpassingen van het wetsvoorstel tot herziening van het toezicht op advocaten is staatssecretaris Fred Teeven (Veiligheid en Justitie, VVD) de Orde op een aantal punten in hun principiële bezwaren tegemoetgekomen. Ook lijkt de relatie tussen het ministerie en de Orde in een rustiger vaarwater te zijn gekomen.

Waar de Orde in september vorig jaar bij de publicatie van de derde nota van wijziging Teeven nog verweet 'op ramkoers' te liggen, waarop de staatssecretaris naar verluidt de deur voor verdere discussie letterlijk zou hebben dichtgegooid, lijkt alles nu weer koek en ei. Zo prijst de toelichting bij de vierde nota tot wijziging die op 20 januari werd gepubliceerd de Orde, 'die zich, binnen alle geleidingen, aantoonbaar ingespannen heeft om het toezicht te professionaliseren en te intensiveren. Niet alleen door een toezichtsbeleid te ontwikkelen dat er onder meer in voorziet dat een minimaal aantal advocaten(kantoren) jaarlijks een bezoek ontvangt van de lokale deken in het kader van proactief toezicht, maar ook door het instellen van kenniscentra, zoals de oprichting van de unit financieel toezicht advocatuur en het kenniscentrum Wwft.' Op zijn beurt was de Orde ook vol lof. 'Het zijn constructieve gesprekken geweest die uiteindelijk tot dit voorstel hebben geleid,' aldus landelijk deken Walter Hendriksen. 'Respect voor hoe het ministerie hiermee is omgegaan.'

Verbindend figuur

In het nieuwe voorstel is het plan van de baan om het driekoppige college van toe-

Foto: Jiri Biller

Walter Hendriksen: 'Respect voor hoe het ministerie hiermee is omgegaan'

'Teeven kon niet anders dan het wetsvoorstel aanpassen'

Gerard Schouw

zicht – waar ook twee niet-advocaten zitting in zullen nemen – met het toezicht op de naleving door advocaten te belasten. Die verantwoordelijkheid blijft bij de lokale dekens liggen. Deze krijgen ook de bevoegdheid om, in geval van overtreding van bepaalde beroepsnormen, een boete of dwangsom op te leggen. 'Het kunnen opleggen van deze bestuurlijke maatregelen,' aldus de toelichting, 'past bij de eindverantwoordelijkheid voor het toezicht en versterkt voor de lokale deken de mogelijkheden om effectief toezicht uit te oefenen.'

Ook nieuw is dat de landelijk deken de voorzitter van het college van toezicht zal worden. Al in een eerdere versie van het wetsvoorstel was opgenomen dat er een advocaat in het college zitting zou nemen om zo de deskundigheid van het beroep van advocaat binnen het college te waarborgen, maar met haar keuze voor de landelijk deken beoogt het ministerie het college nog meer gezag te geven. Tevens is daarmee de onafhankelijkheid gegarandeerd, aldus de toelichting. 'De landelijk deken wordt benoemd door de advocatuur, waardoor er afstand is tot de overheid.' Ter voorkoming van het verwijt dat 'de slager zijn eigen vlees keurt' mogen de overige twee leden uitdrukkelijk geen advocaat zijn. En om ook hun afstand tot de overheid te waarborgen, kunnen zij geen rechter of ambtenaar zijn en mogen zij slechts door de Orde worden voorgedragen. Hun benoeming vindt vervolgens plaats bij koninklijk besluit.

Met het oog op de uniformiteit zal het college toezien op de werking van het toezicht en de klachtbehandeling door de lokale dekens en de eisen waaraan het advocatuurlijke toezicht moet voldoen. Lokale dekens kunnen dan dus niet langer hun eigen regels opstellen. Daarnaast krijgt de landelijk deken als voorzitter de bevoegdheid lokale dekens aanwijzingen te geven. Deze zijn vervolgens verplicht hieraan gehoor te geven. ‘Hierdoor blijft de verantwoordelijkheid voor de feitelijke uitoefening van het toezicht binnen de advocatuur liggen,’ aldus de toelichting. ‘Wel zal de landelijk deken voorafgaand aan het geven van een aanwijzing hierover de twee andere leden van het college moeten horen, zodat deze hierover vanuit hun eigen, onafhankelijke positie kunnen adviseren. De landelijk deken wordt op deze manier, als voorzitter van het college en de algemene raad, de verbindende figuur tussen de lokale dekens die belast zijn met het toezicht en het systeemtoezicht.’ Ook kan het college lokale dekens om informatie vragen. Bij deze verzoeken geldt echter uitdrukkelijk dat de lokale dekens hun antwoorden zo dienen te formuleren dat die niet tot cliënten herleidbaar zijn. Daarmee blijven de onafhankelijke positie van de advocatuur en de vertrouwelijkheid van cliëntengegevens gewaarborgd. En mocht een lokale deken daarin of anderszins tekortschieten, dan geldt onder het nieuwe regime dat het college de betreffende lokale orde kan voorstellen hem of haar te ontslaan. Tot slot zal het college in het kader van de transparantie regelmatig over het toezichtsbeleid dat de lokale dekens moeten uitvoeren rapporteren.

Al met al, aldus de toelichting, ‘ontstaat met bovengenoemde aanpassingen en kenmerken van het nieuwe toezichtsmodel een evenwichtig en modern stelsel van toezicht op de advocatuur, dat voldoet aan de eisen van onafhankelijkheid, transparantie, uniformiteit en effectiviteit, terwijl de bijzondere positie van de advocatuur, diens onafhankelijkheid en de vertrouwelijkheid van cliëntengegevens gewaarborgd blijven.’

Plenaire behandeling

Dat zowel de Orde als het ministerie tevreden is met deze uitkomst, blijkt wel uit hun

beider reacties. Zo laat de Orde weten dat ‘er constructief overleg is gevoerd en men is gekomen tot een voor beide partijen acceptabel voorstel. Het nieuwe toezichtmodel biedt de advocatuur voldoende ruimte om, binnen eigen verantwoordelijkheid, het toezicht op professionele en onafhankelijke wijze in te richten en uit te voeren, met inachtneming van de bijzondere positie van de advocatuur in het rechtsbestel’. In een persbericht van het ministerie liet ook Teeven weten ‘blij’ te zijn. Ook gaf zowel de staatssecretaris als de Orde aan de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel ‘met vertrouwen’ tegemoet te zien.

Daarin werden zij tijdens een procedurevergadering van de vaste Kamercommissie van Veiligheid en Justitie daags nadat

De vertrouwelijkheid van cliëntengegevens blijft gewaarborgd

het nieuwe voorstel was gepubliceerd op hun wenken bediend toen besloten werd het wetsvoorstel aan te melden voor plenaire behandeling. Lilian Helder (PVV) had weliswaar nog een aantal opmerkingen over de nota van wijziging, maar die konden wat haar betreft in het debat aan de orde worden gesteld omdat ze op de inhoud toezagen. Eerder al had D66 – één van de grootste tegenstanders van het toezichtplan onder de oude invulling – bij monde van commissielid Gerard Schouw laten weten zich in de wijzigingen te kunnen vinden. ‘Teeven kon niet anders dan het wetsvoorstel aanpassen en afzien van het staats-toezicht op de advocatuur. Staats-toezicht invoeren zou een gevaar zijn voor de rechtspraak, slachtoffers en verdachten, zeker gezien een toename van zaken tegen de staat,’ aldus Schouw. ‘Ik ben blij dat staatssecretaris Teeven dit nu ook inziet.’

Die ommezwaai heeft wel de nodige voeten in de aarde gehad. Want hoewel de staatssecretaris en de Orde het al in een vroeg stadium eens waren over het feit dat het toezicht beter kon en moest, was er een groot verschil van mening hoe dat te realiseren zou zijn. Struikelblok bleek gedurende de bijna drie jaar durende discussie tussen de Orde en het ministerie de vraag waar de eindverantwoordelijkheid over het toezicht en de uitoefening van de toezichtsbevoegdheden zou moeten komen te liggen.

Dat die uiteindelijk bij de Orde komen te liggen, is mede het gevolg van het initiatief van de Orde om het voormalige Raad van State-lid Rein Jan Hoekstra tot interim-rapporteur toezicht advocatuur te benoemen. Die constateerde afgelopen jaar dat het toezicht door de Orde sterk verbeterd was en dat men voortvarend met zijn advies om elk jaar ten minste tien procent van alle advocatenkantoren te bezoeken ter harte had genomen. ‘Deze ontwikkelingen,’ aldus de toelichting bij de nota, ‘en met name het bestendige karakter ervan, brengen mee dat de regering het vertrouwen heeft dat de advocatuur zeer goed in staat is om zelf primair de verantwoording te dragen voor (de uitoefening van) het toezicht.’

Hoewel in de toelichting niet genoemd, zal het feit dat er slechts beperkt animo was voor Teevens eerdere voorstellen zeker een rol hebben gespeeld. Zo stelde de Raad voor de rechtspraak over diens eerdere voorstel dat ‘de bevoegdheden die staatssecretaris Teeven wil toekennen aan een college van toezicht voor de advocatuur, de Raad voor de rechtspraak nog steeds te ver gaan’. Ook de Hoge Raad en de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak waren kritisch en zelfs vanuit België waren tegengeluiden te horen. Namens de Orde van Vlaamse Balies liet voorzitter Eddy Boydens in een brief aan de voorzitters van de Tweede en Eerste Kamer weten ‘de principiële bezwaren die reeds door heel wat advocaten in Nederland werden geuit’ te onderschrijven.

Wanneer het wetsvoorstel door de Tweede Kamer behandeld wordt, was bij het ter perse gaan van dit *Advocatenblad* nog niet bekend. De Orde verwacht dat het niet voor 1 januari 2015 in werking zal treden.

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

De Hoge Raad der Nederlanden is als hoogste rechterlijke instantie in Nederland belast met de cassatierechtspraak op het gebied van het civiele recht, het strafrecht en het belastingrecht. De Hoge Raad is ook belast met een aantal bijzondere taken dat hem bij de wet is opgedragen. De procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft als belangrijkste taak het geven van een onafhankelijk advies ('conclusie') aan de Hoge Raad hoe te oordelen in een aanhangig cassatieberoep. De directeur bedrijfsvoering is verantwoordelijk voor de (juridisch-) wetenschappelijke, administratieve en facilitaire ondersteuning aan de Hoge Raad en aan de procureur-generaal en het parket.

Wetenschappelijk medewerker(s) sectie straf

v/m 36 uur per week

Functie-inhoud

U verleent bijstand bij het voorbereiden en opstellen van concept-uitspraken of concept-conclusies voor de Strafkamer van de Hoge Raad respectievelijk het daaraan verbonden Parket, door onder meer het verzamelen van wetenschappelijke documentatie en het verrichten van literatuur-, jurisprudentie-, wetsgeschiedenis- en dossieronderzoek. U stelt nota's op over problemen die zich bij de behandeling van het cassatieberoep voordoen en bespreekt deze met de advocaat-generaal of raadsheer voor wie u werkt.

Functie-eisen

U heeft een voltooide opleiding Nederlands Recht en beschikt over een grondige kennis van en inzicht in het strafrecht. Publicaties, bij voorkeur op het gebied van strafrecht, strekken tot aanbeveling. Relevante praktijkervaring is gewenst.

Bijzonderheden

Het betreft een functie voor een periode van 5 á 6 jaar. Na deze periode wordt u geacht een vervolgstap te zetten in uw loopbaan. Veel voormalige leden van het wetenschappelijk bureau zijn nu rechter; anderen gingen naar universiteiten, departementen, de advocatuur, de belastingadviespraktijk en het bedrijfsleven. Bij zes jaar relevante juridische werkervaring (waarvan ten minste één jaar bij de Hoge Raad) en goed functioneren kunt u, benoemd worden tot gerechtsauditeur.

Salaris

Salariëring vindt plaats aan de hand van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1984. Afhankelijk van het aantal jaar werkervaring, kennis en opleiding zal inschaling plaatsvinden in schaal 11 met een maximumsalaris van € 4.380,72 bruto per maand bij een volledige werkweek, exclusief 8% vakantiegeld en eindejaarsuitkering. Bij benoeming tot gerechtsauditeur gaat u over naar salariscategorie 11 voor rechterlijke ambtenaren (± ambtelijke schaal 12). Tevens biedt de Hoge Raad der Nederlanden goede secundaire arbeidsvoorwaarden zoals betaald ouderschapsverlof, vervoersplan en de mogelijkheid om een deel van uw arbeidsvoorwaarden zelf samen te stellen (IKAP).

Informatie

Inlichtingen over de functie kunnen worden ingewonnen bij mevrouw mr. W. A. van Kouwen, telefoonnummer 070-361 1103 of de heer mr. T. Bertens, telefoonnummer 070-361 1125 (medewerkers wetenschappelijk bureau) en/of mevrouw A.Y.H. Hijstek, telefoonnummer 070-361 13 92 (adviseur bedrijfsvoering P&O). Voor informatie over de Hoge Raad, het parket en het wetenschappelijk bureau kunt u ook terecht op de website www.hogeraad.nl.

Sollicitatie

Belangstellenden kunnen hun schriftelijke sollicitaties, inclusief curriculum vitae en cijferlijst, tot en met 27 februari 2014 sturen naar de Hoge Raad der Nederlanden, t.a.v. de stafunit P&O, onder vermelding van vacature wb straf, Postbus 20303, 2500 EH Den Haag.

Acquisitie n.a.v. deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

Wie mag er klagen?

Wie wil klagen over advocaten moet wel even controleren of dat zinvol is. Zelfs rechters, officieren en overheidsinstanties blijken zich te vergissen in het klachtrecht.

Trudeke Silleviss Smitt
Illustratie: Matthijs Sluiter

Klagen over advocaten is populair. Maar moraalridders moeten wél even checken of het zinvol is naar de tuchtrechter te galopperen. In de wet staat bijvoorbeeld niet dat je zelf een belang moet hebben om als klager op te treden. Maar het is wel al jarenlang de lijn in de jurisprudentie. En al gaan er soms stemmen op om iederéén het klachtrecht te geven, de tuchtrechter houdt aan die lijn vast.

Zo overwoog het Hof van Discipline in 2009 al eens dat het klachtrecht niet toekomt aan een werkgever die zijn werknemer in bescherming wil nemen. De kwestie betrof een gezinsvoogd die van een advocaat minder prettige dingen naar het hoofd geslingerd had gekregen. De werkgever van de gezinsvoogd diende een klacht in, omdat de instelling haar werknemers 'uit de wind' wilde houden. De tuchtrechter overwoog dat dát geen belang was waarin de instelling rechtstreeks was getroffen. 'Het is niet meer of anders dan een belang dat is afgeleid van het belang

De IND was op dit punt in de verste vérté niet-ontvankelijk

van de gezinsvoogd bij de klacht', aldus het hof (HvD 27 maart 2009, 5182). En zo'n afgeleid recht is dus niet voldoende om te mogen klagen.

Onlangs kreeg ook de Immigratie- en Naturalisatie Dienst (IND) nul op het rekest wegens het ontbreken van rechtstreeks belang. Volgens de IND had mr. X een IND-medewerker voor beul uitgemaakt. Ook had de advocaat gesproken van marteling, en 'verwezen naar lichaamskenmerken van de behandelend ambtenaar'. De IND klaagde dat dit onnodig grievend was, maar de hoogste tuchtrechter zei: 'Het persoonlijke karakter van het tuchtrecht brengt mee dat alleen degene die onheus is bejegend over

die bejegening kan klagen.' En het was de medewerker die – mogelijk – onheus was bejegend. 'Aldus is deze medewerker degene die rechtstreeks in zijn belang kan zijn getroffen. Het belang van de IND, door de raad samengevat als een organisatorisch belang, is hiervan afgeleid, althans door de IND aan zich getrokken,' aldus het Hof van Discipline (HvD 25 oktober 2013, 6713, ECLI:NL:TAHVVD:2013:81).

In diezelfde zaak trok de IND zich ook het lot van de cliënten van mr. X bijzonder aan. Volgens de dienst had de advocaat in de tuchtzaak en in de asielprocedure verzuimd de gegevens van zijn cliënten te anonimiseren. Daarmee schond mr. X de verplichting om vertrouwelijk om te gaan met de informatie van zijn cliënten, stelde de IND. Ook op dit punt was de dienst niet-ontvankelijk: 'Dat deze klacht de IND in een eigen belang raakt, al was het slechts indirect, blijkt niet en wordt ook niet onderbouwd.' Met andere woorden: de IND was op dit punt in de verste vérté niet-ontvankelijk: geen afgeleid belang, laat staan het noodzakelijke directe belang.

Onnodig grievend

In de zaak van de politieagent die de 17-jarige Rishi doodschoot, leek de Haagse rechtbank haar eigen strafvonnis in te zetten om 'ketenpartners' in tuchtrechtelijke termen terecht te wijzen. Michael Ruperti, advocaat van de nabestaanden, startte in die zaak een artikel 12 Sv-procedure om de agent ook moord ten laste te leggen. Het Openbaar Ministerie wachtte die procedure niet af en voegde moord toe, waarvan vrij-spraak werd gevraagd. De recht-

bank overweegt in het strafvonnis (ECLI:NL:RBDHA:2013:18257): '(iii) De rechtbank acht het tijdstip waarop het klaagschrift is ingediend – enkele dagen voor de zitting – ongelukkig.' En: '(iv) Het Openbaar Ministerie heeft vanwege dit tijdstip moeten kiezen tussen, zoals het het zelf heeft genoemd, twee kwaden: ofwel een met name voor de verdachte onwenselijke aanhouding van de zaak in afwachting van de behandeling van de artikel 12-procedure bij het gerechtshof ofwel het contrecoeur wijzigen van de tenlastelegging door daaraan de

zware kwalificatie moord toe te voegen. (v) De rechtbank heeft begrip voor de door het Openbaar Ministerie gemaakte keuze, maar voegt daaraan wel toe dat hierdoor afbreuk is gedaan aan de centrale rol van het Openbaar Ministerie in het Nederlandse strafprocesrecht en dat de beschuldiging van moord buitengewoon grievend is voor verdachte. Nodeloos grievend bovendien omdat uitgesloten moet worden geacht dat het beklag zou leiden tot een bevel aan het Openbaar Ministerie om verdachte ook voor moord te vervolgen.'

De agent werd van moord en doodslag vrijgesproken. De nabestaanden waren geen partij en konden dus niet in appel. Advocaat Ruperti ziet in het vonnis geen tegen hem gericht bezwaar: 'De rechter vond de verzwaaring van de aanklacht naar moord door de officier van justitie om aan de "wens" van de familie tegemoet te komen "onnodig grievend". Ik begrijp ook niet goed wat hiervan aan mijn zijde mogelijk klachtwaardig zou zijn. Toen de voorzitter de woorden "onnodig grievend" uitsprak keek hij de officier gericht aan.'

Ook rechters gaan weleens de mist in. Raadsheren van een gerechtshof klaagden in 2012 over de herhaaldelijke afwezigheid van een advocaat ter zitting. De raad van discipline had in eerste instantie de klacht wel behandeld, stellende dat de klacht mede ging over schending van een goede procesorde. Maar dat viel volgens het Hof van Discipline niet uit de klachtbrief af te leiden. 'De klacht betrof immers enkel het verwaarlozen van de procesbelangen van de cliënt van klager, daar heeft het verweer van verweerder zich tegen gericht en over dat belang heeft de raad terecht opgemerkt dat klagers geen zelfstandig belang toekomt zodat hun klacht daarover niet-ontvankelijk is', aldus het Hof van Discipline (HvD 19 oktober 2012, 6339, ECLI:NL:TAHVD:2012:YA3475). Hadden de rechters gesteld dat de procesorde was geschonden dan was de klacht dus wel inhoudelijk behandeld. Hoewel, tussen haakjes zegt het Hof van Discipline ergens: 'Nog daargelaten de vraag of klagers gelijk kunnen worden gesteld aan het gerechtshof'.

Advocaten zitten in een vak waarin ze per definitie niet met iedereen goede vrienden kunnen zijn

Ook particuliere klagers krijgen nogal eens het lid op de neus (zie kader 'Niet-ontvankelijk'). Waarom mag eigenlijk niet iedereen rechtstreeks bij de tuchtrechter klagen? Wim den Hartog Jager, lid van het Hof van Discipline: 'De afbakening tussen wie voldoende belang heeft, en wie niet, is altijd lastig. Daarbij speelt uiteraard de te honoreren wens van de klager om zijn klacht beoordeeld te zien tegenover het belang van de verweerder om zich alleen te verantwoorden jegens degene die daar aanspraak op kan maken. Voor het advocatentuchtrecht is in dit verband van belang dat het algemeen belang (of: het belang van

een goede controle op de advocatuur) wordt gediend door de deken, die een dekenbezwaar kan indienen.'

Dat bij de Nationale ombudsman iedereen wel kan klagen, heeft volgens Den Hartog te maken met het feit dat de ombudsman zich beperkt tot een beoordeling van de gegrondheid van een klacht. Bij de tuchtrechter kan die beoordeling leiden tot het opleggen van een sanctie. Kortom: het zou te gek worden als advocaten zich tegenover Jan en alleman moeten gaan verantwoorden. Terwijl ze in een vak zitten waarin je per definitie niet met iedereen goede vrienden kunt zijn.

En dat is kennelijk iets wat ook dekenen moeten leren, getuige de uitspraak van voormalig Amsterdams deken Germ Kemper in het vorige *Advocatenblad*: 'Aanvankelijk dacht ik als een rechtbankpresident of een officier met een klacht kwam soms te snel: dit is foute boel. Ik leerde veel van Lian Mannheims, die portefeuillehouder strafrecht was toen ik begon. Zoals dat je als strafadvocaat primair zélf beoordeelt of je voor twee medeverdachten kunt optreden, eventueel in overleg met de deken.

Daar moest het Openbaar Ministerie maar niet tussen gaan zitten.’

Moeten buitenstaanders die misstanden zien dan maar niets doen? Bezwaren kenbaar maken over een advocaat kan altijd, bij de deken. Daar moet trouwens iedere klager in eerste instantie naar toe. Het is de deken die klachten doorgeleid naar de tuchtrechter. De deken zal als het góéd is de klager-zonder-belang wel afraden zijn klacht voor de tuchtrechter te brengen. Dat hoeft niet te betekenen dat de melding dan geen nut heeft gehad. Voor de deken kan de klacht een reden zijn toch eens een kantoorbezoekje af te leggen bij mr. X – of zelf naar de tuchtrechter te stappen.

Zo meldde vorig jaar toenmalig landelijk deken Jan Loorbach in *Asiel & Migrantenrecht* dat rechters hadden toegezegd ‘soft signals’ te gaan afgeven over disfunctionerende advocaten: ‘niet een rapportcijfer, maar algemenere signalen die van de rechter naar de president gaan, en dan in het periodiek overleg met de deken aan de orde komen. (...) Dus niet direct

reagerend op concreet gedrag op een specifiek moment. Meer in de sfeer van: deze advocaat komt regelmatig slecht voorbereid naar de zitting. Dat komt dan vaak samen met andere signalen die de deken krijgt, en dan kan de deken iets doen. Het kan zijn dat hij serieus met de advocaat gaat praten dat er iets moet gebeuren, dat helpt in de praktijk vaak wel. Maar het kan er ook toe leiden dat hij werkelijk moet ingrijpen’ (*A&MR* 2012/7, p. 358). In 2013 zijn er driehonderd signalen bij de Orde binnengekomen van rechtbanken, Openbaar Ministerie, Raad voor Rechtsbijstand en IND, meldde *Vrij Nederland* op 30 november.

Als de lokale deken vindt dat ingrijpen noodzakelijk is, kan hij een dekenbezwaar indienen. De deken is de enige die op grond van het openbaar belang bij de tuchtrechter mag klagen. Voor advocaten is het in elk geval een rustig idee dat de tuchtrechter het legioen aan Hollandse moraalridders buiten de poort houdt. <<

Niet-ontvankelijk

Greep uit niet-ontvankelijke klachten van particulieren.

- Een leverancier van de wederpartij kon niet klagen dat mr. X die wederpartij in een procesueel belang had geschaad. De leverancier was immers geen partij in het geschil (HvD 13 augustus 2013, 6561, ECLI:NL:TAHVD:2013:58).
- Een klager die zich verantwoordelijk voelde voor de bescherming van de belangen van zijn vermiste zoon had onvoldoende eigen belang voor een klacht (HvD 23 augustus 2013, 6609, ECLI:NL:TAHVD:2013:65).
- Een klager die vond dat zijn eigen advocaat door de deken was geschoffeed werd niet als belanghebbende aangemerkt (HvD 15 april 2013, 6463, ECLI:NL:TAHVD:2013:YA4066).
- Een wederpartij die op de derdenrekening van mr. X geld stortte voor diens cliënte, kon niet klagen dat mr. X dat geld doorbetaalde of verrekende met zijn cliënte, nu de cliënte dat geld als betalingen aan haar had geaccepteerd (HvD 13 september 2013, 6683, ECLI:NL:TAHVD:2013:82).

(advertenties)

veilig en voordelig uw archief opslaan?

Betaal vooruit en bespaar:

- 1 jaar = 5 % korting
- 2 jaar = 7,5 % korting
- 3 jaar = 10 % korting
- 4 jaar = 12,5 % korting
- 5 jaar = 15 % korting
- 6 jaar = 17,5 % korting
- 7 jaar = 20 % korting

- ✓ gratis ophaalservice
- ✓ laagste prijsgarantie
- ✓ optimaal beveiligd
- ✓ geconditioneerde units
- ✓ stellingkast verkoop

➔ www.m3selfstorage.nl

Schuit Polak Van den Hout Advocaten (sedert 1973) voert een algemene (proces-)praktijk te Amsterdam, met de nadruk op verbintenissenrecht en ondernemingsrecht en heeft een vacature voor een :

(gevorderde) advocaat – stagiaire én advocaat medewerker

Sollicitatie binnen 14 dagen richten aan:
Schuit Polak Van den Hout Advocaten
t.a.v. mr. E.T. van den Hout
Postbus 53146
1007 RC Amsterdam

Voor meer informatie: www.sphadvocaten.eu

ANKER & ANKER

OPLEIDINGEN

ANKER & ANKER OPLEIDINGEN ORGANISEERT IN HET JAAR 2014 WEDEROM ACTUELE CURSUSSEN OP HET GEBIED VAN HET STRAF(PROCES)RECHT EN HET JEUGDSTRAF(PROCES)RECHT.

HAAL UW PUNTEN IN UW EIGEN REGIO OP EEN VERRASSENDE LOCATIE!

**BIJ ONS KUNT U IN ÉÉN DAGDEEL 4 PO-PUNTEN VERGAREN.
BIJ ONS STAAT PERSOONLIJK CONTACT HOOG IN HET VAANDEL.**

Hieronder een overzicht van de reguliere cursussen van januari t/m december 2014:

22 januari	: Breda, Hotel Mastbosch
26 maart	: Haarlem, Philharmonie
23 april	: Holten, Hoog Holten (zie foto)
21 mei	: Schiermonnikoog, Hotel Van der Werff} eendaagse cursus en nieuwe onderwerpen
22 mei	: Schiermonnikoog, Hotel Van der Werff} idem
11 juni	: Maastricht, Château Neercanne} eendaagse cursus
12 juni	: Maastricht, Château Neercanne} idem
18 juni	: Maastricht, Château Neercanne} idem
2 juli	: Zwolle, De Koperen Hoogte
17 september	: Antwerpen, Elzenveld
1 oktober	: Utrecht, Het Spoorwegmuseum
12 november	: Amsterdam, Artis
19 november	: Den Haag, Remise
10 december	: Rotterdam, Zalmhuis

en de cursussen Jeugdstraf(proces)recht in 2014:

12 februari	: Meppel, Eetcafé De Beurs
19 februari	: Hertme, Hotel Restaurant Jachtlust
12 maart	: Tilburg, Villa de Vier Jaargetijden
10 april	: Ophemert, Kasteel Ophemert
9 juli	: Alkmaar, Het Gulden Vlies
24 september	: Oosterbeek, Hotel Dreyeroord
29 oktober	: Haarzuilens, Koetshuis de Haar (nieuwe onderwerpen)
5 november	: Den Haag, Remise
11 december	: Rotterdam, Zalmhuis
18 december	: Amsterdam, Artis

De docenten zijn prof. dr. J. Boksem, mr. H. Anker en mr. W. Anker.

Voor alle cursussen geldt als aanvangstijd 13.00 uur. Bij aankomst (vanaf 12.00 uur) zijn er voor de cursisten broodjes beschikbaar. Er zijn twee pauzes en de cursus eindigt om 17.30 uur. Vanaf 17.30 uur tot ± 18.30 uur wordt er gezamenlijk geborrelt in de met zorg uitgekozen markante en sfeervolle etablissementen. De kosten bedragen € 440,- (excl. btw) per cursus. Aanmelding kan via onderstaande website.

Anker & Anker Opleidingen
Contactpersoon: mw. M.A. Nicolai-Hendriks
Postbus 324
8901 BC Leeuwarden
Tel. 058-2442500
Website: www.strafrechtcurussen.nl, E-mail: info@ankerenanker.nl

Vaarwel advocatuur

Het lijkt wel een wetmatigheid: jaarlijks houdt pakweg een op de twintig advocaten de advocatuur voor gezien. Ook afgelopen jaar verlieten een kleine 750 advocaten de balie. Waarom? En wat gaan ze doen? Plus: drie voormalig advocaten over hun vertrek. 'Ik denk dat ik in mijn hart toch geen echte procestijger ben.'

Sabine Droogleever Fortuyn
Foto's: Ronald Brokke
Infographics: Dimitry de Bruin

Vertrokken in 2013

Aantal geschrapt naar leeftijd en geslacht.

	< 26	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61+	onbekend
Vrouwen	4	115	129	60	31	18	13	4	22	0
Mannen	0	37	69	33	21	27	20	24	118	2

Bron: Nederlandse Orde van Advocaten

UIT DE ADVOCATUUR

Chiquita Welmerink (54) zette een eigen opleidingsinstituut op.

Chiquita Welmerink vond haar praktijk op het gebied van insolventierecht erg interessant. 'Je bent een spin in het web, hebt met alle facetten van het recht te maken. En als curator ben je ook een beetje eigen baas.' Van 1984 tot en met 2001 was ze bij drie middelgrote kantoren als advocaat en curator werkzaam. Daarna werkte ze nog acht jaar voor zichzelf als advocaat.

Dat vond ze lange tijd leuk om te doen totdat ze genoeg kreeg van de dikke dossiers. De manier waarop ze als advocaat en curator conflicten benaderde, was haar ook gaan tegenstaan. 'Ik wilde graag winnen omdat ik bang was om te verliezen. En uiteraard vond ik ook dat ik het recht aan mijn zijde had. Maar wat win je, wanneer de ander in hoger beroep gaat, of de relatie alleen maar is verslechterd door de strijd. Vaak beland je in een lose-lose-situatie. Zonder dat je daar op uit bent.'

Maar bovenal merkte ze dat haar belangrijkste drijfveer niet meer strookte met de advocatuur. Het overlijden van haar vader, toen ze twintig jaar oud was en twee jaar later van haar zus, heeft ze als groot onrecht ervaren. Met haar werk als advocaat wilde ze het onrecht bestrijden. Na verloop van tijd ging ze hier anders tegen aankijken. 'Wat is onrecht?'

Op veertigjarige leeftijd gooide Welmerink het roer om toen ze opleidingen op het gebied van transformatieve conflictoplossing ging volgen. 'Ik heb ontdekt, en dat vond ik heel bijzonder, dat een conflict op te lossen is zonder wetboek. We blijven vaak in de verschillen strijden, maar als we kijken wat we gemeen hebben, begrijpen we elkaar.' Dat lukt volgens Welmerink wanneer je de angel uit het conflict hebt gehaald. 'Dan is er ruimte en begrijp je hoe je het kunt oplossen.'

'Het vechten om het gelijk paste niet meer bij mij'

Ze paste deze manier van conflictoplossing eerst toe op mensen die een beroep op haar als advocaat deden. Vervolgens besloot ze voor zichzelf te beginnen met een mediation- en coachingspraktijk. Daarnaast ontwikkelde ze een eigen mediation en life coach opleiding. Ze is nu eigenaar van WEL-COM, Opleidingsinstituut voor Transformatieve Conflictoplossing, Mediation & Life Coaching en schreef een boek: *Wat er is gebeurd*

kun je niet veranderen. Wel wat het met je doet.

Welmerink vindt het mooi dat er advocaten zijn die mensen bijstaan die het nodig hebben. 'Maar de strijd, het vechten om het gelijk, dat paste niet meer bij mij. Ik wil mensen verbinden.'

De 49-jarige Arnoud Versteegh (niet zijn echte naam) werkte als partner bij een middelgroot kantoor. Hij had een goedlopende praktijk op het gebied van civiel recht. Door zijn collega's werd hij erg gewaardeerd. Hij gold als boegbeeld van het kantoor. Versteegh was een bevlogen advocaat en zag snel waar de pijnpunten in een dossier zaten. Na 22 jaar kreeg hij last van chronische vermoeidheidsklachten. Het kostte hem grote moeite om zijn oude niveau vast te houden. Nadat hij dit jaar moe terugkeerde van zijn zomervakantie, hakte hij de knoop door. 'Dit werk kun je niet op halve kracht doen. Dan moet je zeggen: "Het is mooi geweest, ik hou ermee op."'

Versteegh liet zich van het tableau schrappen. En hij was bepaald niet

de enige vorig jaar. In het najaar van 2013 en begin 2014 verschenen alarmende berichten. Zeker 33 procent van de Nederlandse advocaten gaat gebukt onder een verhoogd of hoog stressniveau. Vooral vrouwelijke advocaten zouden er last van hebben, bleek vorig jaar uit onderzoek van arbeidsongeschiktheidsverzekeraar Movir. Begin 2014 volgde het Young Professional Onderzoek 2014 van Stichting 4YoungPeople en Careerwise.nl. Daaruit bleek dat van jonge hoogopgeleide professionals in loondienst 67 procent aangeeft binnen nu en een jaar op zoek te gaan naar een andere baan. Zulke berichten geven te denken. Hoeveel advocaten stappen er nu precies uit de advocatuur? En waarom doen ze dat?

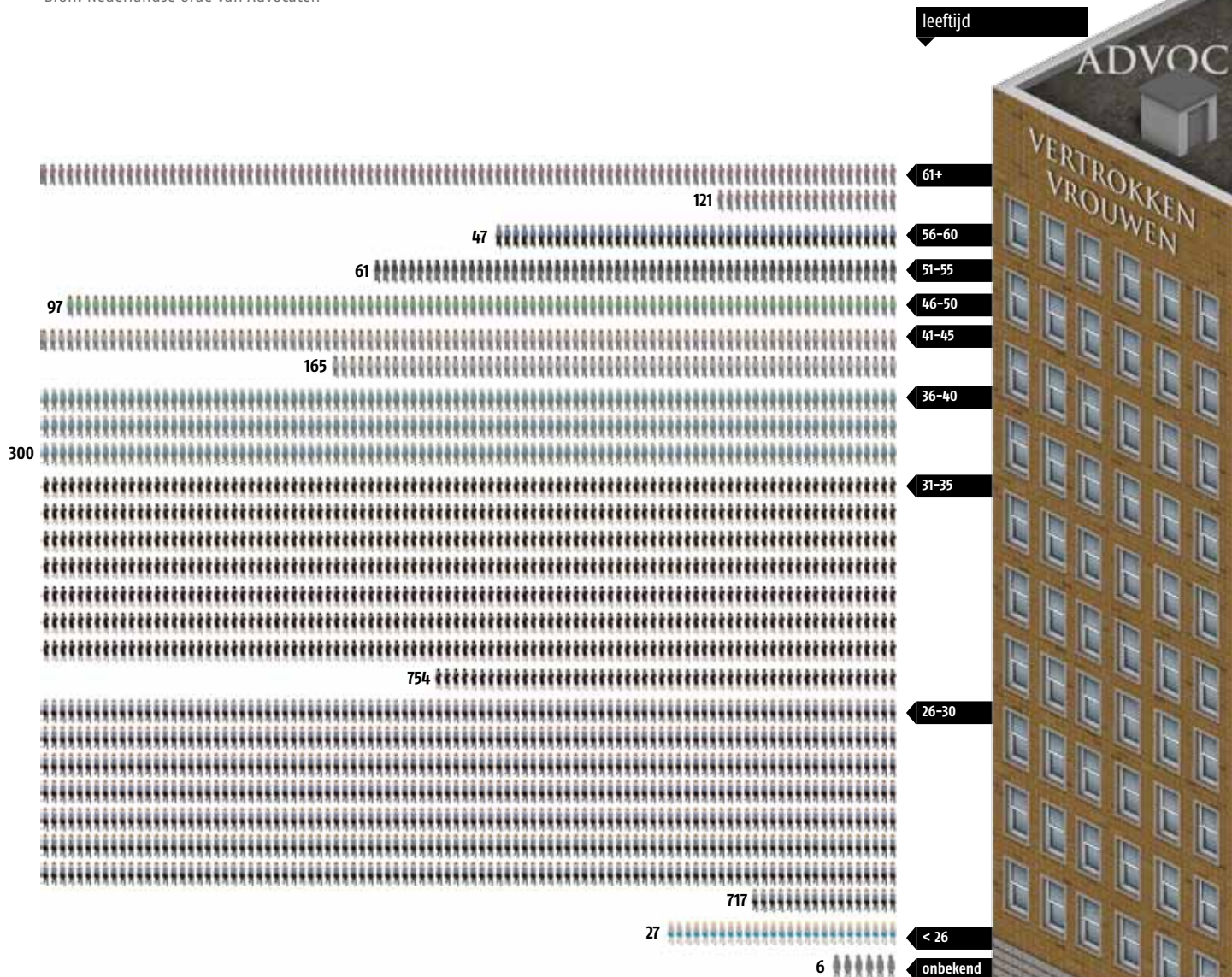
Het ligt voor de hand om te veronderstellen dat de economische crisis en de daaruit voortvloeiende druk op de omzet een hoofdrol spelen bij het vertrek. Het Centraal Bureau voor de Statistiek meldt dat in 2013 het aantal werknemers bij juridische en administratieve dienstverleners afnam ten opzichte van dezelfde periode het jaar ervoor; in het eerste kwartaal met 12 procent, in het tweede kwartaal met 37 procent en in het derde kwartaal met 6 procent. Het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen zag het aantal advocaten met een werkloosheidsuitkering verdubbelen; van 82 in 2010 tot 168 eind 2013.

Maar nu komt het. Uit de jongste cijfers van de Nederlandse Orde van Advocaten blijkt dat in 2013 747 advocaten de

Wie zijn er weg?

Aantal tussen 2008 en 2013 vertrokken advocaten naar leeftijd en geslacht.

Bron: Nederlandse Orde van Advocaten

» balie verlieten en dat zijn er helemaal niet meer dan in de jaren ervoor. Het percentage advocaten dat de advocatuur verlaat, schommelt al vijf jaar rond de 5 procent. In 2013 nam het aantal schrappingen (4,3 procent) zelfs iets af ten opzichte van 2012 (5 procent).

Blijkbaar hebben de beroerde economische omstandigheden niet tot extra vertrek geleid. Je zou zelfs kunnen betogen dat de crisis er juist voor heeft gezorgd dat advocaten advocaat bleven. Een crisis nodigt per slot van rekening niet uit tot 'wilde' carrièrestappen. Het lijkt er dan ook op dat het niet zozeer conjuncturele als wel structurele

redenen zijn die jaarlijks een bijna vast aantal advocaten ertoe doet besluiten zich te laten schrappen. Welke redenen dat zijn?

Navraag bij consultants leert dat advocaten, net als in andere beroepsgroepen, weggaan omdat ze niet langer voldoening vinden in hun werk. Zij gaan op zoek naar een nieuwe uitdaging, zoals dat heet. Ook zijn er net als bij andere beroepen stagiaires die erachter komen dat het vak niet bij ze past of er simpelweg ongeschikt voor blijken te zijn.

Maar er zijn ook een aantal redenen die meer dan andere specifiek voor de

advocatuur lijken te gelden. Zo zijn er natuurlijk advocaten die onvrijwillig van het tableau worden geschrapt omdat ze zich aan de regels onttrokken. En dan zijn er nog advocaten die een eigen kantoor beginnen, erachter komen dat het ondernemerschap hen niet ligt en op de fles gaan. Ook onder hen zijn er die zich laten schrappen. Zeker als het ze niet lukt om in te stromen bij een bestaand kantoor, iets wat regelmatig voorkomt volgens consultant en personal coach Dolph Stuyling de Lange. 'Aansluiten bij een ander kantoor is niet vanzelfsprekend, helemaal niet als een advocaat geen klantenbestand kan meenemen.'

Piek in 2012

Geschrapt per jaar

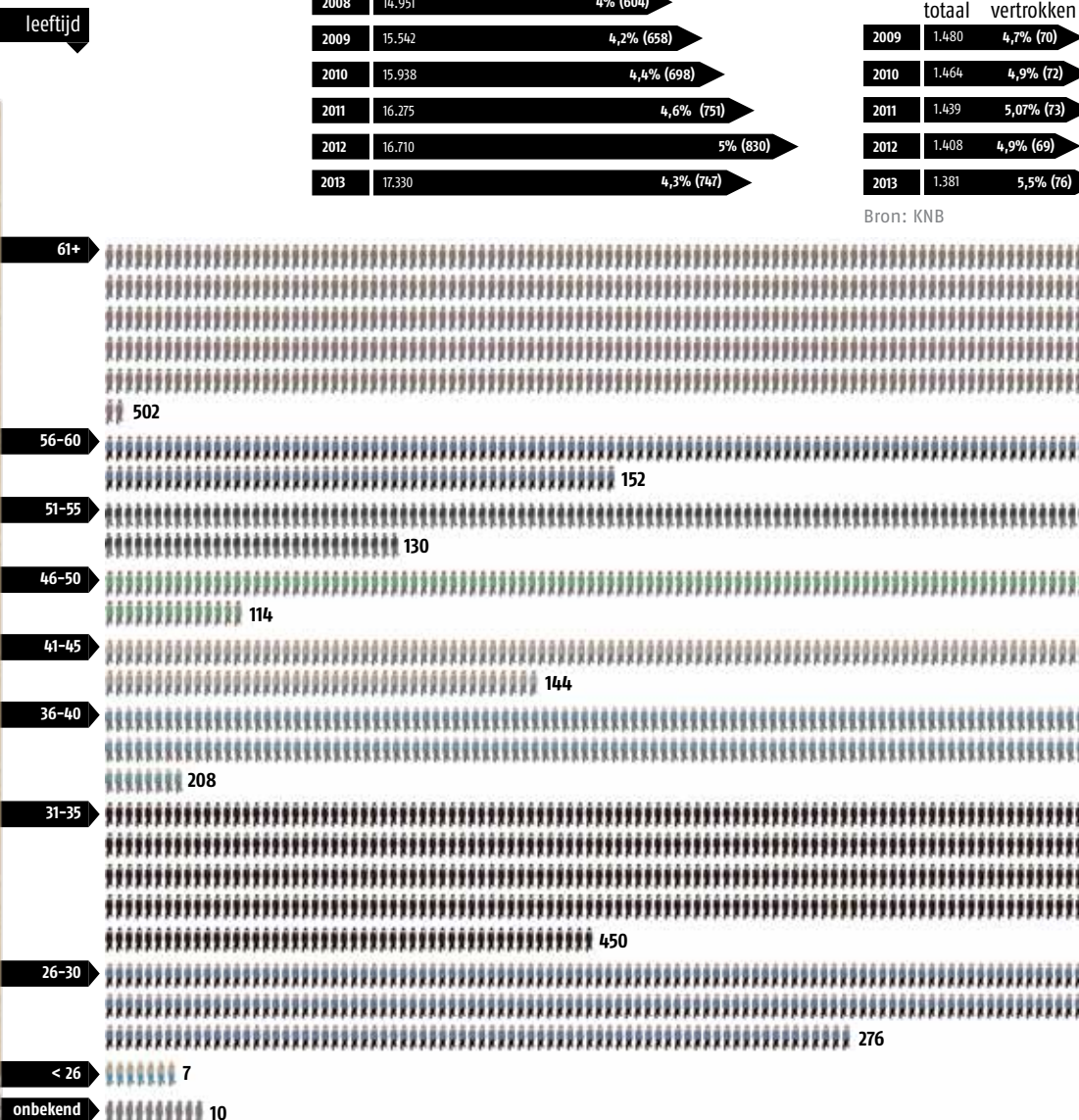
	totaal	vertrokken
2008	14.951	4% (604)
2009	15.542	4,2% (658)
2010	15.938	4,4% (698)
2011	16.275	4,6% (751)
2012	16.710	5% (830)
2013	17.330	4,3% (747)

Vergelijkbaar

Vertrokken notarissen per jaar

	totaal	vertrokken
2009	1.480	4,7% (70)
2010	1.464	4,9% (72)
2011	1.439	5,07% (73)
2012	1.408	4,9% (69)
2013	1.381	5,5% (76)

Bron: KNB

Maar de tuchtrechter en een gebrek aan ondernemerschap verklaren bij lange na niet het grootste aantal schrappingen. Het aantal advocaten dat door de tuchtrechter wordt geschrapt, komt jaarlijks niet boven de vijf en het aantal faillissementen tussen 2008 en 2013 is jaarlijks ook op een tot twee handen te tellen. Wat zijn dan wel de belangrijkste redenen?

Pieken

Wat opvalt aan de cijfers van de Orde is dat veel vrouwen vroeg (tot 35 jaar) in hun carrière weggaan. Ook opmerkelijk is dat het aantal vertrekkende mannen twee pieken kent: aan het begin (tot 35

jaar) en aan het einde van hun loopbaan. Het (vervroegd) pensioen is een voor de hand liggende belangrijke reden voor die tweede piek bij mannen. En de vele jonge vertrekkers onder mannen en vrouwen? Volgens deskundigen valt uit die vertrekolgen een reden te distilleren die in het bijzonder speelt bij advocaten.

Jonge advocaten met vijf tot vijftien jaar ervaring vertrekken wegens het ontbreken van carrièreperspectief: het geen partner kunnen worden, stelt Maarten de Haas. Ook na die tijd kan dat motief zich volgens hem nog laten gelden. De Haas werkt sinds 1989 als manager en adviseur voor advocatenkantoren en promoveerde

het afgelopen jaar op de 'fit' tussen jonge advocaten en kantoren.

Bij zogeheten up or out-kantoren is het de bedoeling dat advocaten ooit partner worden. Wie geen partner wordt, moet weg en volgens De Haas komt het dan geregeld voor dat deze advocaten nieuwe perspectieven zoeken buiten de advocatuur. Van de twintig grootste kantoren in Nederland zijn er volgens De Haas vier tot zes overwegend up or out-kantoren. Dit type kantoor richt zich op klanten op topniveau en heeft vaak maar één vestiging. Overigens ziet De Haas om dezelfde reden advocaten uit de advocatuur stappen bij (kleinere) kantoren, die wel andere carrièremogelijkheden ken- >>

» nen dan alleen de weg naar de top. De Haas: 'Maar dan doen ze dit uit teleurstelling.'

Exacte cijfers over het vertrek van advocaten om die reden zijn moeilijk te geven. Kantoren geven die niet prijs. Zelfs praten over de belangrijkste redenen waarom advocaten opstappen, is de meeste te veel. NautaDutilh en Boekel De Nerée geven wel openheid van zaken. Zo is bij NautaDutilh het belangrijkste motief voor advocaten om op te stappen

het feit dat ze geen partner kunnen of willen worden, zegt HR&O-director Irene van der Veen-Leegwater. Bij Boekel De Nerée geeft de grootste groep vertrekkers 'een nieuwe uitdaging' als reden op. Het niet kunnen doorgroeien in de gewenste richting komt op de tweede plaats, laat HR-manager Lieneke Scheele weten.

Bij de relatief grote groep vertrekkende vrouwen speelt nog iets anders mee. Uit onvrede over de balans tussen werk en privé, verlaten velen voor hun veertigste de advocatuur. Zij voelen zich vaak meer

dan mannen verantwoordelijk voor het gezinsleven, stelt De Haas.

Burn-out

Een andere belangrijke reden om zich uit te schrijven, lijkt te schuilen in gezondheidsproblemen. Aantallen wil arbeidsongeschiktheidsverzekeraar Movir niet noemen, maar de verzekeraar wil wel kwijt dat in 2013 onder advocaten verhoudingsgewijs meer vrouwen (58 procent) dan mannen (42 procent) arbeidsongeschikt raakten. Bij vrouwen had de grootste

UIT DE ADVOCATUUR

Paul Waarts (49) is nu rechter in Utrecht.

Paul Waarts begon zijn carrière als balletdanser. Tijdens de dansacademie in Arnhem ging zijn interesse al vooral uit naar modern ballet en na deze opleiding ging hij dansen bij Dansgroep Krisztina de Châtel in Amsterdam. Gedurende tien jaar danste hij in binnen- en buitenland. Zo trad hij behalve in Nederland op in New York, Canada, Venezuela en Duitsland. Ook ging hij een halfjaar naar New York om daar te trainen. Het fysieke aspect en de live muziek spraken hem erin aan. 'Ik deed het graag, het was een klein familiair gezelschap en het was fijn om met kunst bezig te zijn.'

Op 33-jarige leeftijd maakte hij gebruik van de Omscholingsregeling Dansers en kwam hij in de collegebanken terecht. Na de Rechtenstudie ging hij stage lopen bij Boekel De Nerée. Aanvankelijk op de afdeling bestuursrecht, overheidspraktijk en ruimtelijke ordening, na een jaar op de afdeling strafrecht. 'Dat vond ik meteen vele malen leuker.' Omdat hij bij Boekel voornamelijk met witteboordencriminaliteit te maken had en zelf meer geïnteresseerd was in het commune strafrecht, stapte hij na het tweede jaar van zijn stage over naar Cleerdin & Hamer Advocaten in Amsterdam. 'In het strafrecht gaat veel menselijk leed schuil. Het is nooit die ene klap in het gezicht of die ene kogel die uit een geweer komt. Ik was geïnteresseerd in het verhaal erachter.' Waarts vond het bijzonder om een vertrouwensband op te bouwen met zijn cliënten en een strategie te bepalen. Samen met zijn collega Sander Janssen stond hij vanaf eind 2007, met een eerste zitting in februari 2009, een van de hoofdverdachten in de Passagezaak bij. Terwijl zijn gedachten in die tijd al uitgingen naar een overstap naar de rechterlijke macht, vond hij het moeilijk om midden in deze grote zaak weg te gaan. 'Ik had eerst het idee dat het proces

'Het geeft ongelooflijk veel energie om af en toe te switchen'

ergens in 2010 wel afgerond zou zijn. Maar de zaak werd groter en groter, er kwamen meer en meer incidenten bij. Uiteindelijk heb ik besloten dat ik niet vanwege dit proces in de advocatuur moest blijven. Mijn voormalig collega Robert Malewicz heeft mijn rol overgenomen.'

In 2011, op 47-jarige leeftijd, begon Waarts bij de Rechtbank Utrecht als rechter-plaatsvervanger op de afdeling personen- en familierecht en nu is hij rechter binnen het jeugdstrafrechtteam.

'De reden voor mijn vertrek uit de advocatuur is een positieve keuze geweest. Ik heb tien jaar gedanst, tien jaar in de advocatuur gezeten. En het geeft ongelooflijk veel energie om af en toe te switchen, hoe leuk ik de advocatuur ook vond.' Hoe lang hij rechter blijft, weet Waarts nog niet. 'Dat is een gewetensvraag. Ik heb het ontzettend naar mijn zin, ik ben nog lang niet klaar, maar ik blijf fantaseren over wat er nog meer zou kunnen.'

groep een leeftijd tussen de 36 en 40 jaar, bij mannen betrof het vooral de groep tussen 51 en 55 jaar.

Het voorbeeld van Arnoud Versteegh, die uitgeput raakte en zich liet schrappen, staat volgens de cijfers van Movir niet op zichzelf. Psychische aandoeningen en gedragsstoornissen (burn-out, depressie) vormden de afgelopen zes jaar de belangrijkste oorzaak voor uitval. Het blijkt zelfs typerend voor de beroepsgroep. Zo hebben medisch specialisten vergeleken met advocaten minder vaak last van psychische klachten. Zij werden tussen 2008 en 2013 het meest arbeidsongeschikt wegens ziekten van botspierstelsel en bindweefsel als een hernia, rug- en knieklachten. Psychische aandoeningen en gedragsproblemen kwamen bij hen op een tweede plaats.

Maarten de Haas weet uit ervaring dat een burn-out in de advocatuur veel voorkomt bij relatief jonge vrouwen en oudere

mannen. 'Vrouwen hebben last van keuzestress. Ze voelen zich onzeker of ze partner kunnen en willen worden en ze voelen zich tegelijkertijd tekortschieten in de combinatie van werk en gezinsleven.' Na hun veertigste wordt dat volgens De Haas veel stabiel. Maar het grootste deel van de vertrekkende vrouwen verlaat de advocatuur voor die tijd. Mannen krijgen op latere leeftijd last van overbelasting. Dat heeft volgens De Haas te maken met de teruggang van fysieke mogelijkheden. 'De advocatuur is een beroep met veel druk. Het kan zijn dat advocaten van boven de vijftig jaar daar prima tegen kunnen. Maar als ze al twintig jaar op hun tenen hebben moeten lopen, gaat zich dat dan wreken.'

Volgens De Haas is het ideaal als mannen na hun vijftigste geleidelijk hun type werk veranderen door hun ervaring in te zetten, bijvoorbeeld door meer les te gaan geven of te adviseren. 'Als dat niet kan,

moeten ze blijven jagen en scoren. Dan kan het lastig worden.'

Beeldhouwer

Eenmaal uitgestroomd komen oud-advocaten op heel verschillende plaatsen op de arbeidsmarkt terecht. In de politiek, journalistiek, het onderwijs en bij de overheid duiken ze op, maar ook in de creatieve sector; als schrijver, schilder, beeldhouwer, acteur. Advocaten die eruit stappen omdat ze geen partner konden worden, kiezen vaak voor een carrière als bedrijfsjurist. Echte up or out-kantoren hebben volgens Maarten de Haas een goed outplacement-beleid. 'Dat is onderdeel van de structuur van het kantoor. De vertrekkende advocaten worden bijvoorbeeld general counsel bij een groot bedrijf.'

Van de uitstromers bij NautaDutilh bijvoorbeeld, gaat 60 procent aan de slag als legal counsel binnen het bedrijfsleven.

Waarom switchen *Millennials*?

Veel jonge advocaten lopen tegen dezelfde barrières aan in hun carrière, schrijft Christ'l Dullaert, directeur van Le Tableau.

Christ'l Dullaert¹

De stagiaires van nu behoren tot de zogeheten *Millennials* ofwel de Y-generatie. De *Millennial* van nu is tussen de twintig en dertig jaar oud. De oudste *Millennial* is in 1984 geboren en de jongste in 1994. De oprichters van Facebook en Zalando, de CEO van Tumblr en Google, het zijn allemaal *Millennials*. Ze kenmerken zich door grote vertrouwdheid met digitale middelen (ze weten niet beter), hebben groot vertrouwen in de toekomst en hiërarchische sturing ervaren ze als iets ouderwets. Ze zijn

gewend om kennis te delen en willen graag hun talenten ontwikkelen in een open omgeving. Bovendien streven ze een goede balans tussen werk en privé na. Het Internationaal accountants- en belastingadviseursbedrijf PricewaterhouseCoopers liet in 2011 en 2012 een wereldwijd onderzoek uitvoeren onder veertigduizend van haar werknemers, inclusief partners. Het onderzoek richtte zich op het gedrag en de opvattingen van *Millennials*. Aanleiding was het feit dat een groot deel van de nieuwelingen na korte tijd het bedrijf weer verliet.

De belangrijkste conclusies uit het PwC-onderzoek:

- *Millennials* zijn niet bereid, ook al worden hen mooie

compensaties in het vooruitzicht gesteld, grote offers te brengen en te veel/te hard te werken.

- *Millennials* zijn niet de enige die meer flexibiliteit in het werk willen zien. Ze zijn, overigens net als ouderen, bereid financiële offers te brengen in ruil voor meer flexibiliteit. Bijvoorbeeld om later te beginnen en eventueel 's avonds of zelfs 's nachts door te werken. *Millennials* menen bovendien dat inzet niet in uren gemeten zou moeten worden, maar in output.
- *Millennials* vinden de cultuur van een organisatie van groot belang en beschouwen het werken in een team van grote waarde. Ook een gemeenschapsgevoel op kantoor vinden zij belangrijk. Zij willen graag steun en input van hun leidinggevenden. Bovendien vinden ze het van meerwaarde als internationaal werken mogelijk is.

- Al deze 'wensen' betekenen niet dat *Millennials* niet ambitieus zouden zijn. Ze zoeken het alleen niet binnen een organisatie en verwachten ook geen baan-zekerheid van een organisatie.
- *Millennials* binnen West-Europa, Canada en de Verenigde Staten kennen grote overeenkomsten in hun wensen ten aanzien van werk.

Zegt dit onderzoek ook iets over jonge advocaten? PwC-medewerkers zijn geen advocaten, maar de beweegredenen van de jonge werknemers vertonen overeenkomsten. Zo kwam uit het onderzoek dat de Stichting Jonge Balie Nederland in 2013 in samenwerking met Movir uitvoerde, naar voren dat ook onder jonge advocaten de arbeidsomstandigheden, zoals de bespreekbaarheid van privéomstandigheden en de balans werk-privé een sterk effect hebben op de algehele tevredenheid.

¹ Dit is een bewerkte paragraaf uit het boek *De (pro)actieve patroon* (Sdu Uitgevers, tweede druk, 2014, Christ'l Dullaert, Monique van de Griendt, Rob van Otterlo).

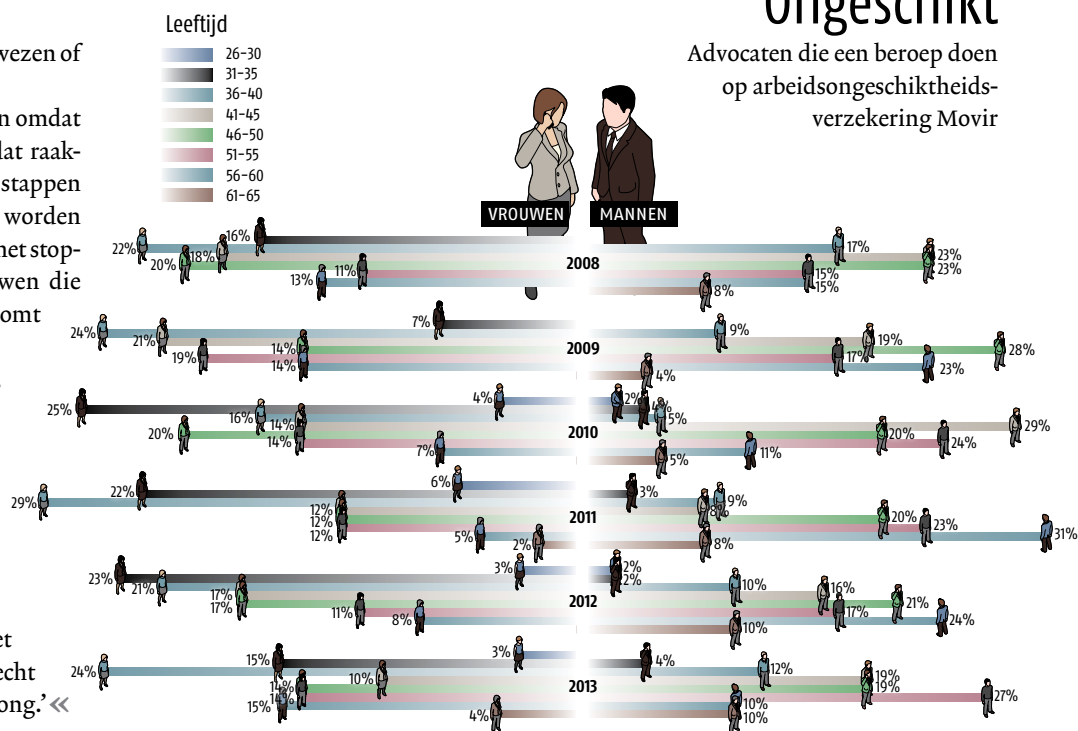
Ongeschied

Advocaten die een beroep doen op arbeidsongeschiktheidsverzekering Movir

» Een groot deel belandt in het bankwezen of een investeringsfonds.

Andere advocaten die vertrekken omdat ze toe zijn aan ander soort werk dat raakvlakken heeft met de advocatuur, stappen over naar de rechterlijke macht of worden mediator, consultant of coach. Ook het stoppen met werken, vooral bij vrouwen die helemaal voor het gezin kiezen, komt voor.

Wat Arnaud Versteegh gaat doen, nu hij heeft besloten uit de advocatuur te stappen, weet hij nog niet. 'Ik ben breed geïnteresseerd. Als de paus mij morgen belt en zegt: "Ik heb nog iemand nodig voor de strategie", zou ik dat fantastisch vinden. Maar Natuurmonumenten lijkt me ook geweldig. Ik heb niet het gevoel dat ik op een kruispunt terecht ben gekomen, maar op een tiensprong.' «

'Vraag je af waar je bang voor bent'

Lineke Bruins assisteert advocaten die het plezier in hun werk zijn kwijtgeraakt. Wat helpt volgens haar?

Trudeke Silleviss Smitt

Een antieke kast, een oude sofa, een rijk gevulde wandkast met boeken en familiekiekjes. Lineke Bruins geeft strategisch advies aan advocaten en advocatenkantoren en ontvangt als coach cliënten in haar huis. Die cliënten zijn voornamelijk advocaten die het plezier in hun werk zijn kwijtgeraakt. Bruins kan zich goed in haar klanten verplaatsen: ze is zelf al vanaf 1979 advocaat. 'Veel mensen voelen het wel, dat er iets moet veranderen. Maar om aan dat gevoel consequenties te verbinden, daar is lef voor nodig. Hoe riskant ook, als je stappen durft te nemen, zie je dat er weer deuren opengaan. En

dat hoeft niet altijd buiten je kantoor te zijn.'

De gedachte om coach te worden, ontleende Bruins aan de ervaring die ze opdeed als deken van de Haagse Orde. 'Als advocaat ben je gewend meteen te zeggen: u hebt een probleem en dat ga ik voor u oplossen. Als coach vraag je door, zodat de ander zelf tot een oplossing komt. Mensen hebben vaak last van een heel naar gevoel: ik zou iets anders willen, maar ik durf niet, of ik kan niet opschieten met mijn patroon of een collega. De kunst is erachter te komen waar dat negatieve gevoel vandaan komt. Dan kun je vervolgens vragen: wanneer zou dat negatieve gevoel weg zijn, en wat heb je nodig om dat te bereiken?'

In haar praktijk ziet Bruins globaal twee groepen die met onvrede worstelen. 'In de eerste plaats de beginnende medewerkers, die worden losgelaten na de stage. Er wordt een heleboel van ze verwacht: acquireren, uren maken, zelfstandigheid betrachten – en niet altijd in de praktijkgroep waar ze gelukkig zijn. Ik heb het idee dat kantoren daar onvoldoende aandacht voor hebben.' Op de juristenwebsite Advocatie.nl heeft Bruins een onderzoek uitgezet om te kijken of haar beeld ook cijfermatig klopt, en om meer informatie te verzamelen.

Naast de groep van jonge medewerkers ziet Bruins veel onvrede bij een oudere groep: 'Mensen die twintig, dertig jaar geleden met bepaalde idealen zijn begonnen en zien dat op hun kantoor de nadruk is verschoven van kwaliteit naar kwantiteit. Ze werken hard, maar het wordt niet gezien. Dat maakt ze kwetsbaar, het kan

leiden tot een burn-out. Het helpt dan soms om op zoek te gaan naar geestverwanten binnen het kantoor. Maar dan moet je er wel over willen en kunnen praten, en dat is vaak niet eenvoudig. Daar kan een coach bij helpen.' De oplossing ligt volgens Bruins vaak in een andere kijk op het probleem. 'Niet vanuit de slachtofferrol, maar vanuit zelfinzicht, waardoor je het lef krijgt om bijvoorbeeld te zeggen dat je naar een andere sectie wilt. Of om onder ogen te zien dat je misschien gelukkiger zult zijn als bedrijfsjurist. Vraag je af waar je bang voor bent: wat zou er kunnen gebeuren? En zou er ook iets anders kunnen gebeuren? Soms oefen ik hier met de advocaat het gesprek dat hij of zij op kantoor wil gaan voeren. Advocaten zijn gewend altijd de eigen problemen op te lossen, maar soms heb je iemand nodig om vertrouwelijk mee te sparren. Het is niets om je voor te generen.'

UIT DE ADVOCATUUR

Nine Booi (48) is nu edelsmid.

In plaats van met arbeidsovereenkomsten, houdt Nine Booi zich nu bezig met zilver, goud en stenen. Samen met Florian Bausch, met wie ze sinds haar achttiende jaar bevriend is, zette ze de sieradenlijn Vic&Mitzi op. In hun atelier maken de twee ringen, oorbellen, hangers en voor mannen manchetknopen. Voorwerpen als postzegels, antieke knopen, sleuteltjes of portretjes, verwerken de twee goudsmeden in hun sieraden. 'Heerlijk om te solderen en te smeden. Ik kan er volledig in verdwijnen.'

Tussen 1991 en 1997 werkte Nine Booi bij Ekelmans Den Hollander, de voorganger van Lovells in Amsterdam. Een jaar na de geboorte van haar oudste stopte ze voor twee jaar met werken. Vervolgens pakte ze de draad weer op en ging bij Booi Kronenberg Advocaten in Haarlem, hetzelfde kantoor als haar echtgenoot werken.

Als arbeidsrechtadvocaat vond ze het juridische puzzelen leuk. Daarbij haalde ze er voldoening uit om cliënten te helpen. Maar op langere termijn was het bijstaan van werknemers het niet meer voor haar, ze miste afwisseling. 'Ik was vooral bezig

'Het is wel een luxe overweging geweest'

met ontslagregelingen.' En ze liep er tegenaan dat het Burgerlijk Wetboek veel handvatten geeft voor werknemers, maar dat deze vaak niet het geld hebben om die bepalingen af te dwingen. Maar de belangrijkste reden om eruit te stappen, ze was toen 37 jaar, was dat ze meer tijd met haar kinderen door wilde brengen. 'Op een gegeven moment woog voor mij het plezier dat ik eruit haalde, niet meer op tegen de moeite die ik ervoor moest doen om alles goed te laten lopen. Dat is wel een luxe overweging geweest, daar moet je het met je partner over eens kunnen zijn.'

Ze volgde cursussen edelsmeden aan de Volksuniversiteit en kreeg de smaak te pakken. Ze deed daarna de Vakschool Schoonhoven waar ze werd opgeleid tot edelsmid. Ook maakte ze nog een klein uitstapje naar de Universiteit Leiden waar ze Rechtenstudenten Strafrecht doceerde. Maar ze keerde weer gauw terug naar het atelier. Of Nine Booi ooit weer als advocaat wil werken, betwijfelt ze. 'Het blijft ergens wel kriebelen. Maar ik denk dat ik in mijn hart toch geen echte processtijger ben.' Voorlopig wil ze zich op het bedrijf richten dat ze ruim een jaar geleden met haar vriendin heeft opgezet. 'Het is een kwestie van je gevoel volgen.'

Het voordeel van bemiddelen

Via pilots biedt het strafrecht op relatief grote schaal ruimte aan herstelbemiddeling. Advocaten doen er goed aan daarvan gebruik te maken.

Alrik de Haas¹

Herstelrecht staat in Nederland nog in de kinderschoenen. Uit grootschalig onderzoek uit 2010 onder deelnemers aan slachtoffer-dadergesprekken blijkt dat een persoonlijk gesprek voor alle betrokkenen zeer waardevol is. Daders en slachtoffers krijgen de gelegenheid elkaar te vertellen over de impact van de gepleegde misdaad en zij kunnen elkaar vragen stellen. In Nederland worden deze contacten tussen daders en slachtoffers sinds 2007 begeleid door bemiddelaars van Slachtoffer in Beeld (SiB). Deze bemiddelaars zijn neutraal en onpartijdig. Het maakt niet uit hoe ernstig het misdrijf is. Het gaat erom dat de verdachte of dader iets wil herstellen van het leed dat door het misdrijf is veroorzaakt en dat het slachtoffer daarvoor openstaat. Slachtoffer-dadercontact geeft de dader inzicht en verkleint waarschijnlijk de kans op herhaling.

Met de invoering van art. 51h in het Wetboek van Strafvordering heeft bemiddeling in het strafrecht een verankering gekregen. Het is opvallend dat het is ondergebracht onder de bepalingen rondom het slachtoffer (Titel IIIA).

Medio november zijn zes arrondissementen en parketten gestart met pilots mediation in strafzaken. Voor het eerst biedt het strafrecht op relatief grote schaal ruimte aan herstelbemiddeling. Deze bemiddelingen worden uitgevoerd door mediators van SiB en door mediators die werken in opdracht van de mediationbureaus van de rechtbank. Wanneer bemiddeling leidt tot een overeenkomst over het ervaren herstel en eventuele gemaakte afspraken (bijvoorbeeld op financieel vlak, ook dat is mogelijk), dan wordt deze aan het strafdossier toegevoegd en kan de officier van justitie en/of de rechter dit resultaat meewegen in de afdoening. Bij lichte

strafbare feiten kan het zelfs (alstublieft) op OM-niveau tot bijvoorbeeld een voorwaardelijk sepot leiden.

Wat moet een advocaat doen als een cliënt oppert om met het slachtoffer in contact te komen? Of als de officier van justitie of de rechter voorstelt om mediation in te zetten, wat in de praktijk vooral aan de orde is wanneer de verdachte 'bekent'? Kies je voor zwijgrecht of ontkenning in de strafzaak zelf, in de hoop op winst op de zitting?

Een advocaat dient altijd het belang van zijn cliënt voorop te stellen. Het is in deze gevallen zaak om te preluderen op de uitkomst van het proces. Gaat het om een bewezenverklaring die naar alle waarschijnlijkheid tot een veroordeling leidt? Dan doe je een cliënt tekort als je geen mediation bespreekbaar en desgewenst mogelijk maakt.

Ik pleit ervoor dat wij als advocaten een actieve rol innemen door in de voorbereiding op de zaak in een vertrouwelijk onderhoud met de cliënt aandacht te besteden aan de gevolgen van het strafbare feit voor het slachtoffer. Verder pleit ik ervoor om de cliënt te vragen of deze spijt heeft en dit richting het slachtoffer wil betuigen. Een 'bekentenis' in vertrouwen aan de advocaat c.q. het nemen van verantwoordelijkheid in het kader van bemiddeling is niet meteen gelijk te stellen met bekennen in de strafzaak. Er is daarom niets tegen een indringend gesprek met een cliënt afzonderlijk over wat zich heeft afgespeeld.

Herstelbemiddeling dient naast kans op een andere soort straf of een beperktere strafmaat nog een ander belang van de cliënt, namelijk omgang met schuld in de hedendaagse schuldcultuur. De kans om iets goed te maken van wat hij heeft gedaan. Welke straf is in vooral 'Categorie A-zaken' eigenlijk zwaarder: een celstraf uitzitten of een levenslang schuldgevoel? Dan hebben we het nog niet eens over het belang van een herstelgebaar van de

verdachte of dader jegens het slachtoffer en de maatschappij.

Moeten advocaten dan in alle te bewijzen zaken mediation aanbevelen en cliënten overtuigen en aanmoedigen om het contact met het slachtoffer aan te gaan? Nee. Als advocaten verdachten voor mediation aandragen die geen enkele verantwoordelijkheid willen dragen voor het gebeurde, waarbij de verdachte wel degelijk in negatieve zin is betrokken, dan brengen zij de hele 'mediation naast strafrecht'-praktijk om zeep. Geen enkel slachtoffer zal dan nog het vertrouwen hebben om met een verdachte in contact te treden. Bemiddelingen met dergelijke verdachten zullen niet tot een overeenkomst leiden. Dan is er geen voordeel voor de cliënt – ook niet voor het slachtoffer.

Advocaten hebben vanuit hun partijdigheid en moraliteit de verantwoordelijkheid om ook in het belang van het slachtoffer te denken. Indien cliënt en slachtoffer daar aan beide kanten baat bij hebben, is dat helemaal logisch. Het gaat idealiter om een win-winsituatie voor alle betrokkenen.

Vorig jaar stond ik de jongvolwassene T.M. bij die met enkele anderen een gewapende overval had gepleegd op een snackbar. T.M. besloot in overleg met mij een bemiddeling via SiB aan te gaan. Na afloop schreef hij een brief met dit citaat:

'De herstelbemiddeling leidde tot een zeer prettig gesprek, waarin ik mijn spijt kon overbrengen en vergiffenis kon vragen. Het slachtoffer heeft mijn excuses aanvaard en misschien nog wel belangrijker, mij vergeven. Ik kreeg zelfs een presentje in de vorm van een boek. Ook ben ik gewoon weer welkom in zijn zaak voor een praatje of patatje. Ondanks de zwaarte van de zaak is het traject met succes verlopen. Ik kan mijn delictverleden nu pas echt afsluiten en werken aan een mooie en delictvrije toekomst.'

Herstelrecht heeft het strafrecht in de zojuist aangehaalde zaak voor zowel het slachtoffer als de dader 'compleet'

¹ Alrik de Haas is advocaat bij OMVR in Harderwijk.

gemaakt. De dader kreeg een gevangenisstraf. In het kader van de tenuitvoerlegging kreeg hij al snel een woon-werktraject op maat aangeboden. Wanneer een traject van herstelbemiddeling slaagt, is er niks op tegen als ook de verdachte dan wel dader uiteindelijk voordeel heeft. In de praktijk werkt het beter voor de terugkeer in de maatschappij.

Herstelrecht biedt ruimte aan de behoeften van de direct betrokkenen in het strafproces. De advocaat kan een brug slaan naar herstelrecht door zijn cliënt te informeren en deze, wanneer hij wil, hiervoor aan te melden. Bovendien kan bij lichte delicten en een vroegtijdig geslaagde mediation de gang naar de (politie)rechter worden voorkomen. Dit scheelt

de rechterlijke macht capaciteit, in de hedendaagse politiek niet onbelangrijk. Laten we onze taak ten volle vervullen.²

² Met dank aan dr. Jacques Claessen (universitair docent straf(proces)recht in Maastricht).

Advocaat blijf bij je leest

Oog hebben voor het slachtoffer is prima, maar niet door de advocaat van de verdachte. Daar zijn andere instituten geschikter voor.

Robert Malewicz¹

In zijn stuk 'Mediation in het voordeel van cliënt en slachtoffer' pleit Alrik de Haas ervoor dat de advocaat in de voorbereiding van de zaak aandacht besteedt aan de gevolgen van het strafbare feit voor het slachtoffer. Verder pleit hij ervoor om de cliënt te vragen of deze spijt heeft en of de cliënt dit aan het slachtoffer kenbaar wil maken. Hij wil daarbij zijn eigen cliënt middels een indringend gesprek bevragen over wat zich heeft afgespeeld.

Herstelbemiddeling dient, aldus De Haas, niet alleen een mogelijk lagere straf, maar de cliënt zou ook iets kunnen goedmaken van wat hij heeft gedaan en daarmee van zijn schuldgevoel kunnen afkomen. Ook hecht de auteur waarde aan het belang van een herstelgebaar van de verdachte of dader jegens het slachtoffer en de maatschappij. Hij stelt daarbij: 'Advocaten hebben vanuit hun partijdigheid en moraliteit de verantwoordelijkheid om ook in het belang van het slachtoffer te denken.'

Ik ben het van harte eens met de oproep om oog te hebben voor de nieuwe regeling van art. 51h Sv. Op zichzelf beschouwd kan bemiddeling tussen

het slachtoffer en de verdachte ook veel voordelen bieden voor beide partijen. In zoverre deel ik de conclusies en analyse van De Haas. Maar voor wat betreft de rol van de advocaat bij die bemiddeling, ligt dat wat mij betreft toch echt anders.

Uit de totstandkomingsgeschiedenis van art. 51h Sv blijkt duidelijk dat het hier gaat om een (civiel) proces in een (straf)proces. Daarbij moet de vraag zijn welke taak en verantwoordelijkheid de advocaat in dat strafproces heeft. En die taak is duidelijk. Hij moet uitsluitend het belang van zijn cliënt dienen en zich niet laten leiden door andere belangen dan die van zijn eigen cliënt. De cliënt op zijn beurt moet er ook op kunnen vertrouwen dat zijn advocaat alleen zijn belangen behartigt en niet die van de andere procespartijen.

De advocaat is volstrekt partijdig en heeft daarmee geen publieke verantwoordelijkheid of taak. Hij hoeft niet aan waarheidsvinding te doen en is de raadgever en vertrouwenspersoon van zijn cliënt. Dat is de taakopvatting van de advocaat en die verhoudt zich slecht tot de oproep van De Haas om als advocaat het mediationverhaal op te werpen vanuit 'de verantwoordelijkheid om ook in het belang van het slachtoffer te denken'.

Natuurlijk kan de advocaat zijn cliënt daarover adviseren en het kan in voorkomende gevallen ook echt in het belang van de verdachte zijn om het traject in

te gaan. Maar ik zou dan toch willen voorstellen dat conform de regeling van art. 51h Sv in eerste instantie het Openbaar Ministerie en politie of desnoods de reclassering het voortouw nemen bij het vroegtijdig informeren over de mogelijkheden van het traject ex art. 51h Sv. Die aanpak past niet alleen beter bij de taakstelling van de advocaat, het lijkt me ook beter voor de vertrouwensrelatie tussen advocaat en verdachte.

Zo gaat dat ook in overleveringszaken waarbij de zogeheten verkorte procedure aan de orde is. De aangehouden persoon kan dan kiezen zonder procedure snel naar het opeisende land te vertrekken. Het is de politie (en soms het Openbaar Ministerie of zelfs de rechter-commissaris) die de cliënt dan voorlicht over die snelle procedure (waarbij rechten worden opgegeven), vervolgens is het de taak van de advocaat om vragen te beantwoorden en te adviseren of die verkorte procedure wel in het belang van zijn cliënt is, waarbij alleen dat laatste belang relevant is voor de te nemen beslissing.

De verdachte moet te allen tijde het vertrouwen hebben dat zijn advocaat voor hem door het vuur gaat en zijn belang vooropstelt. Dat vertrouwen zou weleens ondermijnd kunnen worden indien de advocaat in een vroeg stadium begint over herstelrecht en genoegdoening naar het slachtoffer. Dat is nu eenmaal niet waar het strafproces om draait.

¹ Robert Malewicz is advocaat bij Cleerдин & Hamer Advocaten in Amsterdam en advocaat-redactielid van het *Advocatenblad*.

Carrie Jansen

**Geboren
Studie**

11 augustus 1954 in Utrecht.
HBO Sociale Academie maatschappelijk en cultureel werk, afgestudeerd 1976.
Master Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden, afgestudeerd 2009.

1974-1980

Gespecialiseerd maatschappelijk werkster bij JAC (jongerenadviescentra in Utrecht en Rotterdam).

1982-1983

Invalster Vrouwenopvang Rijnmond.

1984-2002

Werkzaam bij Radio Rijnmond.

1984-2009

Eigenaar Black Widow (winkel punkkleding).

1995-2010

Werkzaam bij de VARA (radio en televisie) en de KRO (televisie).

2001-2004

Projectleider Koninginnen van de Nacht (tippelmeiden van de Keileweg).

2009-2010

Projectleider Arosa, juridische afdeling en Tienermoederproject.

2010:

Advocaat familie- en jeugdrecht, Rietbergen & Partners Advocaten.

Nevenfuncties

Vaste columniste *AD*, *KWH Magazine*.
Dagvoorzitter, columnist, presentator via Menatwork.

Burgerlijke staat:

Ongehuwd, twee kinderen.

‘Die doos met tissues staat niet voor niets op mijn bureau’

Kerels die hun vrouwen slaan en advocaten die er een zootje van maken. De Rotterdamse advocate Carrie Jansen moet er niets van hebben. Met flair, humor en lak aan conventies, als was ze nog steeds cabaretière, komt ze op voor de belangen van cliënten aan de onderkant van de samenleving. Ze staat te boek als het beroepsbrutaaltje dat wél wil klagen over lapzwanzerige advocaten. ‘Niet iedereen kan mijn stijl waarderen.’

Michel Knapen
Foto: Jiri Büller

Het gebeurde in november 2013 tijdens het Gerbrandydebat over de rechtsbijstand. Ineens stond de Rotterdamse advocaat Carrie Jansen op, onderbrak Kamerleden Ard van der Steur (PvdA) en Jeroen Recourt (VVD) en wees ze met Rotterdamse tongval op de gevolgen van bezuinigingen op rechtsbijstand. Collega's in de zaal applaudisseerden, een golfje tweets met haar uitspraken bereikte thuisgebleven advocaten. Zo schoof Carrie Jansen ineens voor het vizier van de balie.

Jansen (59) is Rotterdams, rebels en rood – zo'n vijftig tinten. Ze was modeontwerpster, cabaretière en maatschappelijk werkster, presentatrice, schrijfster en vakbondsactiviste. Sinds vier jaar is ze advocaat bij het Rotterdamse kantoor Rietbergen & Partners. Haar eerdere rollen heeft ze afgeschud, al schrijft ze nog een wekelijkse column voor dagblad *AD*. Met flair, humor en lak aan vele conventies, als was ze nog steeds cabaretière, komt ze op voor de belangen van cliënten die aan de onderkant van de samenleving bivakkeren. Ze staat erop dat er wordt getutoyeerd.

Als Carrie Jansen in haar eerste jaar als advocaat-stagiaire een zitting verlaat, krijgt ze een verwijt van de rechter: ‘U zou eigenlijk geen advocaat mogen zijn.’ Hij kent haar van radio en tv, haar vlotte babbelen en ongezouten mening, en vindt dat ze ‘eerst moest leren netjes te spreken en zich normaal te gedragen’. Jansen:

‘Ik heb moeten knokken om serieus te worden genomen’

‘Mijn patroon zei tegen hem: je moest eens weten hoe hoog ze wordt geacht, ook door andere rechters. Maar de rechter hield vol: Willem-Alexander kan geen advocaat worden en jij kunt geen advocaat worden.’

‘Niet iedereen kan mijn stijl waarderen,’ zegt Jansen. ‘In mijn beginperiode bij de balie was er een gezonde dosis sceptis over mij en ik heb moeten knokken om serieus te worden genomen. Mijn imago zat me toen weleens in de weg. Nu weten ze wel dat ik hard werk en hart heb voor de zaken die ik doe.’

Advocatenblad: Helpt het als je met jouw humor zaken behandelt?

Carrie Jansen: ‘Het kan ook tegen je werken. Ik deed onlangs een echtscheiding. Het stel had het gootsteenzeefje op de inboedellijst van 38 pagina's gezet, en dat was onverdeeld gebleven. Ik heb toen bij de Marskramer twee gootsteenzeefjes gekocht, ik gaf er ieder een en zei: nu wil ik het er nooit meer over hebben. Ze

vonden het niet grappig en gingen naar een andere advocaat.’

Hoe moeilijk was de overstap van het mediawereldje naar de balie?

‘Als het ging om vrouwen, hoeren – ik had gewerkt met de meiden van de Keileweg – of Rotterdam, moest ik voor de radio of tv komen opdraven. Ik was dat een beetje zat. Cornald Maas zei eens: Carrie is een beroepsbrutaaltje. Ik vond dat niet vleidend maar was het wel met hem eens. Ik wilde, net als vroeger, weer iets doen aan belangenbehartiging. Op mijn vijftigste ging ik voor het eerst van mijn leven nadenken over wat precies.’

En het werd een rechtenstudie.

‘Dat heb ik mijn hele leven al willen doen. Na de HBS belandde ik op de sociale academie. Erg leuk. Werken voor vrouwen en jongeren, daar ben ik het best in. Op een avond ontmoette ik mevrouw Opstelten, toen nog de Rotterdamse burgemeestersvrouw. Ik vroeg haar: wat doe jij in het dagelijks leven? Bleek ze kinderrechtster. Dat had ik zo graag willen zijn! Zegt ze: dan moet je niet zeuren, dan moet je dat gaan doen. Vervolgens heb ik me ingeschreven voor de deeltijdstudie Nederlands recht in Leiden. Toen ik 54 was studeerde ik af en werd advocaat. Veel mensen vonden dat ook een logische keuze voor mij – geen rechter, ik wil achter en naast mijn cliënten staan.’

Wie zijn die cliënten?

‘Vaak slachtoffers van huiselijk geweld. Ik doe alleen civiele zaken die daar uit

voortkomen: echtscheiding, gezag en omgang, contact- en straatverboden. En verder huurrecht- en uitkeringskwesties. Zaken met emoties en tranen. Die doos met tissues staat niet voor niets op mijn bureau en moet regelmatig worden bijgevuld. Ik heb niet veel betalende cliënten, en mijn betalende cliënten betalen niet. Nou ja, declaraties lossen ze af met 25 euro per maand.’

Je werd lid van een beroepsgroep die niet altijd een goed imago heeft. Heb je daar ook last van?

‘Mijn vrienden weten dat ik het goed bedoel en dat ik geen geldwolf ben. Anderen zeggen: jij wou aan het eind van je leven nog het grote geld? Geloof mij, de toevoegingspraktijk is niet het grote geld. Toen we onlangs gingen protesteren, hoorde ik: je gaat zeker voor je eigen geld? Kom nou! Ik protesteerde voor de rechtsingang die mensen moeten blijven hebben.’

Waarom zit je niet op de Zuidas? Omdat het Amsterdam is?

‘Haha. Ik zou me er na vijf minuten helemaal dood vervelen. Zet je mij bij de Rotary, dan word ik heel ongelukkig, maar bij twintig vervelende Marokkaanse jochies vermaak ik me koddig. Dat vind ik veel spannender en speelser, minder macho en minder formeel, en er is meer humor. Zuidas en Carrie – dat botert niet, we hebben niks met elkaar.’

Wat waren je eerste observaties in de advocatuur?

‘Wat me al snel opviel is dat het zelfreinigend vermogen van de advocatuur nihil is. Er zit *tinnef* – tuig – tussen, advocaten van wie ik denk: je bent het niet waard om die naam te dragen. Die naast toevoegingen ook nog extra geld vragen. Advocaten die zeggen: u bent als asielzoeker kansloos, maar als u mij vijfduizend euro betaalt niet meer. Advocaten die niks doen en wel declareren. Advocaten die in beroep gaan in volstrekt kansloze zaken. Met hun beroepschriften kun je je kont nog niet afvegen. En maar geld vangen.

Iedereen weet dat ze er zijn, maar als gilde gebeurt er niks tegen.’

Om hoeveel advocaten gaat het dan?

‘Al zijn het er vijf in Rotterdam, dan word ik al woest. En die vijf zijn er heus wel. Iedereen kent ze ook. Maar de Orde van Advocaten is net een studentenvereniging, iedereen kent elkaar van de collegebanken en de golfbaan. Ze weten dat Jan Pieter het moeilijk heeft met zijn vrouw, dus over hem gaan we maar even niet klagen. Het is een *mellow* sfeertje waardoor je niet gemakkelijk elkaar aanspreekt.’

Wat kan dan wel helpen?

‘Er zou een keurmerk moeten komen, zodat mensen weten wat een goede advo-

‘Ons soort cliënten klaagt niet, wie moet het dan wel doen?’

caat is. Sinds kort leggen dekens kantoorbezoeken af, dat is bij ons ook gebeurd. Dat is een begin, maar het raakt niet aan de kern van het probleem. We maken allemaal fouten en ik heb ook verschrikkelijke fouten gemaakt. Ik zal een andere advocaat nooit verwijten dat hij fouten heeft gemaakt. Maar als het gebeurt uit geldbejag of lapzwanzelij... Voor hem is het maar een zaak maar voor de cliënten is het hun leven. Hou me tegoe: er zijn ook ontzettend goede advocaten.’

Wat is een goede advocaat?

‘Die is heel bewogen voor zijn cliënt, goed voorbereid, die weet waarover het gaat. Die begint geen onnodige zaken en probeert eerst zonder rechter tot een oplossing te komen. Bij de rechtbank verhardt de zaak. Stel: gezag en omgang moeten worden geregeld. Op het moment dat het

verzoekschrift moet worden ingeleverd ga je wat onaardige dingen over meneer schrijven, hij schrijft dan *nóg* onaardigere dingen – en de omgang gaat fout. Het is beter die procedure te voorkomen. Een goede advocaat belt ook gewoon terug als hij wordt gebeld. Lukt dat even niet, neem dan niet zoveel klanten aan.’

Daar zijn toch prima regels voor? Dekenklacht, tuchtrechter...

‘Het eerste dat wij tijdens de cursussen gedragsrecht van meneer Crince Le Roy, toen deken te Rotterdam, te horen kregen was: klaag nooit over elkaar. Ik dacht: als ik lucht van zo’n geval krijg, ga ik dat gewoon *wél* zeggen. Nu heb ik dat nog niet gedaan omdat ik er zelf niet direct mee in aanraking ben gekomen. Maar als iedereen weet dat die ene advocaat er een rommeltje van maakt – dat *kán* toch niet? Ons soort cliënten klaagt niet, wie moet het dan wel doen?’

Het toezicht functioneert onvoldoende?

‘Dat is een *gentlemen’s agreement*. We gaan ervan uit dat u het goed doet, onderling vertrouwen is de basis. Maar als er signalen komen – van meerdere advocaten, van rechters, van officieren van justitie – dat een advocaat zich niet voorbereidt, dat hij z’n cliënten al lang niet heeft gezien, dan moet je ingrijpen. Dat laatste komt echt voor. Ik deed eens een zaak voor een vrouw die door haar vriendje in elkaar was geslagen. Ik ontmoette meneer op zitting. Hij had maanden in voorarrest gezeten en nog nooit zijn advocaat op bezoek gehad. Dan ben je een lul van een advocaat. Er mag dan wel toezicht zijn, maar dit soort situaties bereikt de toezichthouder nooit.

De regel van Robert Crince Le Roy – ‘klaag niet over elkaar’ – zet de toon. Ik vind: klaag juist wel over elkaar, geef misstanden door. Elke beroepsgroep moet worden gecontroleerd en doe je het zelf niet goed, dan heb je de kans dat Vadertje Staat zich ermee gaat bemoeien. Dat wil je natuurlijk van geen kant. Dus moet je het echt zelf goed op orde hebben. Bovendien werkt dat ook preventief. Advocaten gaan

‘Zegt het hof: meneer, we hebben uw *cri de coeur* gehoord. Maar meneer heeft geen idee waar het over gaat’

wel uitkijken als ze weten dat er misstanden worden doorverteld.’

Wat viel je nog meer op toen je in de advocatuur terecht kwam?

‘Ik ben een regelneef. Ik bel naar instanties, jongens doe niet zo moeilijk, we kunnen mevrouw wel gaan ontruimen maar dat kost veel geld dus laten we proberen de zaak op te lossen. Dat is mijn manier van werken, maar zo werkt de rechtbank bijvoorbeeld niet. Die werkt met termijnen en formaliteiten – dat vond ik heel moeilijk.

Waarvan ik ook ben geschrokken is de enorme afstand tussen rechters en cliënten. Ik zat laatst bij het hof, meneer over z’n toeren, begint te schreeuwen. Zegt het hof: meneer, we hebben uw *cri de coeur* gehoord. Meneer heeft geen idee waar het over gaat. Meneer voelt zich afgeserveerd en wordt nog kwaaiër. Rechters stellen vragen met drie bijzinnen. Hallo! 22 procent van de Rotterdammers is laaggeletterd en dat zijn veel van mijn cliënten. Je moet vragen: ziet u uw kind? Zinnen van vier woorden. Maar niet: hoe was het vroeger thuis, hoe is het nu en hoe ziet u uw toekomst? Dat is middenklassetaal, dat kunnen ze niet spreken. Wel heeft de familiesectie bij de Rechtbank Rotterdam

dat door, daar praten ze heel simpel, heel duidelijk en met veel respect. De toon waarop het gaat is heel belangrijk. Bij het hof kunnen ze zo arrogant zijn. “Meneer, wat is uw doelstelling?” en dat tegen een Egyptische meneer. “Wat is uw grootste probleem?” Hij wil zijn kinderen zien, dat zei hij toch!’

Wat doe je dan als advocaat?

‘Tegen de rechter eerlijk zeggen: misschien moet deze vraag wat anders worden geformuleerd, of voorstellen dat ik de vraag even voor mijn cliënt “vertaal”. Maar ik ga niet tegen het hof zeggen dat het woord *cri de coeur* onbegrijpelijk is.’

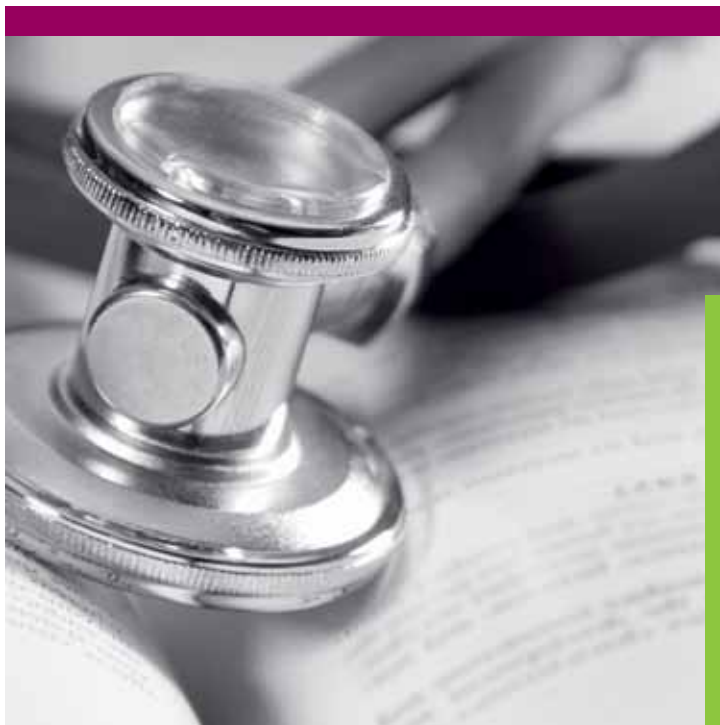
Wat betekenen de bezuinigingen voor jouw kantoor?

‘Een uitdaging om te kijken wat we zelf als beroepsgroep kunnen doen om erger te voorkomen. Er valt het nodige te bezuinigen zonder dat wij er pijn van hebben. Stel: een bestuursorgaan neemt het besluit dat een uitkering wordt stopgezet. Een tweede besluit komt er direct achteraan: meneer moet terugbetalen. Het zijn twee toevoegingen, maar hetzelfde bezwaarschrift. Ik voeg die toevoegingen aan het einde samen. Andere advocaten doen dat niet, die dienen het ene in maart

in en het andere in mei. Niemand van de Raad voor Rechtsbijstand gooit die zaken op elkaar, dus betalen ze twee keer uit. Gelul, het is één en dezelfde zaak. Dat scheelt elke keer een pak geld. Dat geldt ook bij gezag, omgang en alimentatie. Er zijn advocaten die dan drie verschillende verzoekschriften indienen. Het kan ook in één keer. Echtscheiding en boedelscheiding: idem. Je kunt toch zeggen: zo doen we dat niet meer? Misschien is het geen boze opzet van die advocaten maar je kunt dat wel als raad tegengaan.’

Waar staat de advocatuur over tien jaar?

‘Ik ben heel bang dat de gefinancierde rechtshulp dan voor een groot deel is wegbezuinigd. En dan hebben we het echt heel fout gedaan. Grote kantoren gaan dan weer één dag in de week pro-Deozaken erbij doen, maar men beseft niet dat omgaan met cliënten die van dertig euro per week – met drie kinderen! – moeten leven, ook een specialisatie is. Dat kun je er niet zomaar even bij doen. Als de toegang tot het recht verder wordt geblokkeerd, ook door de verhoging van het griffierecht, dan gaan mensen eerder eigen rechter spelen. Ik hoop dat het gezonde verstand ooit in meneer Teeven terugkomt, maar ik heb mijn twijfels.’ <<

ACADEMIE VOOR GEZONDHEIDSRECHT

- ✓ Dé opleider in gezondheidsrecht
- ✓ Topdocenten met ruime ervaring in rechtspraak en wetenschap
- ✓ Speciaal voor advocaten en academische juristen

Voor meer informatie en de cursusagenda: www.avgr.nl

SCHMDT
ADVOCATUUR

Gerechtelijke incasso van
geldvorderingen in
Oostenrijk?

Bel mr. J. Menno Schmidt

i.s.m. schubert RECHTSANWÄLTE

Wenen
+43 680 118 15 15
mail@schmdt.at

+43 / 1 / 7101889
www.schmdt.at

WEERMEIJER ROELINK NEDEREND & VAN DER LEIJ

advocaten
Kruisweg 1025-1029
2131 CR Hoofddorp

WIJ ZOEKEN

(vanwege vertrek uit de advocatuur van kostenmaat):

ERVAREN ADVOCaat

(bij voorkeur > 5 jaar praktijkervaring).

WIJ BIEDEN:

- Kantoor op A1-locatie;
- Uitstekende werksfeer;
- Voortreffelijk secretariaat;
- Succesvol samenwerkingsverband (kostenmaatschap) sedert 1992;
- Uitzicht op stabiele en goede omzet;
- Scherpe kostenstructuur.

REACTIES aan: mr. J. Weermeijer
tel. (023) 5617477 of 0653363502
e-mail: jweermeijer@wrnladvocaten.nl

De (on)feilbare advocaat en zijn uitgerangeerde cliënt

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens biedt een verdachte bescherming tegen tardief instellen van rechtsmiddelen door diens advocaat.

Willem Jebbink¹

Waarschijnlijk kent iedere advocaat de angst om een beroepstermijn te laten verlopen. Dat is niet zonder reden. Als de verdachte bekend is met het lopen van een beroepstermijn en het rechtsmiddel niet tijdig wordt aangewend, leidt dat doorgaans tot niet-ontvankelijkverklaring bij de hogere instantie. De wettelijke termijnen voor het instellen van rechtsmiddelen zijn van openbare orde. De Hoge Raad maakt slechts uitzonderingen bij bijzondere, de verdachte niet toe te rekenen omstandigheden, waardoor overschrijding van de termijn verontschuldigbaar is.²

Omstandigheden die zich afspelen na de aan de verdachte bekende beroepstermijn hebben dit gevolg in elk geval niet. Als na de termijn onjuiste ambtelijke informatie aan de verdachte wordt verstrekt die bij hem het vertrouwen wekt dat hij alsnog hoger beroep kan instellen, is hij niet in een nadeliger positie gekomen dan indien dat vertrouwen niet zou zijn opgewekt.³

Maar hoe zit het met het te laat instellen van hoger beroep door de raadsman, terwijl de verdachte hem tijdig verzocht daarvoor zorg te dragen? Ook dan is de Hoge Raad onverbiddelijk: fouten van de raadsman komen voor risico van de verdachte en het gevolg is daarom fataal.⁴ De verdachte wordt dan in feite dubbel gestraft: zowel door zijn raadsman als door het systeem.

De advocaat wordt geacht onfeilbaar te zijn. Maar vanzelfsprekend is die presumpctie niet.

Advocaten worden dus geacht onfeilbaar te zijn. Vanzelfsprekend is die presumpctie echter niet. De Hoge Raad beschouwt namelijk iedere ambtelijke functionaris als een gewoon mens die fouten kan maken waarop de verdachte niet wordt afgerekend. Als binnen de beroepstermijn de griffier of de officier van justitie foutieve informatie verstrekt waardoor de verdachte het hoger beroep te laat instelt, levert dat een verontschuldigbaar verzuim op.⁵ Zelfs de reclasseringsambtenaar wordt in dit verband de hand boven het hoofd gehouden.⁶ Het meest in het oog springt dit wanneer de verdachte de dupe wordt van een fout van de Hoge Raad zelf, een fout die haastig met de mantel der liefde wordt bedekt in een zogeheten herstelarrest. Dan lezen we dat de Hoge Raad vindt dat de verdachte als gevolg van die fout niet verstoken mag blijven van een eerlijke behandeling van zijn zaak zoals bedoeld in art. 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).⁷ Maar de cliënt van de gerenommeerde raadsman die – naar het

voorkomt – volstrekt te goeder trouw aanvoert tijdig een schriftuur te hebben ingediend die niet door de Hoge Raad is ontvangen, is naar de huidige cassatierechtspraak uitgerangeerd.⁸

Ook in een zaak uit 2007 werd de verdachte van het handelen van diens raadsman de dupe. De verdachte was onverhoeds aangehouden en in de cel gezet ter executie van wat een onherroepelijk vonnis zou zijn. Volgens de Hoge Raad moest de raadsman er rekening mee houden dat het vonnis niet onherroepelijk is en terstond hoger beroep instellen. Doordat hij eerst nadere inlichtingen bij het Openbaar Ministerie afwachtte en na vertrekking daarvan, meer dan veertien dagen later, hoger beroep instelde, had de verdachte pech gehad.⁹ In zijn conclusie tornt advocaat-generaal Geert Knigge aan de rigide lijn van de Hoge Raad: 'Ik zou niet weten welk ander handelen – dan het onmiddellijk inschakelen van een raadsman – in dit geval van de gedetineerde verdachte kon worden gevegd. (...) Het komt mij alleszins adequaat voor dat de raadsman zich onmiddellijk tot het Openbaar Ministerie wendde om duidelijkheid te verkrijgen. (...) Ik zie in elk geval niet in hoe, gegeven het feit dat het Openbaar Ministerie zelf meende dat het vonnis onherroepelijk was (...) de verdachte zou kunnen worden verweten dat hij niet doorhad dat tegen het vonnis hoger beroep open stond.'

Maar ook de Hoge Raad zelf lijkt de teugels te laten vieren. In een zaak waarin de verdachte (zonder raadsman) de slotvraag ter zitting van de politierechter, of hij afstand deed van hoger beroep, beantwoordde met: ik ga in beroep, moest er

1 Willem Jebbink is advocaat bij Jebbink Soeteman advocaten in Amsterdam.

2 Bijv. HR:2013:CA2539 (13 juni 2013).

3 Bijv. HR:2001:AD5268 (11 december 2001).

4 HR:1986:AC9244 (25 februari 1986).

5 HR:2002:AE4195 (8 oktober 2002).

6 HR:2009:BH1439 (21 april 2009).

7 HR:2001:AD4903 (30 oktober 2001).

8 HR:2003:AN8293 (18 november 2003).

9 HR:2007:BB3055 (11 december 2007).

volgens de Hoge Raad rekening mee worden gehouden dat hij gerechtvaardigd in de veronderstelling was komen te verkeren hoger beroep te hebben ingesteld.¹⁰ Opmerkelijk is dat het hier dus niet ging om een ambtelijke fout.

Verantwoordelijkheid

Vanuit de eisen van eerlijk proces vindt vereenzelviging van de verdachte met zijn raadsman niet altijd plaats. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) neemt in kwesties waarin volgens de verdachte zijn toegevoegde raadsman is tekortgeschoten als uitgangspunt dat de verdediging in essentie een zaak is tussen de verdachte en zijn raadsman.¹¹ Niettemin is in bijzondere omstandigheden de staat verantwoordelijk voor het falen van de raadsman: toevoegen van een raadsman garandeert immers nog niet de *effectiviteit* van de rechtsbijstand.¹² Bij manifeste of onder de aandacht van de bevoegde autoriteiten gebrachte problematiek inzake de rechtsbijstand moet de staat optreden.¹³ Deze rechtspraak spitst zich ook toe op beroepsperikelen. In de zaak-Czekalla (2002) nam het EHRM een schending van art. 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens aan omdat door nalatigheid van de raadvrouw om te voldoen aan pure formaliteiten bij het instellen van cassatieberoep de verdachte verstoken raakte van een beroepsmogelijkheid. De (tijdig ingediende) cassatieschriftuur voldeed niet aan alle wettelijke eisen.¹⁴

Mogelijk omdat de Hoge Raad een te laat ingesteld cassatieberoep niet vergelijkbaar met een herstelbaar verzuim oordeelt, bood in 2005 deze uitspraak een verdachte, wiens raadvrouw te laat cassatieberoep had ingesteld, geen soelaas.¹⁵ In de EHRM-zaak *Andreyev-Estland* (2013) was echter wel sprake van een tardief ingesteld appel. Volgens de Estse wet moet een intentie om cassatieberoep in te stellen binnen zeven dagen na de beteke-

Vanuit de eisen van eerlijk proces vindt vereenzelviging van verdachte met zijn raadsman niet altijd plaats.

ning van de uitspraak schriftelijk aan de beroepsrechter kenbaar worden gemaakt en moet vervolgens binnen dertig dagen het beroep daadwerkelijk worden ingesteld door een advocaat.

Andreyev had de beroepsrechter tijdig van zijn intentie in kennis gesteld en had naar eigen zeggen zijn toegevoegde advocaat binnen de beroepstermijn verzocht beroep in te stellen. Dat laatste werd door de advocaat betwist. Het Estse Hof van Discipline stelde echter vast dat de raadsman inderdaad nalatig was geweest. Art. 6 EVRM werd geschonden geacht omdat de verdachte op nationaal niveau niet-ontvankelijk werd verklaard. Zelfs werd het als een tekortkoming beschouwd dat het nationale recht geen consequenties verbond aan de beslissing van de tuchtrechter. Zo'n oordeel zou aldus het EHRM kunnen dienen als grond voor het toevoegen van een nieuwe raadsman en het *heropenen* van de appeltermijn.¹⁶

Gevolgen

Wat betekent deze uitspraak voor het Nederlandse strafprocesrecht? Hier was niet – zoals in *Czekalla* – sprake van een vormfout van de advocaat die tijdig beroep had ingesteld. Als het de doorslag gaf dat *Andreyev* zijn intentie om beroep in te stellen de autoriteiten tijdig kenbaar maakte, is het van belang dat ons strafprocesrecht een dergelijke handeling van de verdachte niet eist. Behoudens detentie, in welke situatie de verdachte door een verklaring aan 'het hoofd van het gesticht' een rechtsmiddel kan aanwenden, maakt de verdachte zijn wil door-

gaans uitsluitend mondeling kenbaar aan zijn raadsman. Het kan de verdachte daarom moeilijk worden tegengeworpen dat hij zijn wens niet (aantoonbaar) binnen de termijn aan de autoriteiten kenbaar maakt. De rechter zal dus uitsluitend op grond van beweringen van de verdachte en diens raadsman moeten vaststellen of de verdachte daadwerkelijk binnen de beroepstermijn in appel wenste te gaan en zelfs of de appeltermijn moet worden heropend.

Het lijkt evident dat op grond van *Andreyev-Estland* de verdachte steeds moet worden ontvangen als de tuchtrechter de toegevoegde raadsman veroordeelt wegens het tardief instellen van het beroep. Maar is per definitie een tuchtrechtelijk antecedent van de betrokken raadsman nodig om te kunnen komen tot openbreking van de regels inzake het aanwenden van rechtsmiddelen? Voldoende lijkt reeds – gezien het belang van de verdachte – dat de advocaat erkent de fout te hebben gemaakt en zich derhalve aan een tuchtrechtelijke veroordeling blootstelt.

Het ligt in de rede dat de beroepsrechter de redenen van een tardief ingesteld appel nader onderzoekt. Als de verdachte hier de nalatigheid van zijn raadsman aanvoert, zal de rechter bijvoorbeeld de uitkomst van een tuchtrechtelijke procedure moeten afwachten, zeker als de raadsman de beroepsfout ontkent. Dat laatste wil immers niet zeggen dat de tuchtrechter de raadsman in het gelijk zal stellen: wanneer de afspraak om niet in beroep te gaan niet schriftelijk aan de cliënt is bevestigd, heeft de laatste al snel het gelijk aan diens zijde.¹⁷

Er gloort dus hoop. Dat geldt tot slot ook voor de verdachte die geen waar voor zijn geld krijgt van zijn gekozen raadsman. Het EHRM heeft inmiddels geoordeeld dat onder bepaalde omstandigheden de staat ook jegens de verdachte die het slachtoffer is van een falende *privately financed* raadsman verantwoordelijkheid draagt ter waarborging van een eerlijk proces.¹⁸ <<

10 HR:2010:BL7694 (12 oktober 2010).

11 Bijv. EHRM 21 april 1998, 11/1997/795/997 (*Daudi Portugal*).

12 EHRM 24 november 1993, 13972/88 (*Imbrioscia Zwitserland*).

13 EHRM 30 mei 1980, 6694/74 (*Artico/Italië*).

14 EHRM 10 oktober 2002, 38830/97 (*Czekalla/Portugal*).

15 HR:2005:AU3460 (15 november 2005), m.n. CAG.

16 ECLI:NL:XX:2011:BX8603 (*Andreyev/Estonië*, 27 januari 2013).

17 Bijv. RvD 's-Gravenhage 28 januari 2010, LJN: YA0548, RvD Amsterdam 11 oktober 2011, LJN: YA2047; RvD Arnhem, 1 november 2004.

18 EHRM 20 januari 2009, 70337/01 (*Güveç/Turkije*).

Advocaatkosten werknemer

Uitspraak Hof van Discipline verplicht werknemersadvocaat preciezer te worden bij betaling door de (ex-)werkgever. Maar hoe?

Willem van Tongeren¹

Betrekkelijk vaak betaalt een werkgever de kosten van rechtsbijstand die de werknemer maakte. Daar is vaak alle reden voor, zeker wanneer het de werkgever is die ervoor zorgde dat een werknemer rechtskundige hulp nodig had. Met enige regelmaat wordt in sociale plannen dan ook opgenomen dat een werknemer op kosten van de werkgever een rechtshulpverlener mag raadplegen bij een aanstaand ontslag of een in het vooruitzicht gestelde afvloeiingsregeling. Veelal wordt daarbij afgesproken dat de declaratie ten name wordt gesteld van de werkgever.

In een voor de advocatenpraktijk belangrijke uitspraak heeft het Hof van Discipline² een uitspraak gedaan in een geval waarin werd afgesproken dat de werkgever de kosten van haar gemachtigde en de proceskosten zal vergoeden. Het gaat om een bedrag van maximaal vierduizend euro inclusief btw, waartoe werknemers 'gemachtigde een nota met specificatie aan werkgevers' gemachtigde zal doen toekomen.

Om met het goede nieuws te beginnen: het hof overweegt dat er op zich niets mis is met een afspraak dat de werkgever de kosten van de advocaat vergoedt. Het gaat om de uitvoering van een dergelijke afspraak. Er is volgens het hof niets aan de hand als de advocaat zijn declaratie op naam van de werknemer stelt, deze vervolgens naar de werknemer stuurt, waarna de werkgever het afgesproken bedrag aan de werknemer vergoedt.

Het minder goede nieuws voor de advocate in kwestie is dat het hof hard oordeelde over het voorgelegde geval. Het gebruikte zelfs in verband met de wijze van declareren driemaal het woord *fingeren/gefingeed*. Door de wijze van

declareren zou de advocate een *vooraf* tot stand gekomen opdracht-relatie *fingeren* tussen haar en de werkgever met onder meer het gevolg dat de werkgever de in rekening gebrachte btw kan verrekenen. Het hof vond overigens het btw-aspect niet eens het zwaarst wegen. Of in casu btw was verrekend, stond niet vast. Het ging het hof vooral om het *fingeren* van een rechtsrelatie.

Het hof oordeelde het dekenbezwaar gegrond en legde de maatregel van waarschuwing op, zoals ook de raad van discipline had gedaan omdat het de verweten gedragingen te ernstig vond om zonder maatregel af te doen. Een benadering als die van *prospective overruling* zou beter zijn geweest opdat de praktijk zou hebben geweten waaraan zij toe is in toekomstige, soortgelijke gevallen. Het is niet voor niets dat diverse Raden van Toezicht hebben gewezen op de uitspraak van het hof en schreven erop te vertrouwen dat 'u uw handelwijze, (- die nogal bestendig is (geweest)!) - waar nodig, zult aanpassen'.

Met zijn uitspraak schept het hof duidelijkheid. Een werknemersadvocaat moet preciezer worden als het gaat om betaling van zijn werkzaamheden voor zijn cliënt door de (ex-)werkgever. Er zullen aangepaste afspraken gemaakt gaan worden in beëindigingsregelingen en in andere voorkomende gevallen. Uit de te maken afspraken én de declaratie moet de (aard van de) rechtsrelatie zijn op te maken.

Het hof geeft zelf een voorzet middels de genoemde 'niets-aan-de-hand-regel': de werknemer ontvangt én betaalt zelf de op zijn naam gestelde declaratie en krijgt vervolgens van zijn (ex-)werkgever zijn kosten 'terug', waarbij afhankelijk van de gemaakte afspraak de btw uiteindelijk voor rekening zal komen van de werknemer dan wel de werkgever. Denkbaar in dat verband is dat de werknemersadvocaat zijn declaratie splitst in een btw-deel op

naam van de werknemer en het deel met onder meer honorarium op naam van de werkgever. Of deze 'regel' van het hof ook dé regel wordt, zal de praktijk moeten uitwijzen.

Toelaatbaar zal zijn de afspraak dat de werknemer zelf de door hem ontvangen en op zijn naam (en adres) gestelde declaratie doorzendt naar zijn (ex-)werkgever en dat de werkgever, in plaats van de werknemer, vervolgens die declaratie betaalt. Toelaatbaar zal ook zijn de afspraak dat de declaratie op naam van de werknemer wordt gesteld en door de werknemersadvocaat wordt verzonden naar zijn cliënt, aan het adres van de (ex-)werkgever die vervolgens betaalt.

Toelaatbaar zal verder zijn de afspraak dat de declaratie (toch) op naam van de (ex-)werkgever wordt gesteld, maar dan zal vooraf moeten zijn vastgelegd én in de declaratie(brief) dienen te worden vermeld dat tussen de werkgever en de 'declarandus' geen opdracht-relatie heeft bestaan dan wel dat de vermelde diensten van de werknemersadvocaat níét zijn verleend aan de werkgever. Omwille van *Belehrung* kan worden toegevoegd dat voor de werkgever de btw niet verrekenbaar zal zijn, al is dat uiteindelijk een fiscale kwestie. Het is niet voldoende om in de declaratie bij de zaakvermelding de naam van de eigen cliënt voorop te stellen, gevolgd door die van de werkgever. Een dergelijke wijze van omschrijving van de zaak heeft volgens het hof voor niet-ingewijden geen betekenis.³ <<

³ In bovenstaande wordt niet ingegaan op de situatie dat de werkgever niet btw-plichtig is en btw niet kan verrekenen respectievelijk de werknemer btw zou kunnen verrekenen. Ook worden in het midden gelaten de aspecten van loonbelasting bij betaling door de werkgever van aan zijn werknemer verleende diensten door een advocaat, die ook in 's hofs uitspraak niet aan de orde kwamen. Op www.advocatenblad.nl wordt wel verder ingegaan op de fiscale aspecten van betaling door de (ex-)werkgever.

¹ Willem van Tongeren is advocaat in Twello.

² Hof van Discipline, 2 december 2013, zaak 6712.

‘Toon aan dat wij minder kwaliteit leveren!’

Eric Pouw

Jan Moerland

De vrije advocaatkeuze belemmert de toegang tot het recht, zegt algemeen directeur Eric Pouw van rechtsbijstandsverzekeraar DAS. Hij nodigt iedere advocaat uit aan te tonen dat de 630 DAS-juristen minder kwaliteit leveren dan advocaten. ‘Wij hebben advocaten allang van de markt verdreven.’

Lex van Almelo
Fotografie: Chris van Houts

Als een rechtzoekende met een rechtsbijstandspolis een geschil heeft waarin geprocedeerd moet worden, moet hij altijd een advocaat naar eigen keuze kunnen inschakelen. Dat stelde het Europees Hof van Justitie in november 2013 (C442/12). Rechtsbijstandsverzekeraars mogen de vergoedingen voor externe rechtsbijstand ‘in bepaalde gevallen’ beperken of daarvoor een hogere premie bedingen, maar de vrije advocaatkeuze moet inhoudelijk overeind blijven.

Algemeen directeur van DAS rechtsbijstand Eric Pouw en directeur Legal Services en Verzekeringzaken Jan Moerland zeggen de uitspraak van het Europees Hof van Justitie uiteraard te respecteren. Maar, stellen ze, het is wel jammer dat de toegang tot het recht wordt belemmerd.

Advocatenblad: De toegang tot het recht belemmerd? Dat klinkt nogal dramatisch.

Eric Pouw: ‘Wij bieden particulieren en mkb-ondernemingen rechtsbijstand tegen een heel fatsoenlijke prijs. Dat komt door deze uitspraak in de knel.’

Gaan de premies nu omhoog?

Pouw: ‘Wij worden gedwongen vaker een externe advocaat in te schakelen. Dat kost alleen al 21 procent extra aan btw. Samen met het hogere uurtarief en de winstopslag zijn de diensten van een extern advocaat dertig tot vijftig procent duurder dan die van onze juristen. Om de hogere lasten te compenseren, denken wij eerder aan een aanpassing van de polisvoorwaarden dan een drastische premieverhoging.’

Gaat u de kraan dichtdraaien?

Pouw: ‘Nee, nee. We zullen de balans bewaken.’

Jan Moerland: ‘Het dilemma is: hoe houdt je de kosten in de hand, terwijl de kwaliteit hetzelfde blijft? Het hof is hierover helder: je mag de voorwaarden aanpassen om de kostenstijgingen in de hand te houden.’

Hoeveel zaken besteedt u uit?

Pouw: ‘Wij behandelen honderdduizend geschillen per jaar en daarvan besteden we drie tot vier procent uit. Omdat het om een belang gaat van meer dan 25 mille, omdat we handjes nodig hebben of omdat er een belangenconflict is tussen twee verzekerde partijen. De drieduizend à vierduizend zaken per jaar die wij uitbesteden vormen dertig procent van onze schadelast.’

U besteedt geen zaken uit omdat ze te ingewikkeld zijn?

Pouw: ‘Ook ingewikkelde zaken voor grote bedrijven doen wij zelf. Maar de ver-

Eric Pouw (56)

- 1981   Doctoraal Nederlands Recht
 1981-1991   Diverse managementfuncties in de
               gezondheidszorg
 1991-1997   Directeur ANOZ Verzekeringen
 1997-heden   Algemeen directeur DAS

Jan Moerland (56)

- 1981   Doctoraal Nederlands Recht
 1981-1990   Jurist in de (sociale)verzekeringssector
 1990-1994   Diverse directiefuncties in de (sociale)-
               verzekeringssector
 1994-heden   Directielid DAS

koop van een onderneming doen wij niet. En het grootste deel van het strafrecht ook niet, omdat daarbij sprake is van opzet.'

Bij belangenconflicten schakelt u dus een externe advocaat in?

Moerland: 'Wij doen bijvoorbeeld veel letschadezaken, zowel voor medici als voor patiënten. Als zich een belangenconflict voordoet, heeft de verzekerde de vrijheid om een eigen advocaat te kiezen.'

En als de klant het niet eens is met de manier waarop de DAS-jurist de zaak aanpakt?

Moerland: 'Volgens onze geschillenregeling mag de verzekerde dan naar een eigen advocaat gaan, die een bindend advies geeft over hoe de zaak verder moet worden afgehandeld. Dit komt overigens maar in drie op de duizend zaken voor.'

Eric Pouw: 'Kom daar maar eens om bij advocaten. De geschillenregeling en de

regeling bij belangenconflicten vormen de hoeksteen van onze onafhankelijkheid. Die onafhankelijkheid wordt wettelijk gewaarborgd in de Wet financieel toezicht en de EU-richtlijn.'

Een DAS-jurist doet honderdvijftig arbeidszaken per jaar. Hoeveel uur mag hij aan een zaak besteden?

Pouw: 'Daar hebben wij geen enkele richtlijn voor.'

Het is niet zo dat hij zaken afraffelt?

Pouw: 'Dat kunnen wij ons niet permitteren, want wij willen onze klanten optimaal bedienen. En uitglijdertasten ons imago aan. Door ons volume hebben wij heel goed zicht op hoeveel tijd je kwijt bent aan een zaak. Aan advocaten zou ik willen vragen: waar zit de rem op het schrijven van uren?'

Moerland: 'Wij zien soms heel hoge declaraties en zijn verbaasd hoeveel je daar als verzekeraar weer vanaf kunt praten.'

Pouw: 'Wij werken met heel veel advocaten samen en dat blijven wij ook doen. Maar advocaten moeten ophouden met onterechte kritiek spuien op onze juristen.'

Moerland: 'De kritiek is meestal afkomstig van kleine kantoren en eenpitters; daar is de concurrentie onder particulier en de mkb-ondernemer ook het grootst.'

Hoeveel uur mogen externe advocaten, met wie u samenwerkt, aan zaken besteden?

Moerland: 'Wij hanteren geen maximum voor het aantal uren, maar maken wel afspraken over het uurtarief. Wij betalen de advocaten vooraf, zodat zij geen incassorisico lopen. Maar hoewel wij grootinkoper zijn, is een extern advocaat nog steeds dertig tot vijftig procent duurder dan een DAS-jurist.'

Als argument voor uren schrijven wordt vaak genoemd dat je als advocaat niet alles van tevoren weet...

Moerland: 'In de medische wereld kost de ene operatie meer tijd dan de andere, maar de vergoeding is hetzelfde. En juist daar zie je ook onvoorzienbare omstandigheden en complicaties. Onafhankelijkheid is ook

dat je geen financieel belang hebt bij de zaak. Maar advocaten hebben belang bij veel uren schrijven. Bij rechtsbijstandsverzekeraars zijn cliënten daartegen beter beschermd.'

Pouw: 'Wij leveren ook juridisch advies tegen vaste bedragen. Wij zijn met 2500 medewerkers de grootste juridische dienstverlener van Nederland en hebben advocatenkantoren allang van de markt verdreven. Advocaten zouden het lef moeten hebben hun tarieven op de site te plaatsen.'

Vanuit de advocatuur wordt vaak baderend gesproken over juristen bij rechtsbijstandsverzekeraars, die niet goed genoeg zouden zijn om advocaat te worden. Dat is een vorm van broodnijd. Ik nodig iedere advocaat uit om aan te tonen dat wij minder kwaliteit leveren. Op basis van diverse onderzoeken' durven wij te zeggen dat klanten van DAS-juristen tevredener zijn dan klanten van advocaten. Wij kunnen betere kwaliteit leveren dan de doorsnee advocaat omdat wij veel meer zaken doen en de kennis goed delen. Wij hebben een kwaliteitscode, een keurmerk en een heel fatsoenlijke opleiding: de DAS Rechtsbijstand Academie. Onze juristen zijn verplicht PE-punten te halen.'

Moerland: 'Advocaten zeggen weleens tegen ons: "Jullie hebben geen extern toezicht". Maar het is juist andersom. Bij ons ziet De Nederlandsche Bank toe op de financiële soliditeit, de Autoriteit Financiële Markten op fatsoenlijke producten en het Verbond van Verzekeraars op naleving van de kwaliteitscodes. En dan zijn er nog de verplichte audits in verband met het keurmerk Klantgericht Verzekeren. Die worden uitgevoerd door de onafhankelijke Stichting Toezicht Verzekeraars. Bovendien kunnen klanten die niet tevreden zijn een klacht indienen bij het Kifid, dat vergelijkbaar is met de tuchtrechter. Wij zeggen dus tegen advocaten: jullie zijn de slager die zijn eigen vlees keurt.' <<

1 DAS noemt: Kwaliteitsonderzoek debesteadadvocaat.nl, onderzoek van Millward Brown in opdracht van DAS, SEO 2005 op basis van een enquête ten behoeve van de Geschilbeslechtingsdelta 2004; Geschilbeslechtingsdelta WODC 2010.

Commerciële reclasseerders

Omdat reclasseringsrapporten soms lang op zich laten wachten, gaf het Leeuwarder advocatenkantoor Anker & Anker tien jaar geleden de aanzet voor een particuliere reclasseringsdienst. Hun voorbeeld krijgt steeds meer navolging.

Peter Louwerse

Fotografie: Martin Rijpstra

Als een advocaat een reclasseringsrapport nodig heeft om de schorsing van de voorlopige hechtenis te onderbouwen, moet dat document er meestal binnen een week zijn. ‘Dat lukt bijna nooit via de traditionele route,’ constateert strafrechtadvocaat Hans Anker. Voor een voorlichtingsrapportage van de Reclassing Nederland (RN), de verslavingsreclassing of het Leger des Heils moet de advocaat aankloppen bij zijn processuele tegenstander: het Openbaar Ministerie. Het is een route die soms doodloopt (omdat het verzoek wordt afgewezen) en soms zoveel vertraging veroorzaakt dat een rapport mosterd na de maaltijd is.

‘Niets ten nadele van de reclasseringsorganisaties,’ benadrukt Hans Anker. ‘De mensen zijn deskundig. Maar RN is zodanig uitgedaagd dat voorlichtingsrapporten te laat verschijnen, waardoor de verdachte gedupeerd is.’ Ook zijn de reclasseringsrapporten volgens Anker steeds vaker summier. ‘Er worden minder referenties opgevoerd.’

Anker & Anker vroeg zich in 2004 af of particuliere reclasseerders dit gat konden opvullen. De Leeuwarder advocaten benaderden een aantal forensisch maatschappelijk werkers. ‘Met succes,’ blikt Hans Anker terug. ‘Een aantal van hen ging als freelancer aan de slag. Ze schrijven commerciële basis-voorlichtingsrapporten op verzoek van advocaten.’ Niet alleen Anker & Anker, ook andere advocaten maken gebruik van de diensten van deze reclassingsfreelancers.

Strafrechtadvocaat Alrik de Haas doet zo’n tien keer per jaar een beroep op de particuliere reclasseerders. ‘Als je zelf iemand inschakelt, hou je de regie,’ zegt hij. ‘Je hebt dan meer invloed op de hoeveelheid aandacht die een zaak krijgt.’

Reclasseerder Koot: ‘Mijn onafhankelijkheid blijft overeind’

En: ‘Je hebt niet te maken met managementperikelen, zoals wachtlijsten. Of met medewerkers die een minimum aantal rapporten moeten maken, wat ten koste kan gaan van de kwaliteit.’ De particuliere reclasseerders zijn bijna allemaal gepensioneerd, zegt De Haas. ‘Ze hebben hun sporen verdiend, ze doen hun werk met passie. En ze zijn altijd op tijd.’

Aanvankelijk ontmoetten de rapporten van deze particuliere forensisch maatschappelijk werkers veel scepsis. Toenmalige Tweede Kamerlid Joost Eerdmans (LPF) vroeg in 2006 aan minister van Justitie Rita Verdonk (VVD) of er geen sprake was van belangenverstrengeling. De minister zag het bezwaar niet. Officieren van justitie vroegen zich ter terechtzitting af of de rapportages wel onafhankelijk waren. Dat gaf Hans Anker de kans om de wedervraag te stellen: of de rapporten die in opdracht van het Openbaar Ministerie worden geschreven wel onafhankelijk zijn. Hij noemt de discussie hierover ‘volstrekt belachelijk’. ‘Onze forensisch maatschappelijk werkers hebben jarenlange ervaring en maken rapporten van hoge kwaliteit.’

Eén van de particuliere reclasseerders is Ton Koot (67). Hij is sinds zijn pensionering freelancer. In 2013 schreef hij 54 rapporten. ‘Ik doe een compleet onderzoek, en maak op basis daarvan mijn

voorlichtingsrapport. Ik luister goed naar de advocaat of de cliënt, maar laat me niet leiden door hun eisen. Zo blijft mijn onafhankelijkheid overeind.’

Natuurlijk komt het weleens voor dat cliënten (of hun advocaten) druk uitoefenen om een gunstige uitkomst te krijgen. ‘Dan zeg ik: ik doe mijn werk op basis van mijn specialisatie. Ik doe onafhankelijk onderzoek.’ Hij heeft slechts één keer geweigerd om een rapport uit te brengen, omdat de dwingende opstelling van de advocaat hem niet beviel.

De commerciële reclasseerder raakt meer en meer ingeburgerd, constateert Hans Anker. ‘Ook elders in Nederland komen initiatieven van de grond.’ Hij doelt onder meer op mijnreclassing.nl, een landelijk opererende organisatie die oktober vorig jaar werd opgericht in Limburg. Medeoprichter Gerrie van Kooij werkte ooit bij RN, maar nam daar zeven jaar geleden ontslag omdat hij genoeg had van de werkwijze. ‘De klant werd minder belangrijk,’ zegt Van Kooij. ‘De organisatie werd steeds meer intern gericht, de rapporteurs moesten werken volgens standaardprocedures, waardoor er minder ruimte was voor de mens over wie je rapporteerde.’

Bovendien verloor de stichting haar neutraliteit door te luisteren naar de wensen van het Openbaar Ministerie, ondervond Van Kooij. ‘Ik voelde me niet meer thuis in de sfeer.’ Hij begon als freelance reclasseringsmedewerker en concentreerde zich op de hulp aan ex-gedetineerden. ‘Dat werd vaak betaald vanuit het persoonsgebonden budget,’ zegt hij. ‘Soms droegen ook de gemeenten bij.’

Nu die financieringsbronnen gestopt zijn, besloten Van Kooij en zijn twee compagnons (een reclasseringsmedewerker en een maatschappelijk werker) om een private reclasseringdienst op te zetten die door de klant zelf wordt betaald. Is

Particuliere reclasseerder Ton Koot (rechts) spreekt met een cliënt.

dat niet een nog grotere bedreiging voor de onafhankelijkheid? De betalende klant zal immers een rapport eisen dat hem goed uitkomt. ‘Valt wel mee,’ vindt Van Kooij. ‘Ik zal altijd een onafhankelijk rapport maken. Ik ben gebonden aan mijn gelofte. Ik zeg tegen mijn klanten altijd dat ik het eerlijke verhaal vertel. We zijn zelf ook niet dom, hè? Als ik een rapportage schrijf die kant noch wal raakt, dan help je daar niemand mee.’

Bij RN was er volgens Van Kooij ook druk op de reclasseringsmedewerkers. ‘Iedereen wil uit de gevangenis. Maar daar beslissen wij niet over. Wij onderzoeken wat de consequenties van een straf of maatregel zijn, de rechter beslist.’ Om beïnvloeding door de cliënt te minimaliseren, eist Van Kooij betaling vooraf. De klant heeft dan niet het drukmiddel van niet-betalen als een rapport anders uitpakt dan hij wenst.

De betaling van de particuliere reclasseringsdienst (kosten per rapportage: gemiddeld 600 euro exclusief btw) kan een pijnpunt zijn, zegt Hans Anker. ‘De cliënt moet daar zelf voor opdraaien, en er zijn mensen die dat niet kunnen beta-

len.’ In veel gevallen kan de verdachte de kosten terugkrijgen van justitie. ‘Je moet dan wel kunnen aantonen dat het rapport het belang van het onderzoek diende.’ In dat geval zijn veel rechters, op basis van artikel 591 Wetboek van Strafvordering, bereid een vergoeding toe te wijzen. Daarmee wordt ook het knelpunt van de onafhankelijkheid opgelost, zegt Van Kooij. ‘Als de cliënt niet zelf hoeft te betalen, kan hij minder druk uitoefenen.’

Een ander probleem is dat niet alle penitentiaire inrichtingen bekend zijn met de particuliere reclasseringsmedewerkers. Anker: ‘In de regel gaat het goed, maar er zijn gevangenisdirecteuren die moeilijk doen. Dan staan die mensen op de stoep en mogen ze geen gebruikmaken van de spreekkamer. Het gesprek moet dan plaatsvinden in de bezoekenruimte, en dat gaat ten koste van bezochtijd van familie.’ Maar dat laatste komt niet vaak voor, zegt Ton Koot. ‘Een telefoontje naar de gevangenisdirecteur is meestal voldoende.’

Hans Anker zegt dat rechters zijn ingenomen met de voorlichtingsrapporten van particuliere forensisch maatschap-

pelijk werkers. ‘Het is mij slechts één keer overkomen dat een rechter naast het particuliere reclasseringsrapport een rapportage van een reguliere reclasseringsorganisatie eiste. De rechterlijke macht is in het algemeen erg tevreden met de particuliere reclasseringsrapporten omdat de aanhouding van zaken wordt voorkomen. En rechters hebben een hekel aan aanhoudingen omdat ze op basis van productie worden afgerekend.’

Alrik de Haas voegt daaraan toe dat rechters altijd de betrouwbaarheid van de rapporteur zullen toetsen. ‘Daarom is het de taak van de advocaat om verantwoording af te leggen: wie heeft het rapport geschreven, wat is de deskundigheid van de opsteller, waarom heb ik hem ingeschakeld?’

De Raad voor de rechtspraak onthoudt zich van een oordeel. Een woordvoerder van de raad: ‘Navraag onder enkele rechters leert dat het fenomeen bij hen bekend is. We hebben er rechtspraakbreed (nog) geen standpunt over omdat het – voor zover wij daar nu zicht op hebben – weinig voorkomt.’

«

Vruchten van de sport

Ook sport juridiseert. De komende Olympische Spelen in Sochi leverden al een zaak op. 'Sportrecht is enorm sexy.' Maar zit er voor sportrechtadvocaten genoeg brood in spelen?

Friso Schotanus

Schaatsster Yvonne Nauta, lid van de TVM-schaatsploeg van Marianne Timmer, probeerde in januari via de geschillencommissie van de Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijdersbond af te dwingen dat ze bij de Olympische Spelen in Sochi aan de start van drie kilometer mocht verschijnen. De commissie, onder voorzitterschap van advocaat Pieter de Jong Schouwenburg (Van Doorne), kwam in recordtempo – binnen een uur – tot een oordeel: Nauta behoort op de drie

Foto: Patrick Post

Rasmussen vs. Rabobank

Nadat Michael Rasmussen door werkgever Rabobank uit de Tour de France van 2007 was gehaald en op staande voet werd ontslagen, kende de kantonrechter hem een schadevergoeding toe van 700.000 euro. In hoger beroep deed Rasmussen er een schepje bovenop en eiste 5,6 miljoen euro. Hij verloor op alle punten omdat hij volgens het hof 'op essentiële momenten had gelogen over zijn verblijfplaats'. Ter Huurne, die de renner in eerste aanleg bijstond: 'De kwestie werd tijdens het hoger beroep ingehaald door de actualiteit; het werd duidelijk hoe verrot de wielwereld al die tijd was.'

kilometer niet tot de absolute wereldtop. Dus geen kwalificatie.

Net als bijna alles is ook sport onderwerp van juridisering. De vele regels, en twijfels over de juistheid ervan, zorgen samen met de toegenomen financiële belangen voor een ogenschijnlijk groeiende vraag naar juridische bijstand. Kwalificaties voor Olympische Spelen, televisierechten, dopinggebruik; het leidt allemaal tot zaken voor het groeiende legertje advocaten dat zich bezighoudt met sport.

Dat ons land veel *sportminded* advocaten telt, blijkt wel uit de ledencijfers van de vereniging Sport & Recht. Deze vereniging, in 1991 opgericht door een zevental juristen, telde in 2006 nog 278 leden, nu zijn dat er 414. 'Sport en recht is enorm sexy,' concludeert Sport & Rechtsecretaris Michiel van Dijk (CMS Derks Star Busmann) dan ook. 'Dat blijkt niet alleen uit de reguliere ledenaantallen, maar ook uit de grote belangstelling van student-leden.'

Is er wel genoeg werk voor al deze sportliefhebbers? Frank ter Huurne bewaarde zich bij BrantjesVeerman Advocaten tot sportrechtadvocaat. Hij behartigde onder andere de belangen van wielrenner Michael Rasmussen in de zaak tegen Rabobank, maar besloot bij zijn overstap naar Lexence in 2008 zijn sportrechtspraktijk te consolideren in plaats van uit te bouwen. 'De sport in Nederland is in mijn ogen een te krappe markt. Ter illustratie: bij de arbitragecommissie van de grootste sportbond, de KNVB, vinden volgens mij zo'n twintig zaken per jaar plaats, waarvan een deel ook nog pro-formazaken. Ook bij andere bonden spelen niet heel veel zaken.'

Ter Huurnes voormalige leermeester André Brantjes deelt die opinie: 'Er zijn inderdaad veel advocaten die zich met sportrecht afficeren. Iedereen vindt het leuk om het erover te hebben, toch is er

maar een handjevol advocaten dat hier echt druk mee is. Als je weleens iets doet voor een lokale voetbalvereniging, ben je natuurlijk niet meteen een sportrechtsspecialist.'

Sport en recht omvat bovendien een brede waaier van rechtsgebieden. Toch is het volgens Brantjes wel mogelijk van alle markten thuis te zijn. Zijn kantoor belooft klanten een *'full service solution'* op sportgebied. 'Ik zie sport als een branche, net als pakweg de automotive of de farmaceutische industrie. In de sportbranche moet je weten hoe het er bij een arbitragecommissie aan toegaat, je moet het verenigingsrecht goed kennen. En

Foto: ANP

Profvoetballers eisen aandeel in televisierechten

De belangenbehartigers WCS en ProProf van profvoetballers claimen al sinds de jaren negentig van de vorige eeuw dat voetballers recht hebben op een deel van de televisiegelden die clubs ontvangen. Ter Huurne vindt dit een 'gek standpunt'. 'Het is inherent aan het vak van beroepsvoetballer dat je op tv komt. Een nieuwslezer van het 8 uurjournaal eist dit toch ook niet?' In 2013 diende het hoger beroep; het gerechtshof denkt er hetzelfde over als de rechtbank en wees de claim af.

Schaatsster Yvonne Nauta stapte naar de geschillencommissie om een kwalificatie voor de Spelen te bemachtigen.

soms is het slim om elders advies in te winnen. Je moet wel van meerdere markten thuis zijn. Als je in de sport bijvoorbeeld alleen arbeidszaken doet dan red je het niet.'

Daarbij maakt het feit dat zo veel advocaten zich interesseren in sport het er niet makkelijker op om er een goede boterham mee te verdienen. 'Omdat het aanbod de vraag ruimschoots overtreft, komt het uurtarief onder druk te staan,' betoogt Ter Huurne. 'En vaak zeggen sportbonden: wij zijn niet in staat om commerciële tarieven te betalen. Sommige advocaten gaan daarin mee en werpen zich op die manier op als sponsor. Momenteel treed ik op in een zaak bij het Instituut Sportrechtspraak, over seksuele intimidatie. Zittingen in dit soort kwesties vinden altijd in de avonduren plaats, dat zegt ook wel wat; juristen doen veel van dit werk op vrijwillige basis.'

Brantjes krijgt naar eigen zeggen zo'n één tot twee sportgerelateerde zaken per week binnen. Volgens hem kun je van de sportpraktijk rondkomen, al is dat niet gemakkelijk. 'Soms wordt er met *fixed fees*

gewerkt, je moet daar soepel mee kunnen omgaan. Daar staat tegenover dat met sommige zaken wel prima geld kan worden verdiend, bijvoorbeeld bij het sluiten van sponsorcontracten.'

Belangrijker dan de financiële kant van de zaak, is volgens sportadvocaten het feit dat het gewoonweg leuk is om in het sportrecht actief te zijn. Ze zijn de spil in de totstandkoming van een miljoenen-transfer van een bekende voetballer en ze komen nog eens ergens, zoals in het Court of Arbitration for Sport (CAS) in Lausanne, waar bijvoorbeeld dopingkwesties aan bod komen, of bij de Dispute Resolution Chamber, het geschilleninstituut van de wereldvoetbalbond FIFA. 'Het leuke is ook het fanatisme van alle betrokkenen,' zegt Brantjes. 'Je moet ook wel feeling hebben met de sport. Sportbestuurders zijn vaak oud-sporters, buitengewoon gedreven baasjes, en dat moet je zelf ook een beetje zijn.'

Pr-waarde

Sportzaken staan vaak garant voor veel media-aandacht. Hoe waardevol is de

Foto: ANP

Via de rechter naar de Spelen

Atlete Miranda Boonstra was na dik 42 kilometer precies acht seconden te langzaam om van sportkoepel NOC*NSF te mogen deelnemen aan de marathon tijdens de Olympische Spelen van Londen. Ze vocht het besluit aan bij de rechter. Tevergeefs. De kwalificatieregels zijn – in tegenstelling tot het recente verleden – zó dichtgetimmerd dat ze arbitragecommissies of voorzieningenrechtters nauwelijks ruimte bieden voor een heroverweging. Bovendien respecteren rechters in de praktijk de discretionaire bevoegdheid van een bond dan wel bondscoach: zij mogen oordelen wie zij het meest geschikt achten voor deelname aan de Spelen.

pr-waarde daarvan, voor de persoon van de advocaat en zijn kantoor? Of is het slechts een last? Ter Huurne neigt naar het laatste. ‘Door de aandacht in media kan het beeld ontstaan dat je dagelijks met allerlei spannende sportrechtzaken bezig bent. Maar het is niet zo. Ik werk als arbeidsrechtadvocaat voor werkgevers in bijvoorbeeld de industrie en de zorg en daarnaast dus ook in de sport. Maar dat laatste spreekt het meest aan. Ik trad bijvoorbeeld op namens Kenneth Perez in een arbitragezaak tegen zijn voormalige club Ajax. *De Telegraaf* schreef er met

Foto: ANP

Badmintonners weigeren bondsmateriaal

De Nederlandse badmintonbond sloot in 2010 een exclusieve sponsorovereenkomst met kleding- en materiaalafabrikant Yonex, waar spelers van de nationale selectie voortaan verplicht gebruik van moesten maken. Enkele topspelers (zoals Dicky Palyama, Eric Pang en Judith Meulendijks) en hun sponsor Dunlop protesteerden hiertegen. Zij achtten de verplichtingen van de bond in strijd met het mededingingsrecht, vonden dat hun materiaalkeuze te veel werd beperkt en dat de individuele sponsorcontracten hierdoor minder waard werden. De rechtbank in Utrecht ging er niet in mee: er zouden nog genoeg wedstrijden en toernooien overblijven, waar wél met een racket met het logo van de individuele sponsor mocht worden gespeeld.

koeienletters over, terwijl de zaak vanuit inhoudelijk, juridisch oogpunt niet zo spannend was. We hoeven er ook niet heel opgewonden over te doen; Ajax is de grootste club in Nederland, maar menig supermarkt draait een hogere omzet.’

André Brantjes zoekt de media evenmin op. In de zaak-Rasmussen (die Brantjes in tweede aanleg behandelde) werd hij constant gebeld, tot CNN aan toe. ‘Soms is het onvermijdelijk dat je toch wat zegt in de pers. Maar veel belangrijker dan de media-aandacht is het netwerk uit sportzaken. Want verenigingsbestuurders doen hun werk in de sport vaak op vrijwillige basis, maar ze zijn ook vaak werkzaam op belangrijke posities binnen bedrijven. Het levert dus veel contacten op, en dat leidt weer tot nieuwe opdrachten.’

Ter Huurne verwacht niet dat de ingezette professionalisering van de sport zal leiden tot meer juridische kwesties. ‘Toen ik mij vanaf 2005 toeleegde op het sportrecht, lag het aantal arbitragezaken veel hoger. Suarez, Samaras, Alves; allemaal voetballers die zich tot de arbitragerechter wendden om hun contract te laten ontbinden, omdat ze elders meer konden verdienen. Dit soort zaken komt de laatste jaren veel minder voor en dat is een gevolg van de recessie die ook de sportwereld treft. Ook voetballers tellen hun zegeningen.’

«

Foto: ANP

Veneberg en de wielers-cao

In 2006 verlengde Rabobank het contract van renner Thorwald Veneberg niet. Op basis van de Flexwet – sinds hij prof bij Rabo werd in 2001 werd zijn overeenkomst diverse malen verlengd – claimde Veneberg dat hij een contract voor onbepaalde tijd had. Rabobank betoogde echter dat er gegronde redenen waren om de vaste aanstelling te beëindigen. Advocaat Eric Vilé schetste ter zitting het beeld van een renner die al jaren ‘waardeloos’ presteerde en bij zijn ploegenoten ‘irritaties’ wakte omdat hij zo vaak afstapte. De rechter kende Veneberg geen ontslagvergoeding toe, omdat hij zeven jaar lang willens en wetens in deze harde realiteit van de topsport bivakkeerde. Na het hoger beroep troffen bank en renner een schikking. Voornaamste winst is volgens Venebergs advocaat Ter Huurne dat deze zaak diende als opmaat naar een cao voor profwielrenners (in 2010).

(advertentie)

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN
AantjesZevenberg ADVOCATEN

Mr K. Aantjes tel. 070 – 390 62 60
aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Fluiten naar de centen

De betalingsmoraal van cliënten verslechtert en zal door bezuinigingen verder verslechteren, stellen advocaten. Hoe gaat de advocatuur om met wanbetalers?

Michel Knapen

Bij elke kantoorvergadering komt het weer ter sprake. Het lijkt bovendien elk jaar méér te worden, zegt Loek Eenens (In 't Veen Advocaten, Alphen aan den Rijn). Eerst ging het om enkele cliënten en kleine bedragen, nu gaat het om veel cliënten en grotere sommen. Die niet worden betaald, welteverstaan.

'We krijgen zeker twee, drie keer per week een brief van een curator, bewindvoerder, gemeentelijke schuldhulpverlening of kredietbank dat een cliënt bij hen in behandeling is. Dan weet je hoe laat het is,' zegt Eenens. Vroeger waren deze briefjes een uitzondering, nu is het regel. In Eenens' kantoor is dat misschien niet eens verwonderlijk. Zijn kantoor doet veel toevoegingen. De cliënten hebben het toch al niet breed. 'Vaak komen ze met financiële problemen, maar dan begeef je jezelf ook in de gevarenzone.'

De incassoproblematiek wordt in de advocatuur breed gevoeld. Overal in het land, bij de kleine en grote kantoren, blijven facturen onbetaald. De economische crisis sijpelt zo ook de advocatuur binnen. 'Met als gevolg: een steeds lager uurtarief,' redeneert Pieter Dietz de Loos, advocaat en eigenaar van Cardec, een bureau dat een databank met wanbetalers beheert.

Het kon onder staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven (VVD) niet uitblijven, meent Eenens. De verhoging van de eigen bijdrage en van de griffierechten en per 1 oktober de nieuwe regel dat de proceskostenveroordeling in mindering wordt gebracht op het bedrag van de eigen bijdrage. 'Daardoor wordt nog meer incassorisico richting de advocaat geschoven.'

Afboeken

Ook Jacques Bonnier (Bonnier Advocaten, Wijchen) wijst naar de staatssecretaris. 'Hij heeft geen idee dat mensen in de shit kun-

Advocaat Dietz de Loos:
'Met een deurwaarder weet de cliënt dat het menens is.'

Foto: Luuk van der Lee / HH

nen raken en dan een advocaat nodig hebben. Hij wil alleen zijn huishoudboekje rondkrijgen.' Bonnier, die ook veel toevoegingen doet: 'Dat onze cliënten problemen met hun facturen hebben is van alle tijden, maar de laatste tijd zien we een gestage groei van wanbetalers. Bij de ene cliënt laten we het er maar bij zitten, bij de andere stappen we naar de rechter, bij een derde spreken we een betalingsregeling af. Onlangs een mevrouw, die stelde voor vijf euro per maand te betalen op een totaal van zeshonderd euro. Dat kost ons veel administratie maar we doen het toch. We laten ook veel bedragen zitten, dat kost al snel vijf- tot tienduizend euro per jaar. Als we alleen toevoegingszaken zouden doen, waren we als kantoor allang zijn omgevallen.'

Bij Ivo van Rooij (Van Rooij & Pijnacker Advocaten, Tilburg) is het niet veel anders. Niet alleen als hij als incasso-advocaat optreedt voor cliënten, maar ook met zijn eigen cliënten merkt hij dat: de betalingsmoraal achteruit kachelt. 'Toevoegingscliënten zijn tegenwoordig geen pretje. Steeds maak je de afweging: een zaak dan maar niet aannemen? Of eventueel hal-

verwege de werkzaamheden opschorten omdat voorschotten niet worden betaald? Als je de eigen bijdrage van 350 euro niet meer kunt innen, ben je circa eenderde van het bedrag kwijt dat je aan een zaak zou overhouden. Er zijn zaken waarvan we al direct weten: dat wordt afboeken. En het komt steeds vaker voor dat we het er maar bij laten zitten. Bij kleine bedragen schakel je geen gerechtsdeurwaarder in.'

Daarmee lijkt het dat advocaten steeds meer klem komen te zitten. 'We hebben ooit geprobeerd om cliënten pas te helpen nadat ze het griffierecht en de door ons ingeschatte eigen bijdrage hadden betaald,' herinnert Loek Eenens zich. 'Maar soms hebben ze dat geld niet en moeten ze wel acuut worden geholpen. Dan kunnen we fluiten naar onze centen.' Hij schat dat de bedragen die zijn kantoor de afgelopen jaren heeft moeten afschrijven gelijk staan aan 'enige personenauto's'.

Wel heeft zijn kantoor het debiteurenbeleid aangepast. Grotere bedragen worden minder snel afgeschreven en er wordt nu eerder gebruikgemaakt van een gerechtsdeurwaarder. Maar soms is er weinig keus. 'We hadden vorig jaar een vor-

dering van twaalf mille op een cliënt. Zijn bewindvoerder vroeg ons of we akkoord konden gaan met 0,43 procent van dat bedrag – een paar tientjes dus. Dat deden we niet. Later hoorden we dat het wel een heel zielig geval was. Dan laat je het maar weer zitten.’

Als zelf innen niet lukt en afschrijven een slecht gevoel geeft, dan kan de vordering altijd nog worden verkocht. Dat gebeurt steeds vaker, zegt Rob de Haan, oprichter van verkoopjevordering.nl. In augustus, september en oktober van 2012 stelde zijn bedrijf 45 keer een akte van cessie voor een advocaat op, in dezelfde maanden van 2013 was dat gestegen tot 64. De helft daarvan zijn zakelijke klanten, de andere helft particulieren. Gemiddeld gaat het om 1.200 euro. De Haan: ‘Facturen die snel worden overgedragen zijn beter te innen zijn dan oudere facturen. Als mailtjes over een factuur verloren zijn geraakt, gaat de incasseerbaarheid van een vordering snel achteruit. Opmerkelijk genoeg zitten advocaten die voor hun cliënten een incassoprocedure voeren er bovenop, maar hun eigen facturen laten ze wat versloffen.’

Incasso-advocaat Ivo van Rooij herkent dat. Het lukt hem goed om openstaande facturen van klanten van zijn cliënten te innen, maar zijn eigen wanbetalers worden soepeler aangepakt. ‘Als we een incassotraject ingaan in opdracht van een klant, zijn we heel strikt. Betreft het grote bedragen, dan schromen we niet om het faillissement van de wanbetaler aan te vragen om hem zo te dwingen tot betaling. Bij onze eigen klanten gaan we minder ver, omdat we de klantrelatie belangrijk vinden. Bovendien kunnen we niet zomaar overgaan tot beslaglegging of een faillissementsaanvraag van een wanbetalende cliënt. Dat moet eerst door de deken worden getoetst.’

Het grote voordeel van het ‘verkopen’ van vorderingen is volgens De Haan dat het advocatenkantoor snel een deel van het geld krijgt en verder geen partij in de incassoprocedure meer is. ‘Op kantoor ben je er vanaf. Dat geeft rust.’

Pieter Dietz de Loos kent nóg een manier om wanbetalers te dwingen over de brug te komen: dreigen met een Cardec-registratie. Enkele jaren geleden richtte hij Cardec op, een bureau dat de kredietwaar-

Wanbetalende advocaten

Cliënten betalen steeds moeizamer, maar advocaten zelf? Ook die zitten in de portefeuille van verkoopjevordering.nl. In 2013 nam het bedrijf van zes advocatenkantoren een vordering over die ze hadden op een andere advocaat. Rob de Haan: ‘Een advocaat neemt een opdracht aan maar mist expertise op een bepaald gebied, en die huurt dan een collega in. Maar voor die diensten betalen gebeurt niet altijd even soepel. In de helft van de gevallen hebben we een vonnis moeten halen.’ Het gaat doorgaans om rekeningen van zo’n 6.000 euro. ‘Ik ken die advocaat al zo lang, zeggen ze dan om aan te geven dat ze zelf niet tot het uiterste willen gaan. Of: hiervoor wil ik niet naar de deken.’

digheid van cliënten bijhoudt. Wie een abonnement op Cardec neemt (350 euro per jaar), kan vervolgens voor ongeveer 1 euro per keer de databank raadplegen. En wie zelf een wanbetaler in het Cardec-register zet, krijgt 1 euro van Dietz de Loos terug. Wat hem betreft stelt de Nederlandse Orde van Advocaten een abonnement op Cardec verplicht voor alle kantoren. ‘Zo kun je, in het kader van het rechtsbelang en maatschappelijk verantwoord ondernemen, laten zien dat de advocatuur de zaken financieel op orde heeft. Nu betaalt de betalende cliënt een opslag voor de wanbetaler.’

Het verbaast hem dat advocatenkantoren zo slecht hun cliënten vooraf screenen of ze het honorarium wel kunnen betalen. ‘Ze voeren een slecht credit management’, zegt Dietz de Loos. ‘Kantoren moeten veel korter op de bal spelen. Ik ken een kantoor dat jaarlijks twintig procent afschrijft. Om de vijf jaar werkt dat kantoor voor niks.’ Maar ook Dietz de Loos zelf heeft met zijn kantoor De Loos & Schrijver (Wassenaar) te maken met wanbetalers. ‘Ik kom net terug van een gesprek met de deurwaarder. Bij één cliënt staat 70 euro open, bij een andere 800. Die cliënten waren gecheckt, maar het kan soms verkeren. Ik had een cliënt die in een Ferrari reed, maar nu in de schuld-

sanering zit. Desondanks zijn mijn eigen afschrijvingen met een Cardec-check en een Cardec-dreiging fors omlaag gegaan.’ Hij verkiest het deurwaarderstraject boven een eigen dagvaardingsprocedure omdat dat voor de klant extra druk op de ketel zet. ‘Met een deurwaarder weet de cliënt dat het menens is.’

Vel over de oren

Dat is voor vooral de sociale advocatuur vaak een brug te ver. Jacques Bonnier: ‘Veel cliënten weten precies welk kantoor soepel is en bij welk kantoor je de eigen bijdrage, of een deel ervan wel moet betalen. Ze vertrouwen erop dat veel sociaal advocaten hen niet het vel over de oren zullen halen. Veel vel zit er overigens niet.’

Voor Loek Eenens heeft dit verhaal niet alleen een financiële kant. ‘Als cliënten ons niet meer kunnen betalen, gaan ze zelf hun zaak bepleiten door bijvoorbeeld internet te raadplegen. Maar ze verliezen het altijd van hun werkgever, verhuurder of uitkeringsinstantie. Feitelijk kunnen mensen hun recht niet meer halen. De Orde zou zich in deze kwestie harder en principiëler moeten opstellen.’

Ook het commerciële belang moet niet worden onderschat, vindt Eenens. ‘We kunnen wel tegen een cliënt tijdens het eerste telefonisch gesprek zeggen: ‘Als je hier langskomt, dan moet je direct je eigen bijdrage pinnen.’ Maar een andere advocaat, naar wie die cliënt ook heeft gebeld, vraagt dat misschien niet. Dan ben je die cliënt dus kwijt. En wat doe je als je met een cliënt halverwege een zaak bent en je merkt dat hij waarschijnlijk niet zal betalen? Je kunt dan de zaak stopzetten en hem adviseren een andere te zoeken. Maar dan ben je je geld zeker kwijt. Doorgaan kan betekenen dat je er alsnog iets aan overhoudt óf een nog groter verlies lijdt. Dergelijke dilemma’s kenden we vroeger minder.’

Dus tellen advocaten steeds vaker hun knopen. ‘Veel kantoren snijden in hun personeel of drukken op een andere manier de kosten,’ weet Jacques Bonnier uit zijn omgeving. ‘Bij ons hoeft dat nog net niet, ik neem wel genoeg met een lager inkomen. Onze cliënten moeten worden geholpen, maar ik wil ook niet uitkomen op een inkomen waarvan zij moeten leven.’ <<

Erven & Schenken

Prijsindexcijfer

Contante waarde →

Vastrecht

Strafduur

Renteberekening

Kantonrechtर्सformule

Liquidatietarief

Termijnberekening

Alle tools binnen handbereik

RekenPoort bevat een uitgebreide set rekentools voor de juridische praktijk

- ✓ Gemakkelijk: zelf berekeningen maken
- ✓ Actueel: gebaseerd op geldende wetgeving
- ✓ Online: dus overal beschikbaar
- ✓ App: altijd bij de hand

Doelgroepadvocaten

Dat steeds meer advocaten zich specialiseren in een niche van het recht is bekend, maar een naar het lijkt steeds groter aantal specialiseert zich ook in een doelgroep. De een heeft enkel vrouwelijke cliënten, de ander richt zich op homoseksuelen, een derde op schoolbesturen. Vaak vloeit dit voort uit de juridische specialisatie, maar niet altijd. Hoe word en blijf je doelgroepadvocaat? Vijf ervaringsdeskundigen aan het woord.

Peter Louwerse
Fotografie: Sander Foederer

‘Voor Polen is het woord heilig’

Advocaat: Patrycja Zalucha
Doelgroep: Poolse cliënten

Een eigen kantoor was lange tijd een wens van Patrycja Zalucha. ‘Ik wist aanvankelijk niet goed wanneer en hoe ik dat zou vormgeven,’ zegt de van oorsprong Poolse advocate die voor kantoren in Maastricht en Rotterdam werkte. ‘Op het Rotterdamse kantoor had ik veel Poolse cliënten. Zo is het balletje gaan rollen.’ Sinds 2011 heeft ze haar eigen kantoor Zalucha Advocatuur in het Brainpark in Rotterdam.

Voor Poolse cliënten is het een pre dat Zalucha vloeiend Pools spreekt. ‘Het praat

gemakkelijker, en mensen nemen me eerder in vertrouwen over andere zaken.’ Bijkomend voordeel: de cliënt kan zich de kosten van een tolk besparen.

Zalucha doet veel arbeidsrecht, zowel voor werkgevers als werknemers. De werknemers, vaak als flexibele kracht werkzaam in de tuinbouw of als inpakker, kampen met conflicten over niet-betaalde salarissen, vakantietoelagen, vakantiedagen, te lage uurlonen en slechte arbeidsomstandigheden. Poolse ondernemers hebben soms geschillen met andere bedrijven. Polen moeten erg wennen aan Nederland: ‘Hier staat alles op papier, voor Polen is het woord heilig. Als een Pool van-

uit die gedachte in Nederland zakendoet, kunnen er problemen ontstaan.’

Naast arbeidsrecht behandelt Zalucha familierechtzaken. Poolse echtparen die hier wonen kunnen volgens Nederlands recht scheiden. Een huis in Polen kan een complicatie opleveren: op onroerende zaken in Polen is Pools recht van toepassing.

Zalucha ziet de toekomst van haar niche vol vertrouwen tegemoet: ‘Ik maak me zorgen over de hogere eigen bijdragen voor de gefinancierde rechtshulp, maar in het algemeen ben ik positief. In Nederland wonen veel Polen. Conflicten zullen er altijd zijn.’

‘Toezichhouders willen zich profileren’

Advocaat: Casper Riekerk
Doelgroep: financieel dienstverleners

De advocaten van Finnius advocaten treden in toezichtkwesties op voor financiële instellingen als banken, verzekeraars en betaaldienstverleners. Waarom alleen financiële instellingen en toezichtzaken? ‘Het is specialistisch werk dat niet automatisch past in het *one stop shop model* van grote advocatenfirma’s,’ zegt advocaat Casper Riekerk. ‘We hebben de juridische expertise en de ervaring uit de praktijk.’ Riekerk en zijn collega’s staan ontevreden bankklanten dus in principe niet bij: ‘Die staan niet onder toezicht. Bovendien riskeer je een belangenconflict als je de ene keer voor de bank optreedt, en de andere keer voor mevrouw Jansen.’

Financiële instellingen hebben in Nederland te maken met de toezichthouders De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM). Finnius onderscheidt twee soorten toezichtzaken: toetreders en ondernemingen die al een vergunning hebben. ‘In het eerste geval beoordelen wij of een vergunning nodig is.

Zo ja, dan helpen wij de aanvrager om de eindstreep te halen.’

Bedrijven die al onder toezicht staan, kunnen te maken krijgen met controlebezoeken. ‘Dan staan wij de cliënt bij. We kijken of het toezicht volgens de spelregels verloopt.’ Als DNB of AFM maatregelen neemt, beoordeelt de advocaat of de sanctie proportioneel is. ‘Toezichthouders hebben er een handje van om, soms voor de bühne, draconische maatregelen te nemen.’

Riekerk ziet de toekomst van zijn niche zonnig in. ‘In reactie op problemen heeft de politiek de neiging om te reguleren. Veel regels, complexe regels. Bovendien willen toezichthouders zich profileren. Dat alles betekent meer werk voor advocaten.’ Vooral betaaldienstverlening (betalen met je mobiel of via apps) is *booming*, constateert Riekerk. Hij voorziet een tweedeling in instellingen die geld beheren (banken, pensioenfondsen) en nieuwe bedrijven die de klantcontacten via handige apps regelen. ‘De klant betaalt twee biertjes door even met zijn mobiel te zwaaien. De IT-mogelijkheden zijn er, de infrastructuur is er en veel klanten willen dat.’

Advocaat: Gabi van Driem
Doelgroep: vrouwen
(in familierechtzaken)

Ondanks de vrouwenemancipatie staan vrouwen financieel nog steeds op achterstand, zegt de feministische advocate Gabi van Driem. 'Veel vrouwen studeren en hebben goede banen,' betoogt ze. 'Maar als er kinderen komen, gaat meestal de vrouw minder werken. Slechts zes procent van de mannen werkt dan parttime.' Hoogopgeleide vrouwen maken minder snel carrière, en de meeste topfuncties worden nog steeds door mannen bezet. 'Het glazen plafond bestaat nog,' oordeelt Van Driem. 'Sinds de jaren negentig is er, ondanks de wetgeving, nog bitter weinig veranderd in de man-vrouwverhoudingen.' Ze wijst erop dat mannen voor hetzelfde werk in veel gevallen meer verdienen dan vrouwen.

Kom bij Van Driem niet aan met het verhaal dat de emancipatie voltooid is. Vanuit feministisch idealisme vertegenwoordigt haar kantoor bij echtscheiding alleen vrouwen. Een man, al heeft hij nog zo'n goed verhaal, zal vergeefs aankloppen. 'Je moet je *corebusiness* zuiver houden. Ik heb met mijn kantoor een merk opgebouwd. Als ik het voor een man opneem, breek ik dat merk in één keer af.' Dat daarbij obstakels kunnen optreden is evident: 'Als een vrouw haar man mishandelt, kan ik de zaak niet doen.'

Van Driem, die 32 geleden begon als advocate, ziet vanuit feministisch perspectief genoeg toekomst: 'De emancipatie gaat heel langzaam. In dit tempo duurt het nog wel vijftig jaar voordat de verschillende rolpatronen zijn verdwenen.' De actuele dreiging komt vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie: de eigen bijdrage voor rechtshulp is nu minimaal 335 euro. 'Veel mensen die wij bedienen kunnen dat niet betalen.'

'Je *corebusiness* moet zuiver blijven'

Advocaat: Rob Wiebosch
Doelgroep: schoolbesturen

‘Het is zo gegroeid,’ zegt advocaat Rob Wiebosch over zijn specialisatie in het onderwijsrecht. ‘Ik had een onderwijsbestuur als cliënt en zo kwam ik met meer onderwijsorganisaties in contact.’

Wiebosch, advocaat bij Pot Jonker in Haarlem, is van oorsprong arbeidsrechtsspecialist. ‘De meeste zaken die ik behandelde gingen over de rechtspositie van onderwijspersoneel.’ Maar sinds een jaar of vijf dienen zich ook andere onderwijszaken aan. De regels worden complexer, de organisaties groter, de ouders en leerlingen mondiger. ‘Problemen worden eerder gejuridiseerd,’ zegt Wiebosch. ‘Geschillen krijgen nu vaker een scherp kantje.’ Hij denkt daarbij aan conflicten over het weigeren of verwijderen van leerlingen, ouders die het oneens zijn met een cijfer, maar ook aan geweldsincidenten. Op initiatief van Wiebosch heeft Pot Jon-

ker een praktijkgroep onderwijsrecht opgericht, waarin hij samen met twee collega’s actief is. Wiebosch en zijn collega’s werken alleen voor schoolbesturen, dus niet voor ouders en leerlingen. ‘Zo willen we conflicterende belangen voorkomen,’ verklaart de advocaat. ‘Eén schoolbestuur kan duizenden leerlingen hebben. Als je een leerling bijstaat, kun je de school niet meer vertegenwoordigen.’

Incidenteel krijgt Wiebosch verzoeken van ouders of leerlingen. ‘Die begrijpen heel goed dat ik hen doorverwijs. Advocaten die werken vanuit het belang van ouders, doen hun werk prima.’ Hij denkt dat er nog volop toekomst zit in het onderwijsrecht. ‘De tendens is dat het aantal zaken groeit.’ Wiebosch voorspelt dat de Wet passend onderwijs (samenwerkingsverbanden van scholen zijn straks verplicht om leerlingen met een beperking op te nemen) voor veel conflicten kan zorgen. ‘Die wet creëert een potentiële belangentegenstelling tussen de ouders en de school.’

‘Problemen worden eerder gejuridiseerd’

‘Ik heb klanten uit het hele land’

Advocaat: Gerald Janssen
Doelgroep: homo's en lesbiennes

Vanuit de gedachte dat homo's en lesbiennes zich beter op hun gemak voelen bij een advocaat die zelf homo is, begon Gerald Janssen twee jaar geleden gaylegal.nl. ‘Ik kreeg steeds meer vragen van bekenden over ouderschap en erfrecht van homo's en lesbiennes,’ zegt Janssen. Vooral homoseksuele mannen melden zich. ‘Ze willen liever een mannelijke advocaat,’ zegt hij. ‘Dat is allereerst een gevoelsmatige kwestie. Ze zoeken naar een advocaat die begrip heeft voor hun zaak. Zo kan de vertrouwelijkheid ontstaan die nodig is.’

Homo's en lesbiennes hebben te maken met andere juridische kwesties dan heterostellen, en Janssen heeft de familierightelijke expertise in huis om ze te adviseren. ‘Neem bijvoorbeeld het gay ouderschap. Homo's en lesbiennes moeten andere stappen ondernemen dan hetero's.’ De duo-moeder moet nu bijvoorbeeld nog door een adoptieprocedure heen. Dat zal straks

misschien niet meer nodig zijn als de Wet lesbisch ouderschap van kracht is.

Juridische vragen zullen er volgens hem blijven, al was het maar omdat ook homo's en lesbiennes sinds het homohuwelijk te maken krijgen met echtscheidingen. Problemen rondom ouderschap zullen ook vaker voorkomen.

Janssen behandelt naast scheidingen en problemen rond ouderschap ook erfkwesities, discriminatie op het werk en pesterijen door burens. Ook richt hij zich op biseksuelen en transgenders. Die laatste groep heeft vooral vragen over wijziging van voornaam en geslachtsaanduiding. De Amsterdamse advocaat denkt dat hij een markt met groeipotentie heeft aangeboord. ‘Ik krijg veel reacties van mensen die dit initiatief steunen. Ik heb klanten uit het hele land.’ Onlangs meldde zich een transgender uit een klein stadje in Brabant. ‘Die had aangeklopt bij een advocaat in de buurt, die absoluut niet wist wat hij aanmoest met de verandering van voornaam en geslachtsaanduiding. Ik verwacht dergelijke zaken vaker te krijgen.’

In de wachtkamer voor het partnerschap

De eisen voor aanstaande partners worden zwaarder. Mede daarom is de functie van counsel geïntroduceerd – als tussenstation. Aan de Zuidas is de counsel een bekende figuur. Grote kantoren in de rest van het land geven de voorkeur aan alternatieven.

Michel Knapen
Illustratie: Floris Tilanus

Stagiaire, medewerker, partner – dat is de route die veel advocaten afleggen. Of, zoals bij Van Benthem & Keulen (Utrecht, 57 advocaten): medewerker, senior medewerker, partner. ‘Een overzichtelijk systeem,’ noemt directeur Johan Koggink het functiegebouw van zijn kantoor. ‘We denken wel na of we ook de counsel of salary partner moeten introduceren, maar hebben er nog geen eenduidig antwoord op. Je kunt iemand die wil toetreden tot de maatschap wel enkele jaren tevreden houden als counsel, maar daarna? We zien meer in maatwerk: wat kunnen we die ene senior bieden die hogerop wil, maar voor wie de maatschap nog een stap te ver is? Dat is beter dan de “eenheidsworst” van de counsel.’

De counsel, ook wel salary partner genoemd, lijkt bij grote kantoren in het land populair, maar dat valt wel mee. ‘We hebben erover nagedacht. Maar het is niet zeker dat we de counsel gaan introduceren,’ zegt Dimphy Fleuren, HR-functionaris bij Poelmann Van den Broek (Nijmegen, 44 advocaten). Daar kunnen advocaat-medewerkers senior of teamleider worden. ‘Voor wie niet kan of wil toetreden tot de maatschap houdt het dan op. Maar we willen ook niet dat goede seniors weggaan, dus we behouden ze met extra beloningen. Misschien dat ze dat elders “counsel” noemen, bij ons is dat niet geïstitutionaliseerd. Om dat te doen moet je een stap verder gaan, profielen opstellen en zo. Zover zijn we nog niet.’

Ook La Gro Advocaten (Alphen aan den Rijn, 35 advocaten) kent geen counsels en die zullen er ook niet komen,

Bestuursvoorzitter Martin:

‘Grote cliënten praten toch liever met een partner dan met een medewerker.’

voerspelt Pieter van Deurzen, sinds kort partner. ‘Voor één advocaat is een bijzondere positie gecreëerd: hij wordt bij hoge uitzondering legal partner. We willen hem behouden vanwege zijn juridische expertise, maar hij is geen echte ondernemer die borrels afloopt op zoek naar klanten. Een van de voordelen van het legal partnership is dat hij in kantoor tijd aan zijn proefschrift mag werken.’ Het counselschap is voor La Gro geen optie omdat het kantoor niet te vergelijken is met de Zuidas-kantoren. ‘Daar worden heel hoge eisen gesteld aan het partnerschap. Ik kan me indenken dat niet iedereen dat direct haalt, daarom is er de tussenfunctie van counsel gecreëerd.’

De opmars van de counsel beperkt zich inderdaad vooral tot de Zuidas. Daar wordt die positie vaak toegekend aan een senior medewerker die een partnerschap ambieert maar er nog niet helemaal klaar voor is – vaak omdat zijn omzet nog onvoldoende is. Zonder de titel counsel kon hij weleens vertrekken, is dan de vrees. Bovendien kan hij in de wachtkamer van het counselschap tot volle wasdom

komen, om dan alsnog toe te treden tot de maatschap. Van Doorne, Boekel De Nerée, Loyens & Loeff, Houthoff Buruma en De Brauw hebben allemaal counsels in dienst, maar voelden niets voor een gesprek daarover met het *Advocatenblad*.

Etiket

De grotere kantoren in het land ruiken soms voorzichtig aan het counselschap, maar zetten het nog niet onder die term door. ‘Het speelt bij ons niet maar ik zie het nut er wel van in, en sluit het daarom voor de toekomst niet uit,’ zegt bestuurder-directeur Marcel Hielkema van Dirkszager (Arnhem/Nijmegen, 98 advocaten). ‘Uiteindelijk gaat het erom dat je een modus vindt waardoor je een goede advocaat die geen partner wil of kan worden toch in huis houdt. We hebben nooit een up or out systeem gehad: advocaten die de ambitie hebben om partner te worden, dat niet kunnen waarmaken en daarom moeten vertrekken. Het komt bij goede medewerkers dan ook aan op maatwerk.’

Bij Banning (’s-Hertogenbosch, 75 advocaten) hebben ze wel counsels gekend, maar ze zijn ervan teruggekomen. Maatschapsvoorzitter Mark Banning: ‘Ruim twee jaar geleden zijn we met een model gestart om voor deze mensen – die elders counsel heten – een voorziening te treffen. In de praktijk werkte dat niet goed, met name door het toelatingssysteem: wie mag er wel in, wie niet? Dat model hebben we losgelaten en nu voeren we gesprekken om een nieuw model te ontwikkelen. We kijken echter niet zozeer naar de titel. Elders heet het salary partner, het is ook weleens kantoorpartner genoemd, maar dat heeft toch een

‘Ik kan me daadwerkelijk als partner presenteren’

Jaap Bremer is salary partner bij BarentsKrans. Wat houdt die functie in?

‘Ik was stagiaire en medewerker bij Simmons & Simmons en bij haar rechtsvoorgangers. Na ruim zes jaar ben ik overgestapt naar BarentsKrans, en kwam daar als senior medewerker binnen. Bij mijn sollicitatie liet ik al weten dat ik het partnerschap ambieerde. Kennelijk zag het bestuur in mij een potentiële partner, want na drie jaar benoemde de aandeelhoudersvergadering mij tot salary partner. Op ons kantoor moet je als salpat een eigen praktijk kunnen voeren en daarbij andere advocaten aan het werk kunnen houden. Daarnaast moet je een businessplan schrijven, in woord en in cijfers: hoe waren de afgelopen jaren, hoe zal je omzet zich in de toekomst ontwikkelen?’

Als salpat ben je meer betrokken bij de besluitvorming en informatie-uitwisseling op kantoor. Direct na de aandeelhoudersvergadering worden de salpats bijgepraat. Verder krijg je extra managementtaken. Het grote voordeel van deze functie is dat je je daadwerkelijk kunt presenteren als partner. Dat is vooral van belang voor de referral praktijk zoals wij die voeren. Spreek je op een buitenlands congres met een Amerikaanse advocaat/partner, dan weet hij direct: met hem kan ik zakendoen, hij kan zelf beslissingen nemen. Bij een associate is dat niet zo, die moet voor toestemming eerst naar een partner gaan. Dat leidt sneller tot nieuwe opdrachten, waardoor je eerder aan de eisen van het aandeelhouderschap kunt voldoen.

Het klopt dat we niet op de website zetten dat ik een salary partner ben. Het staat ook niet op mijn visitekaartje. Er staat: advocaat/partner. Ik heb nooit gemerkt dat cliënten daarover vallen. Het gaat ook niet om die functieomschrijving. Veel Zuidas-kantoren laten wel weten dat iemand counsel is. Ik vind dat zo’n onderscheid juist vragen oproept. Bij ons werken medewerkers en partners, dat is duidelijk.’

lading: de net-niet partner. Het gaat ons niet om het etiket, wel om de materiële invulling ervan. Daarmee zijn we volop bezig maar het is niet zeker dat we die mensen de titel “counsel” gaan geven.’

Dat laatste gebeurt bij BarentsKrans (Den Haag, 55 advocaten) ook niet – daar heten ze salary (of salaried) partners, vaak afgekort tot ‘salpat’. Op dit moment zijn er zeven, een aantal dat redelijk stabiel is, maar verder niet in steen is gebeiteld. ‘Het aantal moet wel in verhouding staan tot het aantal aandeelhouders’, zegt bestuursvoorzitter Michiel Martin. De functie bestaat sinds 1997.

De salary partner is bij BarentsKrans een tussenstation. Het is de bedoeling dat hij doorgroeit naar een volwaardig partnerschap. Martin: ‘Om aandeelhou-

der te worden, moet je laten zien dat je een eigen praktijk kunt voeren. Maar om die goed te kunnen opbouwen, moet je je kunnen presenteren als partner. Grote cliënten praten toch liever met een partner dan met een medewerker. Een salary partner is een partner, en zo acteert hij op de markt. Cliënten weten het verschil niet omdat het ook niet op de website staat. Maar zelfs al zouden ze het wel weten, dan maakt dat in hun beleving niet uit.’

De salary partners zijn volgens Martin altijd uitstekende advocaten, die nog niet toe zijn aan een aandeelhouderschap. ‘Ze moeten voldoen aan enkele eisen, waaronder een zekere omzetzijde en een bepaalde leverage. Als het bestuur en de aandeelhoudersvergadering denken dat zo iemand aandeelhouder kan

worden, krijgt hij daarvoor de kans middels het salary partnership.' Martin benadrukt dat deze functie niet in het leven is geroepen om mensen die de ambitie hebben om partner te worden binnenboord te houden als die positie onbereikbaar is. Het salary partnership is dus géén troostprijs. Het is een tussenstap. Wie het wel en wie het niet wordt, lijkt bij BarentsKrans niet zo'n punt. Men kent elkaar, men kent elkaars ambities. 'Zo iets gaat vrij organisch,' zegt Martin, die zelf een bewijs is van het gegeven dat de salpat geen eindstation is. In 2008 werd hij benoemd tot salpat, een jaar later aandeelhouder en sinds 1 januari 2014 is hij bestuursvoorzitter.

Ook bij Stibbe (Amsterdam, 37 partners en vier counsels) is de counselpositie een doorgroefunctie. 'We verwachten dat het aantal gelijk zal blijven,' zegt Lies-

beth Lanser, hoofd H&R. 'Het is echter niet een doorgroefunctie die elke senior medewerker op een gegeven moment zal vervullen. Het is een bijzondere functie voor slechts enkele senior medewerkers.'

Vers

Het counselchap is bij Stibbe nog vrij vers: het is eind 2010 geïntroduceerd. Managing partner Derk Lemstra: 'Er was behoefte om bepaalde talentvolle senior medewerkers met minimaal negen jaar relevante werkervaring in hun verdere ontwikkeling te stimuleren. Die medewerker heeft een eigen praktijk, vaak met een bijzonder specialisme. Ook kan het zo zijn dat de senior medewerker een vitale rol binnen het kantoor of de betrokken praktijkgroep speelt of bijvoorbeeld een bijzonder wetenschappelijk profiel heeft.'

Volgens Lanser kan een senior medewerker voor deze functie worden gevraagd. 'Gezien de zwaarte van de functie vindt de benoeming plaats op basis van een zorgvuldig en gedegen procedure die gemiddeld enkele maanden duurt.' Zij laat in het midden welke voordelen het counselchap voor de betrokkene heeft.

Michiel Martin van BarentsKrans is daar wel open in. 'Als iemand salary partner wordt, krijgt hij dezelfde rechten als een partner-aandeelhouder, alleen mag hij niet aanwezig zijn bij de aandeelhoudersvergadering. Het belangrijkste voordeel voor een salpat: hij kan zelf zaken openen en deze behandelen en hoeft niet steeds toestemming te vragen aan een partner, omdat hij dat nu zelf is.' Verder komt hij in een hogere salarisschaal en krijgt hij een groter percentage van de winst. <<

(advertentie)

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Op een aantal terreinen zal de Nederlandse Orde van Advocaten (de Orde) het komende jaar haar inzet intensiveren, daarom zoeken wij versterking.

• Projectmedewerker KEI (0,6 fte)

De Orde is op zoek naar een advocaat met veel procesrechtelijke ervaring (civiel- en bestuursrecht). De projectmedewerker vertegenwoordigt de Orde in werkgroepen in het kader van het Programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak (KEI). Kort samengevat beoogt het programma een vereenvoudiging van het bestuurlijk procesrecht, de digitalisering van procedures en een zekere harmonisatie van het burgerlijk en bestuursprocesrecht te bewerkstelligen. De projectmedewerker is een echte teamplayer en gewend om mee te denken in IT-ontwikkelingen. Het betreft een aanstelling voor de duur van twee jaar.

• Twee financieel toezichthouders (beide 0,8-1,0 fte)

Sinds 2013 bestaat de unit Financieel Toezicht Advocatuur. De unit is belast met onderzoeken naar financiële risico's binnen de advocatuur en het vormgeven van het toezichtbeleid. De toezichthouder verricht zijn werkzaamheden ten behoeve van de lokale dekens. Voor een van de twee nieuwe toezichthouders is kennis van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand een vereiste. De functie is voor een belangrijk deel ambulante.

• Manager Toezicht (1,0 fte)

Het toezicht is volop in ontwikkeling. Dit betreft een nieuwe functie met de volgende taakgebieden: het gezamenlijk met de secretaris van het dekenberaad voorbereiden van de maandelijkse vergaderingen van de dekens; het leiden van deze vergaderingen; het aansturen van de unit Financieel Toezicht Advocatuur en het leveren van een bijdrage aan de verdere professionalisering van het toezicht. We zoeken hiervoor de combinatie van een sterke persoonlijkheid die uitstekend in staat is om samenwerkingsgericht te werken.

Interesse?

Meer informatie over de bovenstaande vacatures kan je vinden op www.advocatenorde.nl/vacatures.

Wil jij de uitdaging aangaan op een van deze functies, stuur dan je sollicitatiebrief met CV uiterlijk op 14 februari 2014 (voor 12.00 uur) naar f.vanmiddelkoop@advocatenorde.nl.

Acquisitie wordt niet op prijs gesteld.

Een andere rol voor de advocaat

Hoe werkt mediation? Paula Boshouwers, mediationadvocaat bij ReulingSchutte in Amsterdam, licht maandelijks een praktijkvoorbeeld door. Aflevering 8: Tips voor de advocaat.

Bij aanvang van een mediation is een van de eerste vragen: wie komt er aan de mediatie tafel? In het ene geval is dat onmiddellijk duidelijk; in het andere geval is dit al een mediation op zich waard. Zijn er advocaten betrokken, dan is het de vraag of deze meekomen naar de mediatie gesprekken. Vaak zeggen partijen: 'Ik neem onze advocaat niet mee, want ik wil het niet juridiseren.' Of: 'Ik wil niet dat de advocaat van de ander meekomt, want die heeft het helemaal op de spits gedreven.' Ook de extra advocaatkosten kunnen bij de beslissing uiteraard een rol spelen.

Ervaren mediators kunnen met beide situaties uit de voeten en gaan juridische aspecten niet uit de weg. Immers, hoewel in mediation de nadruk ligt op belangen, speelt het juridische kader wel een rol. Zeker bij commerciële en andere zakelijke geschillen liggen er al contracten en juridische aannames en standpunten die van wezenlijke invloed kunnen zijn op hoe partijen aan tafel zitten. De uitdaging voor de advocaat aan de mediatie tafel is om op een constructieve manier te laveren tussen de juridische standpunten en de belangen, óók die van de andere partij.

Advocaten kunnen hier waarde aan toevoegen. Voorwaarde is wel dat zij zich ervan bewust zijn dat ze in mediation een andere rol hebben en dat zij die rol ook benutten.

Hoe geef je als advocaat invulling aan die rol? Aan de hand van de vijf fasen in mediation zijn een aantal handvatten te geven voor advocaten op basis van ervaringen rond de mediatie tafel.

Zoals bij alle onderhandelingen geldt: een goede voorbereiding is het halve werk.

- Leg uw cliënt uit wat mediation is, wat hij kan verwachten, hoe het proces verloopt.
- Stel vast welke onderwerpen besproken moeten worden.
- Stel vast wat belangrijk is voor uw cliënt en het bedrijf dat hij vertegenwoordigt;

hij moet per slot van rekening intern verantwoording afleggen over het resultaat. Inventariseer ook wat er op dat punt bij de andere partijen zou kunnen spelen.

- Stel vast hoe u en uw cliënt zich gaan opstellen; welke houding draagt bij aan het bereiken van het gewenste resultaat? Bedenk daarbij dat een verwijtende houding tijd en geld kost.

Bij de inventarisatie gaat het erom om in kaart te brengen wat er speelt, wat de wensen en issues zijn van partijen, wat aan beide kanten belangrijk is om verder te kunnen. In mediatie termen: wat zijn de belangen?

- Probeer erachter te komen waar het de andere partij(en) om gaat en zorg ervoor dat de daarvoor benodigde informatie op tafel komt: stel open vragen.
- Faciliteer uw cliënt in het naar voren brengen van wat voor hem/het bedrijf belangrijk is in een oplossing.
- Voert u het woord, geef dan het goede voorbeeld: spreek respectvol, wees toekomstgericht en denk zo veel mogelijk vanuit belangen.
- Probeer het juridische gelijk van uw cliënt te parkeren. Aandacht vragen voor juridische aspecten mag wel.

In de fase van het opties genereren, zoeken partijen naar mogelijkheden die tegemoet zouden kunnen komen aan hun beider belangen.

- Sta open voor alle mogelijkheden, doe actief mee in het proces van brainstormen, denk *out of the box* en op basis van de belangen.
- Ga niet meteen discussiëren over de haalbaarheid van de opties.
- Als sprake is van *no go's*, kijk dan naar wat er wél mogelijk is.

Als alle voorgaande fasen zijn doorlopen, wordt er onderhandeld. Wat doe je wanneer de onderhandelingen niet vlotten?

- Weet wat het alternatief is als er in de mediation geen oplossing wordt gevonden en wees daarin reëel.
- Adviseer uw cliënt pas te stoppen als u zeker weet dat het alternatief voor hem en het bedrijf dat hij vertegenwoordigt buiten de mediatie tafel beter is dan dooronderhandelen. Check: weet u dit echt zeker?
- Laat u niet verleiden tot juridisch getouwtrek, maar blijf creatief in het zoeken naar oplossingen op basis van de belangen.

De vastlegging lijkt het makkelijke sluitstuk. Partijen zijn er uit. Toch is het niet altijd een gelopen race. In mediation geldt dat er pas overeenstemming is als de afspraken vastliggen en zijn ondertekend, onderschat uw rol in deze fase dus niet.

- Stelt u de overeenkomst op: hou het bij de uitwerking van wat er is afgesproken: te veel extra tekst kan tot onnodige discussies leiden.
- Ontstaat er toch discussie over details en merkt u dat de advocaten er onderling niet uitkomen: leg het dan tijdig bij de mediator met het verzoek om een voorstel voor de voortgang.
- Zorg voor een goede afronding.

Verdiene met vertrouwen

Kritische cliënten en groeiende concurrentie dwingen advocaten om beter na te denken over hun tarieven. Twee boeken geven aan hoe het wel moet.

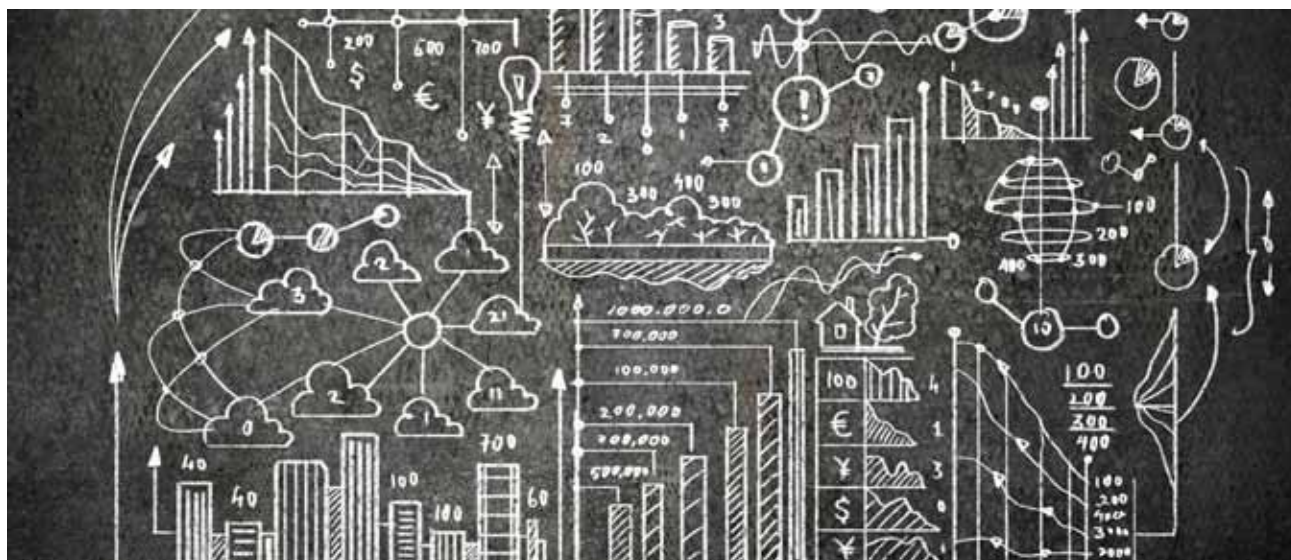

Foto: Shutterstock

Jolenta Weijers

Transparantie is een paard van Troje. Je denkt er als advocaat helderheid mee te bieden, maar of je er tevreden klanten mee kweekt? Matthijs Kaaks, advocaat en columnist van het *Advocatenblad*, meent: 'Vertrouwen is veel belangrijker dan transparantie.' Kaaks poneert zijn stelling in 'Verdiene en declareren in de advocatuur', een boek waarin journalist en uitgever Michel Knapen interviews verzamelde over 'ouderwets' en innovatief verdienen in de advocatuur.

'Vertrouwen' is sowieso een woord dat daar bij herhaling valt te lezen. Net als 'communicatie'. Het adagium lijkt nu te moeten zijn: stel het belang van de klant centraal en communiceer vervolgens open over wat je levert tegen welk tarief. Maar dat vinden advocaten moeilijk. De hoeveelheid werk voor een zaak is van tevoren niet in te schatten, stellen veel advocaten. Alleen, is dat wel zo? Als de notaris, de accountant en de aannemer het kunnen, waarom de advocaat dan niet?

Advocaten zullen wel moeten. De markt dwingt hen om zich aan te passen. Cliënten zijn kritischer en de concurrentie groeit.

Advocaten moeten zich realiseren dat zij niet langer onmisbaar zijn. Veel werk kan ook door andere – goedkopere – juristen worden gedaan.

Volgens 'Verdiene en declareren in de advocatuur' zijn er talloze alternatieven denkbaar voor het vertrouwde uurtje-factuurtje. Te denken valt aan een vaste prijs per handeling – denk aan het opstellen van contracten. Of een vaste urenbundel per maand – bij meer verleende diensten kan dan uiteraard meer worden gedeclareerd. Ook tariefdifferentiatie is een mogelijkheid – eenvoudige zaken kunnen goedkoper zijn dan ingewikkelde. Al die alternatieven hebben één ding gemeen: ze zorgen ervoor dat cliënten niet voor verrassingen komen te staan. En dat is precies wat die cliënten willen.

Tegelijkertijd valt er binnen advocatenkantoren nog veel winst te boeken. Het Nieuwe Werken kan kosten besparen. Zo ook een grondige analyse van de prestaties van de afzonderlijke advocaten binnen een kantoor. Advocaten kunnen hun positie bovendien versterken als ze tegemoetkomen aan de kritiek van veel bedrijfsjuristen: dat ze de organisaties van hun cliënten te slecht kennen, waardoor ze te weinig

proactief en te weinig oplossingsgericht zijn.

Tegenover al die drang tot verandering staat het nuchtere verhaal van organisatieadviseur Maarten de Haas, die onlangs promoveerde op de dissertatie *Up-or-out. Archetypes and Person-Organization Fit in Dutch Law Firms*. Dit proefschrift vormde, samen met verdergaande economische en technologische ontwikkelingen, aanleiding om zijn uit 2007 stammende boek 'De economie van het advocatenkantoor' te actualiseren. De Haas, die overigens ook aan het woord komt in het boek van Knapen, pleit er juist voor om het aloude uurtje-factuurtje gewoon in stand te houden. In de meeste gevallen is dat nu eenmaal de meest effectieve declaratiemethode, betoogt hij. Zowel voor advocaten als voor cliënten.

Het is heel simpel, zegt De Haas. Cliënten houden niet van vervelende verrassingen achteraf. Daarom moeten advocaten gedurende de rit blijven communiceren met die cliënt. Daar zijn advocaten geen meester in. Maar ook andere declaratiemodellen vragen om communicatie. Of ze willen of niet: advocaten moeten het maar leren.

Column

De toekomst plannen

Dolph Stuyling de Lange

‘De economie van het advocatenkantoor’ zet alle bedrijfseconomische aspecten van advocatenkantoren op een rij. Daarbij gaat het niet alleen om tarieven, declareerbare uren, kostenniveau en *leverage*. Ook inhoudelijke en organisatorische verschillen worden uitvoerig behandeld. Dat is onvermijdelijk omdat deze nauw samenhangen met de personeelskosten – bij de meeste kantoren inmiddels zestig tot zeventig procent van de totale kosten. Sturing op dit gebied beïnvloedt rechtstreeks het bedrijfsresultaat.

De Haas toont zich sowieso een groot voorstander van sturing op grond van inzicht in de bedrijfsprocessen, of die nou financieel of organisatorisch zijn. Veel van de hoofdstukken bevatten extra managementinformatie. Geen wonder, want de lagere marges waarmee advocatenkantoren tegenwoordig genoeg moeten nemen, vereisen een scherper management. Alleen daarmee worden winstniveau en dus continuïteit van advocatenkantoren gewaarborgd.

En de tarieven? Daarop is sinds in 2008 de recessie uitbrak wel druk ervaren, maar van een algemene daling is (behalve op de hoogste niveaus) geen sprake, stelt De Haas. Misschien is dat ook niet zo gek. Want, stelt de auteur: ‘De Nederlandse advocatuur permitteert zich in vergelijking met de buitenlandse collegae weinig luxe. Zelfs in de bouw en inrichting van de grote kantoren aan de Amsterdamse Zuidas overheerst het economische, commerciële en praktische.’ Dat cliënten niet meer willen betalen voor de aanwezigheid van stagiaires en voor telefoongesprekken over hockeyende dochters en vakantieplannen, zoals valt te lezen in ‘Verdienen en declareren in de advocatuur’, lijkt inmiddels wel tot de advocatuur doorgedrongen.

Maarten de Haas: *De economie van het advocatenkantoor*. Sdu Uitgevers, ISBN 978 90 123 9230 3, 34,95 euro.

Michel Knapen: *Verdienen en declareren in de advocatuur – van uurtje-factuur naar innovatieve verdienmodellen*. Celsus juridische uitgeverij, ISBN 978 90 886 3123 8, 14,95 euro.

De toekomst van je kantoor plannen: hoe doe je dat? Een werkgroep aan het werk zetten om de huidige situatie in kaart te brengen en de kansen op een rijtje te zetten – inclusief een dag op de hei met alle partners? Veel kantoren volgen deze route en – toegegeven – dat is al een stuk beter dan maar gewoon achter de feiten aanrennen en als speelbal fungeren van wisselende luimen van cliënten. Maar deze ‘logische’ aanpak kent ook zijn beperkingen. Vaak verdwijnen mooie rapporten en ferme besluiten ergens in een la, waar ze jaren later onder het stof weer worden gevonden door de volgende werkgroep.

Heel lang hebben ratio en logica de dienst uitgemaakt: eigenlijk is dat al zo’n beetje sinds René Descartes kwam met zijn beroemde *‘cogito ergo sum’*. Theorieën over leiderschap en besluitvorming weerspiegelden ratio en logica. In de tijd van Isaac Newton leek dat ook nog allemaal te kloppen. Maar de kwantumfysica leerde ons dat de werkelijkheid gecompliceerder is.

Voor wie met organisaties en verandering te maken had, bleek dat ratio en logica ook in dát gebied maar een bescheiden rol kunnen spelen. De ‘oude’ aanpak zag er ongeveer als volgt uit: eerst werd de bestaande situatie goed in kaart gebracht, dan werden die gegevens geanalyseerd, werden op basis daarvan mogelijkheden in kaart gebracht en werd een besluit genomen. Maar deze aanpak houdt slechts zeer beperkt rekening met allerlei immateriële aspecten, terwijl die juist zeer belangrijk kunnen zijn. Je kunt met ratio en logica bijvoorbeeld geen bezieling creëren. En ook een ‘cultuur’ veranderen gaat niet zo eenvoudig.

Zo had elektronicaconcern Philips na een aantal debacles geleerd dat hun bedrijfscultuur geschikter is voor het uitvinden dan voor het verkopen van producten. Die cultuur veranderen bleek onmogelijk. Op grond hiervan richtten ze nu een nieuwe organisatie op voor de verkoop van een nieuw product. Er is bovendien nog een probleem met die oude aanpak: de bereidheid van de meerderheid die het besluit moest uitvoeren was al nooit erg groot, maar dat neemt verder af nu mensen steeds meer voor zichzelf gaan denken.

De laatste jaren zijn er boeken verschenen die proberen een antwoord te vinden op de vraag hoe je op een andere manier kunt omgaan met ‘veranderen’. Zo is er het boek ‘Presence’ van Peter Senge en drie coauteurs en het boek ‘Theorie U’ van Otto Scharmer. Beide boeken stellen voor om allereerst de eigen opvattingen en gedachten tegen het licht te houden: hoe denken we eigenlijk? Als je zo losgekoppeld raakt van de beperkingen van je denkkader, ga je luisteren naar de lokroep van de toekomst, op meditatieve wijze. Op groter en kleiner niveau is die lokroep te horen. Op groter niveau bijvoorbeeld is er de laatste tijd belangstelling voor ‘duurzaamheid’. Eventueel schrijf je voor een dergelijk streven scenario’s om het tastbaarder te maken. En dan ga je aan de slag om die toekomst in kleine projecten vorm te geven: je cocreëert zo de toekomst.

Kortom: wees met je kantoor geen speelbal van de keuzen van anderen, maar cocreëer je eigen, meest gewenste toekomst. En betrek bij het vormgeven van die toekomst zo veel mogelijk mensen en groepen.

(ervaren) Advocaat voor ondernemers

Functieomschrijving

Actio Advocaten (kantoren in Assen en Hoogeveen) zoekt een gedreven advocaat (m/v) voor de ondernemerspraktijk. In deze functie treedt je zelfstandig op voor de klanten van Actio. Dat zijn hoofdzakelijk ondernemers in het MKB, variërend van bedrijven met 1 tot 1000 werknemers.

Functie-eisen

We zoeken een afgestudeerde jurist, bij voorkeur met relevante werkervaring als advocaat (stagiare) die zelfstandig dossiers kan behandelen voor onze klanten. Je bent op en top klantgericht en weet jezelf en het kantoor te verkopen.

Graag ontvangen wij je sollicitatie, voorzien van:

- motivatie
- uitgebreid C.V.
- referenties

Meer weten?

Bekijk de vacature op onze website.

www.actio.nl

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

is op korte termijn op zoek naar een fulltime:

medewerker/stagiaire advocaat(m/v) met als aandachtsgebied familie- en schaderecht etc.

Camps Advocatuur is een klein gespecialiseerd Advocatenkantoor in het mooie Twente (lid van LSA, ASP, Peopil en vFas) waar momenteel drie advocaten werkzaam zijn. Ons kantoor werkt vooral voor cliënten in (letsel)schade-, familie- en erfrechtzaken.

Wegens uitbreiding van de praktijk is behoefte aan een medewerker/(gevoerd) stagiaire met een accent op familie- en schaderecht. Binnen een gezellige werksfeer wordt gestreefd naar een hoog kwaliteitsniveau.

Schriftelijke sollicitaties met CV kunt u richten aan:
Camps Advocatuur | T.a.v. mr M.J.E.C. Camps
Postbus 831 | 7500 AV Enschede
Of per e-mail: info@campsadvocatuur.nl

Voor aanvullende informatie/inlichtingen kunt u kijken op onze website www.letseladvocaat.nl of bellen met 053 - 431 37 72.

INFORMATIE GEVRAAGD

Informatie wordt gevraagd naar de locatie van een zwarthouten pendule (tafelklok) met bronzen montuur.

Deze pendule is 53 centimeter hoog en aan de voorzijde voorzien van de inscriptie:
“W. Gibson – Rotterdam”

Wanneer de pendule, naar aanleiding van de verstrekte informatie, wordt gelokaliseerd / aangetroffen, behoort een financiële beloning tot de mogelijkheid.

Uw reacties, zowel schriftelijk als telefonisch, zullen strikt vertrouwelijk worden behandeld. Het onderzoek wordt verricht door Interseco Investigations B.V.

Inlichtingen:

Interseco Investigations B.V.
Postbus 97704 2509 GC Den Haag
Telefoon 070 - 3399900
Contactpersoon J. Vermeer
E-mail jvermeer@interseco.nl

 Johannes Drost
(1880-1954)

 Otto Verpaalen
(1912-1991)

 Cornelis Felix
van Maanen

 Jonas Daniël
Meijer

 G.W. van der Does
(1894-1972)

 Thom Fruin
(1869-1945)

 Ali Visser
van IJzendoorn
(1893-1979)

 Adolphine
Eduardina Kok
(1879-1928)

Vrouw met vooruitziende blik

 CANON
VAN DE
ADVOCATUUR

Adolphine Eduardina Kok was de eerste vrouwelijke advocaat. Met haar ideeën over het huwelijksvermogensrecht was ze haar tijd ver vooruit.

Mark Maathuis

Adolphine Eduardina Kok (1879-1928) werd geboren in Rotterdam en begon in 1900 aan haar rechtenstudie in Leiden. Op 1 april 1903 promoveerde ze op *Het huwelijks-goederenrecht in het Duitsche burgerlijk wetboek: het wettelijk huwelijksgoederenrecht*. Drie weken later werd ze, samen met haar verloofde Jan van den Hoek (1873-1954), als advocaat beëdigd. Nadat ze een jaar later trouwden, vestigden zij zich als compagnons Kok en Van den Hoek in de Rotterdamse Korte Hoogstraat.

Europees gezien liep Nederland dankzij Kok voorop. Alleen Frankrijk had in 1900 al een vrouwelijke advocaat. De eerste Engelse vrouwelijke advocaat liet tot 1922 op zich wachten terwijl Duitse advocaten dat jaar een motie aannamen waarin ze stelden dat het toelaten van vrouwen tot de balie het recht zou schaden. Maar nationaal gezien liep de advocatuur achter. In het jaar van Koks beëdiging vierde bijvoorbeeld Aletta Jacobs haar vijfde lustrum als eerste vrouwelijk arts in Nederland.

Vooroordelen over de geschiktheid van vrouwen voor de advocatuur waren in grote mate verantwoordelijk voor de trage start. Zo werd in 1924 de brochure *Vooruitzichten na voltooide juridische studie* uitgebracht waarin vrouwen de gang naar de balie werd afgeraden. Daarin schreef de oud-advocaat bij de Hoge Raad H. de Ranitz: 'In het midden gelaten of de doorsnee vrouw voor de advocatuur niet te intuïtief is, of zij wel beschikt over het concentratievermogen, de fysieke kracht en de taaheid, dat men meermalen in aanraking komt met milieus, verhoudingen en personen, waar de vrouw niet op haar plaats is of tegenover wie zij zich niet voldoende kon doen gelden. De vrouw is hierdoor gehandicapt en het is niet te veel gezegd te beweren, dat een cliënt bij de keus tusschen een mannelijken en een vrouwlijken advocaat, van overigens gelijken bekwaamheid, aan den eerste de voorkeur zal geven.'

Van zulke praatjes trok Kok zich weinig aan. Hoewel zij in het begin van haar carrière vooral vrouwelijke cliënten had en voornamelijk zaken op het terrein van het huwelijksrecht behandelde, bleef ze in de loop der jaren zowel haar klantenkring als haar werkterrein verbreden. 'Dat te hebben kunnen bereiken als eerste vrouw in een beroep dat te voren enkel door mannen beoefend was, is geen geringe verdienste,' zo schreef toenmalige Rotterdamse deken Eduard Jacobson in dit blad naar aanleiding van Koks overlijden in 1928.

Koks grootse wapenfeit betrof het huwelijksvermogensrecht. In 1922 schreef ze voor de Broederschap van Candidaat-notarissen een preadvies over de modernisering van het huwelijksvermogensrecht inzake huwelijken in gemeenschap van goederen. Daarin trok ze fel van leer tegen toen heersende opvattingen: 'De tegenwoordige maatschappij vraagt om een huwelijksvermogensrecht dat den vrouw plaatst naast den man, terwijl onze wet de vrouw rechtens ondergeschikt maakt aan den man.' Zij pleitte daarom onder meer voor een scheiding van goederen tussen echtgenoten, een verplichte winstrekening en een bijdrage van zowel de man als de vrouw in de kosten van de huishouding. Kok was haar tijd ver vooruit. Het zou nog tot 1956 duren voordat de handelingsonbekwaamheid van gehuwde vrouwen werd opgeheven.

Afgezien van haar bemoeienis bij de oprichting van de Rotterdamse Vrouwenclub *Studium Vinculum* – waarvan ze ook de eerste voorzitter was – was voor Kok het pionierswerk, anders dan voor Aletta Jacobs, geen reden actief te worden binnen de vrouwenbeweging. Had zij dat wel gedaan dan was haar naam wellicht net zo bekend geworden als die van Jacobs. Want waar die geëerd wordt met onder andere opname in de Canon van Nederland, een naar haar genoemd instituut voor vrouwengeschiedenis, een academische prijs en zelfs een planetoïde, moet de advocatuurlijke baanbrekerster het doen met het Amsterdamse – bijna correct gespelde – Adolphine Eduardine Kokplantsoen.

Advocatie

Dé nieuwssite voor de advocatuur

Download nu de nieuwe app

- Advocatie.nl:**
- ✓ dagelijks actueel nieuws, trends, columns en ontwikkelingen
  - ✓ voor en over advocaten, notarissen en legal counsels
  - ✓ onafhankelijk en altijd journalistiek gedegen

Blijf op de hoogte van alle trends en ontwikkelingen in de advocatuur, legal counsel en notariaat. Schrijf je in voor de nieuwsbrief op

Sdu UITGEVERS

➔ advocatie.nl/aanmelden

Hoe zit het ook alweer met e-voorwaarden?

De grote hoeveelheid rechtspraak heeft de terhandstelling van algemene voorwaarden een duidelijk hanteerbare rode draad opgeleverd. Die moet er voor e-voorwaarden ook snel komen.

Menno Weij¹

De terhandstelling van algemene voorwaarden blijft een juridisch interessant fenomeen en is aldus aanleiding voor juridische procedures (en voer voor advocaten). Elke week staan er minstens een paar uitspraken in de nieuwsbrief van rechtspraak.nl over de toepasselijkheid van algemene voorwaarden. Maar in de 'oude, papieren' wereld (dus: offline contracteren en offline ter hand stellen) is er al een gigantische hoeveelheid rechtspraak geweest die heeft geleid tot een duidelijk hanteerbare rode draad.

In de online wereld ontbreekt die echter nog. Sterker nog, het is eigenlijk onduidelijk. Ik spreek de hoop uit en wens dat die er snel komt, via de wetgever of – en daarbij kunnen wij advocaten wellicht een handje helpen – de rechtspraak.

Bij de toepasselijkheid van e-voorwaarden is het eerst belangrijk vast te stellen dat er twee situaties zijn: 1) er wordt langs elektronische weg gecontracteerd en de voorwaarden worden langs elektronische weg ter hand gesteld en 2) er wordt niet langs elektronische weg gecontracteerd maar de voorwaarden worden wel langs elektronische weg ter hand gesteld.

Ga je zoeken in de wet voor het antwoord, besef dan dat er twee regimes van toepassing (kunnen) zijn: het regime van de artt. 6:233 en 6:234 BW en het regime van de artt. 6:230b en 6:230c BW. Daar begint dus al de onduidelijkheid, want welk regime is van toepassing? En, wellicht belangrijker, hanteren ze dezelfde criteria?

Alvorens die vragen te adresseren, eerst kort de criteria. Art. 6:234 lid 2 bepaalt dat je bij online contracteren langs elektronische weg ter hand mag stellen mits je de e-voorwaarden kunt printen en opslaan. Art. 6:234 lid 3 bepaalt bij offline contracteren dat je tegenwoordig ook online ter hand mag stellen à la art. 234 lid 2, mits de wederpartij daarmee tijdig en uitdrukkelijk instemt. Voor de goede orde: 1) je moet online verwijzen met een link die direct op die e-voorwaarden uitkomt (dus: wel solv.nl/voorwaarden, maar niet solv.nl) en 2) de instemming van de wederpartij kun je niet opnemen in e-voorwaarden zelf. Het regime van de artt. 6:230b en 6:230c BW bepaalt met zoveel woorden dat de dienstverrichter zijn e-voorwaarden aan de afnemer beschikbaar stelt op een gemakkelijk toegankelijk, elektronisch adres.

Welk regime?

Het antwoord op de vraag welk regime van toepassing is, is niet eenduidig. In elk geval kent het regime 233-234 twee belangrijke uitzonderingen in art. 6:235 (grote wederpartij) en in art. 6:247 (een niet-Nederlandse partij). En we weten dat het regime 230b-230c enkel ziet op dienstverrichters.

Het antwoord op de vraag of dezelfde criteria gelden, is mijns inziens 'nee'. Daar heeft de wetgever overigens zelf een handje in gehad. In het arrest KPN/First Data (ECLI:NL:HR:2011:BO7108) wees de Hoge Raad er al fijntjes op dat bij wetwijzigingen in het regime 233-234 'abusievelijk' een koppeling met het regime 230b-6:230c was weggevallen.

Pijnlijk voor de wetgever uiteraard, dus dat moest snel gerepareerd worden. Dat is inmiddels gebeurd door die koppeling in art. 6:234 lid 1 terug te brengen. Maar daar zit ook meteen het probleem. In mijn optiek is art. 6:234 lid 1 geschreven voor de oude, papieren wereld (dus: offline contracteren en offline ter hand stellen), maar de wetgever heeft zelf gesteld dat het regime 230b-230c geldt bij zowel offline als online contracteren. En het regime 230b-230c mist twee vereisten die het regime 233-234 wel stelt: 1) het kunnen printen en/of opslaan van de e-voorwaarden (234 lid 2), en 2) het vereiste van de uitdrukkelijke instemming indien je bij offline contracteren wilt verwijzen naar e-voorwaarden (234 lid 3).

Hoe eerder, hoe beter

Ten slotte is er dan nog het probleem rondom het tijdstip van ter hand stellen. Het regime 233-234 gaat uit van vóór of tijdens het sluiten van de overeenkomst en het regime 230b-230c gaat uit van tijdig (zie art. 6:230e). Althans, dat lijkt zo, want mijns inziens kun je in art. 6:230e óók lezen dat de e-voorwaarden nog beschikbaar kunnen worden gesteld bij gebreke van een schriftelijke overeenkomst. Dat moet dan weliswaar vóór aanvang van de diensten, maar dat moment kan wel degelijk op een later moment zijn dan het regime van 233-234 stelt.

Kortom, de toepasselijkheid van e-voorwaarden is lang niet zo duidelijk als je zou denken. Vandaar mijn roep om duidelijkheid, hoe eerder hoe beter.

¹ Menno Weij is advocaat bij SOLV, Amsterdam.

Vind snel alle informatie die u nodig heeft met de

A

Kluwer Navigator Collecties Advocatuur

V

U stelt de hoogste eisen aan de kwaliteit en de reikwijdte van de informatie die u nodig heeft. In de nieuwe Kluwer Navigator Collecties voor de Advocatuur heeft Kluwer alle relevante bronnen per rechtsgebied aan elkaar gekoppeld. Altijd direct beschikbaar via de nieuwe en gebruiksvriendelijke portal, de Kluwer Navigator. Deze collecties bevatten onder meer de Asser-serie, de Groene Serie, Tekst & Commentaar, NJ, NJB, Rechtspraak van de Week, Modellen voor de Rechtspraktijk, de Praktijkgids, Data Juridica en natuurlijk de Nederlandse wetgeving plus uitgebreide toelichting (Lexplicatie). Compleet, actueel en van hoge kwaliteit, samengesteld door topauteurs.

De volgende Collecties zijn beschikbaar voor de advocatuur: Arbeidsrecht • Banking & Finance • Contracten- en aansprakelijkheidsrecht & Burgerlijk procesrecht • IE- en ICT-recht • Insolventierecht • Omgevingsrecht • Ondernemingsrecht • Personen-, familie- en erfrecht • Sociale zekerheidsrecht • Staats- en bestuursrecht • Strafrecht • Vastgoedrecht.

Meer informatie of een gratis proefabonnement?

Ga naar kluwernavigator.nl/advocatuur of neem contact op met ons: 0570 673 591 of cslegal@kluwer.nl

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

Naar ander kantoor

Andriol, mr. G.H.B.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede

Arnold, mr. S.D.: PHAROS Advocaten te Naarden

Asseldonk-Hamers, mw. mr. L.J.J. van: Linssen Woodrow De Ruijter advocaten te Tilburg

Assink, mr. A.J.A.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede

Assink, mw. mr. I.I.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede

Baaren, mr. J. van: Koch & Van den Heuvel te Breda

Bassyouni, mw. mr. B.: Valegis Advocaten te Den Haag

Beijerman, mw. mr. K.: Fiorens Arbeidsrecht & Organisatieadvies te Utrecht

Berger, mr. L.P.W.: Jones Day te Amsterdam

Berkel, mr. G.H.G.M.: Ekelmans & Meijer Advocaten te Den Haag

Blomme, mr. ir. T.M.: Hoyng Monégier LLP te Amsterdam

Boeve, mr. G.G.: Schenkeveld Advocaten te Alkmaar

Bongaards, mr. B.J.: Rischen & Nijhuis Advocaten te Rotterdam

Booij, mr. J.A.: De Bont Advocaten te Amsterdam

Bosch-Koopmans, mw. mr. S.M.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede

Bosman, mr. M.A.: Langelaar Klinkhamer Advocaten B.V. te Rotterdam

Bouallouch, mr. M.: Ekelmans & Meijer Advocaten te Den Haag

Bouwmeester, mw. mr. N.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Utrecht

Budik LL.M., mr. R.: Bavelaar Advocaten te Amsterdam

Buys-Zuurmond, mw. mr. M.C.: Groenendijk & Kloppenburg Advocaten te Den Haag

Celebi, mr. K.: WL Advocaten te Den Haag

Choy, mr. C.: Jongeneel c.s.: te Sliedrecht

Daal, dr. mr. G.C. van: Ekelmans & Meijer Advocaten te Den Haag

Dam, mr. M. van: Van der Biezen Advocaten te Den Bosch

Das Gupta, mr. A.: Bavelaar Advocaten te Amsterdam

Dautzenberg-Dieteren, mw. mr. B.H.G.: Dreesen Advocaten te Sittard

Davidson, mw. mr. J.M.: Allen & Overy LLP te London

Dekkers, mr. A.J.M.: Hoff Advocaten N.V. te Haarlem

Delmee, mr. T.: Bogaerts & Groenen advocaten te Tilburg

Dessaer, mr. R.M.: Van der Steenhoven advocaten N.V. te Amsterdam

Dijk, mw. mr. A. van: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen

Dijk-van Oosterhout, mw. mr. I. van: Van der Kruis Advocaten te Den Bosch

Dijke, mr. R.H. van: Kuijpers Advocaten te Amersfoort

Dissel, mw. mr. Y.H.: Boontje Advocaten te Amsterdam

Eeckhout, mw. mr. M. van den: CORP. Advocaten te Amsterdam

Eefting, mw. mr. M.: Levenbach Advocaten te Amsterdam

Eigers, mr. R.W.: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen

Engelen, mw. mr. S.M. van: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam

Fikkert, mw. mr. E.S.: Van der Hel advocaten te Almelo

Fresacher, mr. P.J.: Vink & Partners Advocaten Belastingadviseurs & Notaris te Amsterdam

Geertz, mr. M.F.M.: Lina Advocaten te Venlo

Geus, mw. mr. S.E. de: Beelaard Breeveld Advocaten te Den Haag

Gilliam-de Boer, mw. mr. S.: DLA Piper Nederland N.V. te Amsterdam

Gorgels, mr. M.P.G.M.: Langstraat Advocaten te Waalwijk

Greven, mr. mr. D.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede

Haest, mr. J.: Severijn Hulshof Advocaten te Den Haag

Harmen, mr. C.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede

Hazelhoff, mw. mr. A.P.C.: CMS Derks Star Busmann N.V. te Brussel

Heerkens, mr. B.G.M.: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten te Etten – Leur

Hoed, mr. J. den: Köster Advocaten N.V.: te Haarlem

Hofmans, mr. B.J.F.: GH Advocaten te Groesbeek

Hogewind, mw. mr. W.H.R.: Van der Meij Advocaten te Amsterdam

Hol, mr. drs. A.E.: De Koning Vergouwen Advocaten te Amsterdam

Holthuis, mr. P.: Fort Advocaten N.V. te Amsterdam

Hövel tot Westervier en Wezeveld, Baron mr. T.J.M. van: AKD te Rotterdam

Huisman, mr. P.T.: Groot & Schoo Advocaten te Groningen

Ichoh, mr. M.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede

Iicken, mr. A.R.A.J.: Van der Steenhoven advocaten N.V. te Amsterdam

Jansen, mw. mr. M.V.E.E.: Paul, Weiss, Rifland, Wharton & Garrison LLP te New York

Jongeneel, mw. mr. R.J.: Hamelink & Van den Tooren te Amsterdam

Keulen, mw. mr. M. van: Bijlsma Legal te Arnhem

Klerck, mr. T. de: Bogaerts & Groenen advocaten te Tilburg

Bijzonder partnerschap

Tweelingbroers **Jack en Kees Smit** (31) begonnen het nieuwe jaar – én hun verjaardag – met een nieuwe uitdaging in de vorm van een eigen kantoor: Smit & Smit Advocaten te Volendam. Ze zijn gespecialiseerd in ontslagrecht, ondernemingsrecht, contractenrecht en incasso's. Jack Smit: 'Ons doel is het recht voor iedereen toegankelijk en betaalbaar te maken. We werken met korte lijnen en zijn continu bereikbaar, ook via sms en WhatsApp. Als tweelingbroers die elkaar door en door kennen, hebben wij een solide basis voor onze zakelijke samenwerking: aan een half woord hebben we genoeg.'

Oude rotten en nieuwe garde

Maarten Bosman (47) voerde een eigen praktijk als advocaat en mediator in Rotterdam voordat hij onlangs partner werd bij Langelaar Klinkhamer Advocaten in Rotterdam, dat zich bezighoudt met de maritieme handel- en transportsector. 'Ik was toe aan een nieuwe stap. Bij dit gespecialiseerde kantoor kan ik mijn expertise op het gebied van aansprakelijkheidsrecht, letselschade en verzekeringsrecht verder uitbouwen. De advocaten zijn een mooie mix van oude rotten in het vak en veelbelovende nieuwe garde. Mijn nieuwe collega's zijn specialisten in de "natte" praktijk; ik kom vooral uit de "droge". Een verrijking voor mijn praktijk.'

Foto: Nik Lijns Huffenreuter

Kleute, mr. G.J.: Clifford Chance Pte. Ltd. te Singapore
Kock-Molendijk, mw. mr. M. de: Vermaat & De Boom Advocaten te Barendrecht
Kolk, mw. mr. P. van de: Eble advocatuur te Haarlem
Koster, mr. F.: Poelmann van den Broek Advocaten te Nijmegen
Klunne, mw. mr. A.M.: Severijn Hulshof Advocaten te Den Haag
Kross, mr. W.M.: Loyens & Loeff N.V. te London
Kruk, mw. mr. A. van der: De Breij Evers Boon te Amsterdam
Kuile, mr. H.J.C. ter: CMS Derks Star Busmann N.V. te Utrecht
Kunst-den Teuling, mw. mr. L.: Voskamp Lawyers te Singapore
Laar, mw. mr. M.C. van de: Baker McKenzie LLP te London
Latour, mr. A.: Hampe Meyjes Advocaten te Almere
Langen, mr. A.C. van: Langstraat Advocaten te Waalwijk
Lap, mr. J.A.N.: Phijffer Advocaten te Nijmegen
Linders, mr. F.W.: FALCQ Advocaten te Valkenswaard
Ludding, mr. R.: Maasdam Broers Fischer Advocaten te Rijswijk ZH
Mars, mw. mr. P.R.: MR Advocaten en Adviseurs B.V. te Waalwijk
Megen, mw. mr. S. van: GH Advocaten te Groesbeek
Middelkoop, mw. mr. A.H.: Slot Letselschade te Zeist
Mohnen, mw. mr. A.M.: HABITAT advocatenkantoor omgevingsrecht te Amsterdam
Mohtarez, mw. mr. T.: DVDW advocaten te Den Haag
Nauta, mr. L.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede
Nijenhuis, mr. J.: Nijenhuis & Jansen Advocaten te Heerenveen
Oey, mr. J.S.: Aantjes Advocaten te Den Haag
Oosten, mr. A.P. van: Dijkstra Voermans Advocatuur & Notariaat te Rotterdam
Oosterom, mw. mr. M.: Valegis Advocaten te Den Haag
Orsel, mr. S.S.H.: Velthuizen Advocatuur te Zaandam
Oude Breuil, mr. R.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede
Overeem, mw. mr. N.: Salomons Van der Valk Advocaten te Den Haag
Pas, mw. mr. C.L.: MHA – Advocaten te Arnhem
Pasma, mw. mr. M.A.: AbelnPasma Advocaten te Groningen
Pinner, mw. mr. J.J.M.: Klemann Advocaten te Zwolle
Poot, mr. D.: Groenendijk & Kloppenburg Advocaten te Leiden
Purperhart, mr. G.A.J.: Van Bremen, Sen & Purperhart Advocaten te Leiden
Quispel-Kooy, mw. mr. M.: Visser, Quispel, Heidema Advocaten te Vlaardingen
Raven, mr. H.J.R.: Houthoff Buruma te Rotterdam
Reijnen, mw. mr. R.L.J.: Advocatenkantoor Kempen B.V. te Geleen

Ressel-Witsmeer, mw. mr. B.M.: Van Rooij & Pijnacker Advocaten te Tilburg
Richter, mr. P.R.W.: Koevoets Advocaten te Rotterdam
Rijpma, mr. S.S.: Damsté advocaten – notarissen te Enschede
Roeders, mr. E.H.: PUNT Letselschade Advocaten B.V. te Emmen
Rorink, mr. R.F.A.: Marquant Advocaten te Hardenberg
Sarkis, mr. A.: Dreessen Advocaten te Sittard
Scheijde, mw. mr. Y.K.: Bousie advocaten te Amsterdam
Schepers, mw. mr. K.: Corten Advocaten te Sittard
Schipper, mw. mr. N.M.: L & A Advocaten te Lijnden
Schippers, mr. G.C.M.: Pesman Advocaten te Alkmaar
Schmeitz, mw. mr. N.P.B.: Fioren Arbeidsrecht & Organisatieadvies te Utrecht
Schraa, mw. mr. N.D.: Damsté advocaten & notarissen te Enschede
Schuurman, mr. S.: Vangoud Advocaten te Arnhem
Smedts, mw. mr. D.: Wijn & Stael Advocaten N.V. te Utrecht
Snijders, mr. E.M.: Witte & Partners te Utrecht
Speetjens, mw. mr. J.: NautaDutilh te New York
Stokdijk, mw. mr. M.: Vangoud Advocaten te Arnhem
Super, mr. M.: Lückers Advocaten te Heerlen
Tazelaar, mw. mr. A.J.G.: Beks & Beks Advocaten te Hilversum
Terhorst, mw. mr. M.E.: Advocatenkantoor Koopman te Alkmaar
Thomas, mr. G.L.D.: G.L.D. Thomas Advocaten B.V. te Amsterdam
Toet, mr. J.J.: Shell International B.V. te Den Haag
Veenstra, mr. S.: Van den Elst, Pots & Rouwé Advocaten te Leeuwarden
Verbraak, mw. mr. S.: De Haan Advocaten en Notarissen B.V. te Almere
Vermeijden, mw. mr. A.M.M.: Ekelmans & Meijer Advocaten te Den Haag
Vliet, mr. J.J. van: Van der Kooij Besters Advocaten te Amsterdam
Vong, mr. D.: Brokking Advocatuur & Mediation te Valkenswaard
Voorde, mw. mr. S. van de: Qudos Advocaten te Middelburg
Vullings, mw. mr. R.A.H.: Van Nuenen Verger en Vullings Advocaten te Breda
Wassink, mr. J.: Vissers Advocatuur te Den Bosch
Wegerif, mr. M.: Justus Advocaten te Apeldoorn
Wiggers, mr. C.: Wiggers Advocatuur te Heemstede
Wind, mr. H.D.: Van der Meij Advocaten te Amsterdam
Wolf, mr. D.: Ekelmans & Meijer Advocaten te Den Haag
Yigit, mw. mr. K.: Velthuizen Advocatuur te Zaandam
Zwols, mr. R.K.R.: Wolthers Jagersma Advocaten te Zuidwolde

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

Aben & Slag Advocaten (mr. G. te Biesebeek en mr. B.A.P. Sijben te Helmond)
AbelnPasma Advocaten (mw. mr. A.G.M. Abeln te Groningen)
ADL Advocaten (mw. mr. Y. Erylimaz te Arnhem)
Advocatenkantoor Alam-Khan (mw. mr. A. Alam – Khan te Delft)
Advocatenkantoor Ali (mr. J.R. Ali te Rotterdam)
Advocatenkantoor Broeders (mw. mr. drs. V.C.H.M. Broeders te Maastricht)
Advocatenkantoor De Haan (mw. mr. A.I. de Haan te Amersfoort)
Advocatenkantoor Govers (mr. M.P.J.W.M. Govers te Tilburg)
Advocatenkantoor Hardam (mr. J.C. Hardam te Schiedam)
Advocatenkantoor Scholte Van de Ven (mw. mr. A.J.C.W. van de Ven te Oss)
Advocatenkantoor Van Kempen (mw. mr. I.E. van Kempen-Kok te Huizen)
Advocatenkantoor Van Wijk (mw. mr. M.W.F. van Wijk te Helmond)
Benard Advocatuur (mr. B. Benard te Den Haag)

Briggeman & Jansen Advocaten (mr. T.M. Briggeman en mr. R.L.I. Jansen te Dordrecht)
Buren en De Haan Advocaten (mr. G.H.P. Buren en mr. J.W. de Haan te Rotterdam)
Ciska Veenhof, advocaat (mw. mr. S.C. Veenhof te Nijmegen)
Cohen Advocatuur & Mediation (mr. A.L. Cohen te Amstelveen)
De Vries Advocatuur (mr. E.A. de Vries te Den Haag)
Dommerholt Advocaten (mw. mr. P.J. Antons te Groningen)
Doorn en Keizer B.V. (mr. R. Aolad-Si Mhammad, mw. mr. N. de Groot, mw. mr. I.M. Hoogendoorn, mr. D.D. Jolly, mw. mr. W.P. de Muinck Keizer en mr. P.M. Roest Crollius te Amsterdam)
Duijverman Advocatuur (mw. mr. L.M.J. Duijverman te Den Haag)
Ekholm Advocatuur (mw. mr. C. Ekholm te Leiden)
EMLaw B.V. (mr. E.M. Matser te Oosterbeek)
FALCQ Advocaten (mr. M.J. Blommaert en mr. W.M.J. Weijers te Valkenswaard)
Farber Zwaanswijk Advocaten B.V. (mr. T. Farber en mr. C.P. Zwaanswijk te Den Haag)
Folkerstma advocaten (mr. H.J.J. van der Salm te Maastricht)

(advertentie)

ARCHIVUM

DOCUMENT - ARCHIVE - STORAGE MANAGEMENT

Uw archief op orde brengen?

Archivum heeft de juiste mensen voor de klus, een Archivist voor tijdelijk of vast. Uw archief digitaliseren tot het beheren van het digitaal archief. Wij leveren kennis in kracht!

Uw dossiers in de cloud, veilig of niet?

Archivum kan uw organisatie begeleiden om dossiers veilig op uw server te plaatsen, dit ter voorkoming van hacken en lekken van informatie!

Hebt u nog controle over de in- en uitgaande informatie?

Archivum analyseert uw documentstromen en laat u weer in controle zijn van uw (bedrijfs-)informatie. Van het reorganiseren van informatie tot het adviseren in de beste documentoplossing!

KINGSFORDWEG 151
1043 GR AMSTERDAM
E-MAIL INFO@ARCHIVUM.COM
TEL. +31-20-4917757

POSTBUS 58116
1040 HC AMSTERDAM
INTERNET WWW.ARCHIVUM.COM
FAX. +31-20-4919090

Fontijn Advocaat (mr. drs. A.J. Fontijn te Emmen)

Foy (mw. mr. A.S. Foy te Amsterdam)

Gardenbroek Advocatuur (mr. Th. Gardenbroek te Amsterdam)

Geelkerken Advocatuur (mr. G.P. Geelkerken te Amsterdam)

G.L.D. Thomas Advocatuur B.V. (mw. I.J.G. van Raab van Canstein te Amsterdam)

Haak Advocatuur BV (mr. S. Haak te Utrecht)

Hugo Slootweg Juridische Dienstverlening (mr. W.H. Slootweg te Noordwijk)

IAB&F (mr. A.A. Goad te Jakarta)

Infense Advocaten (mr. A.E. Broes-terhuizen, mr. M. Fokkeman, mw. mr. L.E.M. Haverkort, mr. A. ter Mors, mr. S.S. Schouten en mr. G.J. van de Wetering te Deventer)

JASPERS Overheidsadvocatuur (mr. drs. J.J. Jaspers te Rijssen)

J.N.M. van Trignt (mr. J.N.M. van Trignt te Amsterdam)

Lewandowski Advocatenkantoor BV (mr. M.P. Lewandowski te Amsterdam)

mr. Ida Jager, advocaat (mw. mr. I. Jager te Gorssel)

mr. I.N. Schalken, advocaat (mw. mr. I.N. Schalken te Apeldoorn)

Mr. J.Ch. Smit (mr. J.Ch. Smit te Amsterdam)

mr. Maria Bolin, advocaat/mediator (mw. mr. M.G. Bolijn van der Linden te Apeldoorn)

mr. P.P. Verdoorn, advocaat (mr. P.P. Verdoorn te Apeldoorn)

NFS Advocatenkantoor (mw. mr. N. Flikenschild te Rotterdam)

Nijbakker Advocaten (mw. mr. H.J. Am-sing, mw. mr. N.M.J. van der Maas en mr. Ph.A.A. Nijbakker te Heerlen)

Nijboer Syrier Advocaten (mr. J.P.W. Nijboer en mr. A.W. Syrier te Utrecht)

Nijenhuis & Jansen Advocaten (mw. mr. M.A. Jansen te Heerenveen)

Nijhof Advocaten (mr. S.J. Nijhof te Apeldoorn)

OG advocaten (mw. mr. F.L.J. Braun-van Dijk en mw. mr. H.C. Koops te Amsterdam)

Orange Clover Advocaten B.V. (mr. T.G.J.M. Melchers LL.M. te Amsterdam)

Oudezijds Advocaten (mw. mr. C.A.C.M. Fica, mw. mr. K. de Bie, mw. mr. S.F. Yap en mr. S. de Vries te Amsterdam)

Pen, de heer mr. J.S. te Amsterdam

Pleiter Advocatuur (mr. B.J.C. Pleiter te Amsterdam)

Schellart Advocaten (mw. mr. drs. H. Aydemir, mw. mr. A.T. Chinnoe en mw. mr. R.A. Uhlenbusch te Utrecht)

Scherp Advocaten (mw. mr. M. Zeeman te Alkmaar)

Schipper Legal (mr. B.H.M. Schipper te Amsterdam)

Shell Chemicals Europe B.V. (mw. mr. M.C. de Swart te Rotterdam)

Simons Advocatuur (mw. mr. A.J.A. Simons-Schröder te Eindhoven)

Smit Advocaat & Belastingkundige (mr. M.G.J. Smit te Rotterdam)

Smit & Smit Advocaten (mr. C.M. Smit en mr. J.J.M. Smit te Volendam)

Sol Advocatuur (mr. F.J. Sol te Den Haag)

Speciaaladvocaten (mr. Z. Etemadi te Amsterdam)

SurquinVerheyden Advocaten (mr. O. Surquin en mr. S.M.C. Verheyden te Arnhem)

Swint Advocatuur (mw. mr. S. Swint LL.M. te Den Haag)

T&R Advocaten (mw. mr. J. Tarmond te Mijnsheerenland)

Ten Doesschate Advocatuur (mr. B. ten Doesschate te Utrecht)

Tita Fuchs (mw. mr. drs. T. Fuchs te Amsterdam)

Van Driessen Advocatuur B.V. (mr. P.K.C.M. van Driessen te Heemstede)

Van Velthoven Ben Saddek Advocaten (mr. F. Ben-Saddek en mw. mr. M.D. van Velthoven te Rotterdam)

Van Wassenaeer Wytema Letselschade-advocaten & Mediation (mw. mr. G.M. van Wassenaeer en mr. E. Wytema te Haarlem)

Visser Quispel Heidema (mw. mr. P.E. Schuchmann-Mooijman te Bergen op Zoom)

Westhoff Advocaten (mw. mr. S. van An-del, mr. E. van den Bogaard, mr. T.H.S.P. de Jonge, mw. mr. M.H. Klijnstra en mr. M.J. Westhoff te Amsterdam)

Zandhuis Advocatuur (mr. M.A.I.M. Zandhuis te Amsterdam)

ZOOM Advocatuur (mw. mr. C.C.W.G.M. Janssens en mw. mr. E. Türk te Bergen op Zoom)

Uit de praktijk

Aalst, mw. mr. K.I. van Amsterdam 31-12-2013

Asscher, mr. A.L. Amsterdam 31-12-2013

Beekhuis, mr. W.L. Zwolle 30-12-2013

Beens, mw. mr. P. Breda 31-12-2013

Bentum, mw. mr. C.G.J.G. van Amsterdam 16-12-2013

Berg, mr. J.A. van den Haarlem 31-12-2013

Berg, mr. P.G.Y. van den Rotterdam 27-12-2013

Berger, mr. P.Ch.J.M. Breda 31-12-2013

Besselaar, mr. P. Amsterdam 31-12-2013

Binsbergen, mr. D.S. van London 19-12-2013

Boorder-Sweeraman, mw. mr. D.S. de Oosterbeek 31-12-2013

Bolthof, mr. W.C. Rotterdam 18-12-2013

Bondrager-Chap, mw. mr. M.L. Almere 31-12-2013

Boringa, mw. mr. W.A.D. Leek 31-12-2013

Bosch-Broeren, mw. mr. M.M.A. van den Amsterdam 31-12-2013

Brandjes, mr. P.C.M. Amsterdam 31-12-2013

Bottenburg, mr. W. van Sneek 31-12-2013

Breemen, mr. P.C.L. Doetinchem 31-12-2013

Brugman, mr. W.N. Amsterdam 31-12-2013

Broekhoven, mw. mr. L.A.I. Middelburg 19-11-2013

Burgers, mr. P. Amsterdam 31-12-2013

Buysrogge, mr. R.K.E. Zwolle 31-12-2013

Canales, mr. drs. J.A. Amsterdam 31-12-2013

Capel, mr. C.L. Rotterdam 31-12-2013

Castelijns, mr. A.W.J. Alkmaar 31-12-2013

Constandse, mr. J.V.C. Haarlem 20-12-2013

Dabekausen, mr. L.H.J. Heerlen 23-12-2013

Dijk, mr. J.B.C.W. Utrecht 31-12-2013

Dommering, mr. E.J. Amsterdam 31-12-2013

Dongen, mw. mr. S. van Rotterdam 31-12-2013

Drooge, mr. T.J. van Enschede 31-12-2013

Eeden, mw. mr. M.E.M. van Arnhem 11-12-2013

Eck, mr. ir. J.M. van Leende 31-12-2013

Elshout, mw. mr. I. van den Den Bosch 24-12-2013

Emstede, mr. Th.P.H.A.M. Zaltbommel 31-12-2013

Fledderus-Ezinga, mw. mr. drs. R.A. Amsterdam 31-12-2013

Fruytier, mw. mr. C.G.M. Amsterdam 05-12-2013

Gahar, mr. D. Amsterdam 31-12-2013

Gans, mw. mr. M.T. Born 31-12-2013

Garretsen, mr. drs. F.H. Amsterdam 31-12-2013

Gemerden, mw. mr. Y. van Amsterdam 31-12-2013

Gensch RA, mr. V.D. Enschede 31-12-2013

Giebels-Derks, mw. mr. W.F.M. Boxtel 31-12-2013

Gils, mw. mr. W.G.J. van Eindhoven 23-12-2013

Gimbrère, mw. mr. drs. M.C.L. Den Bosch 31-12-2013

Ginkel, mr. J.P. van Den Haag 31-12-2013

Glandsdorp, mw. mr. S. Amsterdam 06-12-2013

Graaf, mr. J.R. Den Haag 31-12-2013

Granada, mr. R.P.H. de Alkmaar 31-12-2013

Haar, mr. R. ter Emmeloord 31-12-2013

Hannen, mr. J.J.G. Den Bosch 31-12-2013

Hardt Abersson, mr. G.F. van der Rotterdam 16-12-2013

Haren, mr. H. van Bunnik 31-12-2013

Heeger, mr. D.N. Amsterdam 31-12-2013

Heer, mw. mr. D.D. de Heerhugowaard 06-12-2013

Heijden, mr. T. van der Delft 24-12-2013

Heijerman, mr. M.D.J. Rotterdam 31-12-2013

Helvoort, mr. J.F.P.M. Best 31-12-2013

Hertoghs, mr. J.J.M. Breda 31-12-2013

Hoefnagel, mw. mr. J.L.J.D. Amsterdam 31-12-2013

Holland, mr. J. Arnhem 31-12-2013

Hoogendam-van Asselt, mw. mr. S. Nijmegen 05-12-2013

Horst, mr. H.G.D. Ter Wierden 23-12-2013

Hustinx, mw. mr. A.L. Amsterdam 31-12-2013

Hustinx, mr. P.L.M. Amsterdam 31-12-2013

Iersel, mr. A.J.T.M. van Dordrecht 31-12-2013

Jacobs, mr. M. Maastricht 31-12-2013

Janmaat-Uijtewaald, mw. mr. A.J. Utrecht 31-12-2013

Jansen, mr. N.R. Amsterdam 31-12-2013

Janssen, mr. B.S. Rotterdam 31-12-2013

Janssen, mw. mr. M.E.L.U. Heilig Landstichting 31-12-2013

Janssen, mw. mr. M.J. Amsterdam 31-12-2013

Kaddouri, mw. mr. A. Rotterdam 24-12-2013

Kaiser-van Steijn, mw. mr. A.J. Den Haag 31-12-2013

Kan, mr. A.B.E. van Venlo 03-12-2013

Keuken, mr. R. Waalre 05-12-2013

Keulers, mr. P.J.H. Beek LB 31-12-2013

Keijzer, mr. H.P. de Utrecht 31-12-2013

Kleijngeld, mr. P.M.J. Tilburg 31-12-2013

Kleingeld-van Noorloos bc., mw. mr. J.A.G. van Rotterdam 31-12-2013

Klinkert, mr. T. Arnhem 19-12-2013

Kneeps, mr. C.M.H.M. Amsterdam 31-12-2013

Knijenburg, mw. mr. S.F. Amsterdam 30-12-2013

Koelwijn, mr. M. Uden 30-12-2013

Kolk, mr. J.B.J. van der Amsterdam 21-12-2013

Kovalgina, mw. mr. E.A. Amsterdam 30-12-2013

Kruijthof, mr. G.M.J. Rijswijk 31-12-2013

Kuipers, mw. mr. A.M. Oldenzaal 31-12-2013

Kwaak-Knol, mw. mr. drs. G. van der Anna Paulowna 30-12-2013

Kwast, mr. O. Rotterdam 31-12-2013

Labee, mr. P.D. Amersfoort 31-12-2013

Lagrouw, mw. mr. H.C. Amsterdam 31-12-2013

Lalisang, mr. I.D. Amsterdam 31-12-2013

Lebouille, mr. J.M.H. Amsterdam 31-12-2013

Leyendeckers, mr. F.M.G.M. Amsterdam 31-12-2013

Linsen, mw. mr. C.J.M. Oss 31-12-2013

Lommel, mw. mr. M.D.E. Amsterdam 31-12-2013

Louwers, mr. P.H. Den Bosch 16-12-2013

Loux, mw. mr. A.M.C. le Amersfoort 31-12-2013

Luyér, mw. mr. J. Amsterdam 16-12-2013

Maanen, mw. mr. Q.M. Amsterdam 31-12-2013

Maes, mw. mr. P.M.J.R. Middelhamnis 31-12-2013

Marmelstein, mw. mr. G.M.C. Amsterdam 19-12-2013

Mars, mr. H. Gemonde 31-12-2013

Meeuwisse, mw. mr. D. Amsterdam 31-12-2013

Melching, mr. R.O.J. Heemstede 31-12-2013

Meulen, mr. A.A. van der Hilversum 31-12-2013

Meurs, mr. J.H. Rotterdam 31-12-2013

Metzger, mw. mr. E. Amsterdam 31-12-2013

Meuwese, mr. M.P.M. Waalwijk 31-12-2013

Miliano, mr. drs. L.P.H. de Katwijk 31-12-2013

Minderhoud, mr. A. Middelburg 31-12-2013

Molewijk-Groos, mw. mr. F.L. Amsterdam 31-12-2013

Mons, mr. M.J. Voorburg 31-12-2013

Muller, mr. M.J. Utrecht 31-12-2013

Nies, mw. mr. C. Amsterdam 31-12-2013

Noppen, mr. C.J. Capelle aan den IJssel 31-12-2013

Oord, mr. P.Th.M. Amsterdam 31-12-2013

Ouchene, mr. M. Utrecht 31-12-2013

Pape, mr. J. Winschoten 31-12-2013

Parrel, mr. G. Zeist 31-12-2013

Pieterse, mr. M. Rotterdam 16-12-2013

Plomp, mw. mr. M.J. Den Haag 31-12-2013

Poerink, mr. M.U. Amsterdam 31-12-2013

Polak, mr. E.L. Amsterdam 31-12-2013

Poortman, mw. mr. A.L. Amsterdam 31-12-2013

Posthumus Meyjes, mr. M.A.D. Den Haag 19-12-2013

Praag-Rosina, mw. mr. Y.N. van Amsterdam 31-12-2013

Raaijmakers, mw. mr. K.C.J.T. Eindhoven 31-12-2013

Rentmeester, mw. mr. A.J. Rotterdam 11-12-2013

Riemijsma, mr. R.G. Leeuwarden 31-12-2013

Rijswijk, mw. mr. B. Rotterdam 31-12-2013

Rotscheid-van Bommel, mw. mr. drs. R.K. Den Helder 31-12-2013

Ruijters, mr. K.L. Amsterdam 18-12-2013

Rutten, mw. mr. A.W. van Almelo 31-12-2013

Santen, mr. E.A.M. Amsterdam 31-12-2013

Schermer, mr. W.Th.A. Utrecht 31-12-2013
Schlaghecke, mw. mr. S.E.M. Zeist 31-12-2013
Schyns, mr. C.G.M.C. Voerendaal 31-12-2013
Senders, mr. M.Ph.A. Waalre 31-12-2013
Severijn, mr. P.J.P. Rotterdam 31-12-2013
Sijtsma, mw. mr. H.G. Bergeijk 31-12-2013
Slagter, prof. mr. W.J. Rotterdam 30-12-2013
Smits, mr. P.M. Ouderkerk a/d Amstel 31-12-2013
Spit, mw. mr. M.J. Amsterdam 31-12-2013
Spoelder, mr. C. Amsterdam 31-12-2013
Stalenhoef, mw. mr. K.M.C. Amsterdam 31-12-2013
Steens, mw. mr. N.E.M. Eindhoven 31-12-2013
Sterk, mw. mr. drs. M.A. Amstelveen 31-12-2013
Stibbe, mr. F.D. Amsterdam 31-12-2013
Stibbe, mw. mr. L.H. Amsterdam 31-12-2013
Stiphout, mr. H.E.J.M. Helmond 31-12-2013
Stokvis-Goldstein, mw. mr. V. Amsterdam 31-12-2013
Storm-Grotenhuis, mw. mr. M.C. Amsterdam 31-12-2013

Stuijvenberg, mr. A. van Veenendaal 31-12-2013
Stuyt, mr. H.J. Winschoten 06-12-2013
Sumo, mw. mr. D.A.F. Amsterdam 31-12-2013
Taekema, mr. W. Den Haag 31-12-2013
Timmermans, mw. mr. L.H.S. Den Haag 31-12-2013
Tonnaer, mr. M.J.A.M. Maastricht 31-12-2013
Truijens, mr. A.M. Haarlem 30-12-2013
Uitman, mr. J. Tiel 31-12-2013
Vallenduuk, mr. J.B. Haarlem 31-12-2013
Vandeputte, mw. mr. A. Terneuzen 12-12-2013
Varossieau, mw. mr. A.C.L. Amsterdam 31-12-2013
Veenstra, mr. J.L. Amsterdam 24-12-2013
Veerman, mw. mr. S.A. Amsterdam 31-12-2013
Veldhuizen-Wennekers, mw. mr. O.R.M. Breda 31-12-2013
Ven, mr. F.M. van de Heesch 31-12-2013
Ven, mr. H.C.A. van de Uden 31-12-2013
Verheij-Péters, mw. mr. F.P.J. Maastricht 31-12-2013
Verhoeff, mw. mr. M. Naaldwijk 03-12-2013

Verlinden, mw. mr. A.N. Amsterdam 31-12-2013
Versteegh, mw. mr. A.E. Rotterdam 31-12-2013
Verwilligen, mr. J.F. Drachten 31-12-2013
Vestering, mr. J. Hengelo 31-12-2013
Vloen, mr. G.E. Terneuzen 31-12-2013
Vries-Roetman, mw. mr. P. de Vlaardingen 31-12-2013
Vries Robbé, mr. J.G. de Den Haag 31-12-2013
Vromans, mr. M.J.M. Brussel 31-12-2013
Warnaar, mr. P.G.J. Amstelveen 31-12-2013
Wichers Hoeth, mr. J.G. Amsterdam 31-12-2013
Winnubst, mw. mr. C.A. Amsterdam 31-12-2013
Wijnands, mw. mr. B.S.M. Utrecht 02-12-2013
Wijnkamp, mr. S. Imst (Oostenrijk) 04-12-2013
Wijst, mr. J. van der Middelburg 31-12-2013
Wösten, mw. mr. B.C.M. Breda 31-12-2013
Wyltzes, mr. L.P. Amstelveen 31-12-2013
Zande, mr. M.N.M. van der Apeldoorn 31-12-2013

Zanoli, mw. mr. J.W. Den Haag 31-12-2013
Zant, mr. W.F. van Zwolle 06-12-2013
Zee, mr. M. Purmerend 31-12-2013
Zelm van Eldik, mw. mr. J.S.P. van Amsterdam 31-12-2013
Zilinger Molenaar, mr. A.C. Heerenveen 19-12-2013
Zijlstra, mr. drs. J.J. Amsterdam 31-12-2013
Zwaal, mw. mr. G.G. Katwijk aan Zee 31-12-2013

Overleden

Bavel, mr. C.J. Amsterdam 26-09-2013
Klostermann, mw. mr. A.M.C.J. Utrecht 28-09-2013
Venema, mr. W.A. Rijsbergen 21-10-2013

GESCHILLENCOMMISSIE
ADVOCATUUR

Van de Geschillencommissie

Onderstaande uitspraak van de Geschillencommissie Advocatuur is bewerkt door Luuk Hamer, advocaat en lid van de raad van discipline in Amsterdam.

Korting vanwege onvoldoende duidelijkheid specificatie

*Bindend advies d.d. 25 mei 2012/65121
(Mrs. Hussen, Zuur en Thunnissen)*

Advocaat verschijnt niet ter zitting.

De cliënte heeft de advocaat ingeschakeld vanwege echtscheiding. Zij klaagt dat meer tijd is gedeclareerd dan aan de zaak besteed, en voorts dat zij de benadering als onprettig en onprofessioneel heeft ervaren, afspraken steeds niet werden

nagekomen, en zelf veel moest opzoeken. Zij wenst mindering van het in rekening gebrachte bedrag: 1.960,75 euro is door haar niet aan de advocaat voldaan.

De advocaat stelt in zijn schriftelijk verweer dat de zaak met voortvarendheid ter hand is genomen, en betwist dat aan de cliënte schade is toegebracht. In het geval de cliënte bedoelt dat haar tekort is gedaan bij de verdeling van de huwelijksgemeenschap, kan dit de advocaat niet worden verweten; hij is daarbij niet betrokken geweest, en heeft slechts een voorlopige inventarisatie gemaakt. De cliënte heeft ter zitting nader toegelicht dat de advocaat ten tijde van zijn bespreking met cliënte, telefoongesprekken met derden heeft gevoerd, zonder

behoorlijke toelichting van de noodzaak daarvan, en zonder duidelijk te maken dat de tijd die de onderbrekingen vergde, niet voor rekening van de cliënte zouden komen.

De advocaat is niet ter zitting verschenen.

De commissie oordeelt dat nu de advocaat niet is verschenen, de aanvullende toelichting van de cliënte als stuk wordt geaccepteerd. Niet gebleken is dat de advocaat duidelijke afspraken heeft gemaakt omtrent het buiten de declaratie houden van de kosten van aan derden bestede tijd. De commissie matigt het openstaande bedrag met 750 euro en acht de overige klachten ongegrond, nu daarvan niet is gebleken.

Van de tuchtrechter

De Commissie Disciplinaire Rechtspraak selecteert opmerkelijke, leerzame en vernieuwende uitspraken van de tuchtrechter. De commissie licht de interessante aspecten eruit en geeft waar nodig uitleg en commentaar. De letterlijke tekst van de uitspraken is te vinden op tuchtrecht.nl.

Declaratie ten name van werkgever cliënt

- Hof van Discipline, 2 december 2013, zaak nr. 6712, ECLI:TAHVD:2013:8.
- Wat een behoorlijk advocaat betaamt.
- Gedragsregel 1.

De advocaat van een werknemer hoort de declaratie voor de aan zijn cliënt verleende diensten niet ten name van de werkgever te stellen.

Mr. X treedt op voor een werknemer in een geschil met haar werkgever. Partijen komen tot een schikking. Daarbij wordt afgesproken dat de werkgever de werknemer de kosten van haar gemachtigde en de proceskosten tot maximaal € 4.000 inclusief btw zal vergoeden, en dat mr. X de gemachtigde van de werkgever de nota met specificatie zal toezenden.

Mr. X stuurt de advocaat van de werkgever vervolgens een ten name van de werkgever gestelde declaratie voor het afgesproken bedrag. De deken dient daartegen bezwaar in.

Het hof oordeelt dat mr. X de indruk heeft gewekt dat de werkgever haar opdrachtgever is door haar declaratie op diens naam te stellen. Daardoor kan de werkgever de door mr. X in rekening gebracht btw verrekenen alsof de diensten aan hem zijn verleend.

Het betaamt een behoorlijk advocaat niet aan een dergelijke constructie mee te werken. Mr. X heeft immers geen diensten aan de werkgever verleend.

Het hof bekrachtigt de beslissing van de raad waarbij het bezwaar gegrond is verklaard en aan mr. X een waarschuwing is opgelegd.

Noot

Met deze uitspraak wordt een eind gemaakt aan een veelvuldig in de arbeidsrechtelijke praktijk gemaakte afspraak. Dat in dit geval de declaratie als onderwerp de dossiernummer van de advocaat van de werknemer vermeldde ('Z/Haarmode Y'), achtte het hof niet voldoende om de advocaat van de werknemer te disculperen. Die volgorde van vermelding betreft slechts een veelal in de advocatuur gevolgd gebruik dat voor niet-ingewijden geen betekenis heeft, aldus het hof. Daarmee is overigens niet uitgesloten dat de werkgever de door de werknemer gemaakte kosten van rechtsbijstand (gedeeltelijk) netto vergoedt. Verrekening van de btw door de werkgever is er echter niet meer bij.

Inschrijving als cassatieadvocaat

- Hof van Discipline, 30 september 2013, nr. 6643, ECLI:NL:TAHVD:2013:64.
- Art. 9j Advocatenwet.

Beroep van advocaat te Bonaire tegen weigering inschrijving Nederlandse cassatiebalie ongegrond.

Mr. X, advocaat op Bonaire, verzocht inschrijving als advocaat bij de Hoge Raad als bedoeld in art. 9j lid 7 Advocatenwet. Hij beriep zich daarbij op het feit dat hij Nederlander is, dat Bonaire sinds 10 oktober 2010 een deel is van Nederland en dat hij, omdat hij advocaat is op Bonaire, vanaf deze datum advocaat is in Nederland. Volgens mr. X kon hij daarom worden toegelaten als advocaat bij de Hoge Raad. De secretaris van de algemene raad wees het verzoek af onder mededeling dat

de Advocatenwet niet op het verzoek van mr. X van toepassing is en dat het feit dat hij Nederlander is daaraan niet afdoet. In beroep stelt mr. X dat de secretaris in strijd met het discriminatieverbod uit art. 1 Grondwet handelt door inschrijving te weigeren. Het Hof van Discipline is van oordeel dat geen sprake is van gelijke gevallen, nu de advocaat niet op het tableau van de Nederlandse Orde van Advocaten staat ingeschreven en hij dus niet aan de vereisten van art. 9j Advocatenwet voldoet. Dat mr. X Nederlander is maakt dit niet anders. Het hof oordeelt dat het niet aan hem is om het verschil in behandeling tussen binnen het Koninkrijk gevestigde advocaten van Nederlandse nationaliteit op grond van de hiervoor besproken nieuwe wettelijke bepalingen te beoordelen. Het beroep wordt ongegrond verklaard.

Bewijs belangenconflict

- Hof van Discipline, 20 september 2013, zaak nr. 6566, ECLI:NL:TAHVD:2013:56.
- Optreden tegen voormalige cliënt.
- Gedragsregel 7 lid 4.

Het is aan de ex-client die zijn vroegere advocaat verwijt in een andere zaak tegen hem op te treden om te specificeren welke vertrouwelijke informatie zijn ex-advocaat tegen hem zou kunnen gebruiken.

Het kantoor van mr. X heeft zeventien jaar lang de besloten vennootschap Y in verschillende zaken en procedures bijgestaan. Twee jaar daarna is mr. X als advocaat van een verzekeringsmaatschappij gaan optreden tegen Y in een arbitrageprocedure. Y klaagt dat het mr. X niet vrij stond tegen haar op te treden in deze procedure. Volgens Y had mr. X zich uit

de zaak moeten terugtrekken. De raad van discipline acht de klacht ongegrond. In hoger beroep voert Y aan dat de raad een onjuiste uitleg geeft aan Gedragsregel 7 lid 4. De raad heeft overwogen dat niet kan worden vastgesteld dat vertrouwelijke informatie uit het verleden van belang kan zijn in de arbitrage omdat Y niet heeft gesteld om welke specifieke informatie het zou gaan. Uit de overgelegde stukken valt daarover evenmin iets af te leiden. Volgens Y is het niet aan haar te bewijzen dat mr. X over vertrouwelijke informatie beschikt, maar aan mr. X om te bewijzen dat dit niet het geval kan zijn. Als hij daarin niet slaagt, mag mr. X niet tegen haar optreden, aldus Y. Het Hof van Discipline volgt Y niet in die stelling. In het tuchtrecht behoort immers de klagende partij zijn klacht te specificeren en met feiten te staven, aldus het hof.

Y had zowel bij de raad als bij het hof nagelaten te stellen op welke specifieke vertrouwelijke informatie mr. X zich ten behoeve van zijn cliënte in de arbitrage zou kunnen beroepen, dan wel inmiddels had beroepen. Nu Y niet had voldaan aan haar stelplicht, kwam het hof niet toe aan een opdracht tot bewijslevering zoals door Y aangeboden.

Het hof bekrachtigt de beslissing van de raad tot ongegrondverklaring van de klacht.

Faillissementsaanvraag als incassomiddel

- *Hof van Discipline, 19 september 2011, zaak nr. 5938, ECLI:NL:TADRAMS:2011:YA2686. Jegens de wederpartij in acht te nemen zorg.*
- *Gedragsregel 30.*

Geen openheid geven over steunvordering vóór faillissementszitting is niet ongebruikelijk.

Mr. X staat Y bij om een vordering op klager te incasseren. Na vergeefse aanmaningen en niet-nagekomen toezeggingen van klager om te betalen cedeert Y een deel van zijn vordering aan Z.

Mr. X zendt de advocaat van klager een concept-faillissementsaanvraag, waarin X en Z als verzoeksters zijn vermeld. De faillissementsaanvraag vermeldt de hoogte van de steunvordering van Z, maar deze is niet afgetrokken van de vordering van Y.

Enkele dagen voor de mondelinge behandeling van de faillissementsaanvraag wordt de cessie aan klager betekend. Daags voor de mondelinge behandeling wordt de aanvraag in het kader van een regeling tussen partijen ingetrokken.

De raad van discipline acht het verwijtbaar dat mr. X onjuiste informatie in de faillissementsaanvraag heeft opgenomen en dat hij de cessie pas enkele dagen voor de mondelinge behandeling aan klager heeft betekend. Daardoor heeft hij onvoldoende

rekening gehouden met de gerechtvaardigde belangen van klager en oneigenlijke druk op hem uitgeoefend.

Het hof oordeelt daarover in hoger beroep anders. Mr. X heeft de faillissementsaanvraag in concept aan de advocaat van klager toegezonden met een duidelijke aanwijzing om te reageren, bij gebreke waarvan de aanvraag zou worden ingediend. Klager was dus tijdig op de hoogte van de inhoud van de faillissementsaanvraag en daarmee in de gelegenheid om opheldering te krijgen over de inhoud daarvan.

Bij incassering van vorderingen waarop ondanks herhaalde aanmaningen geen reactie volgt, is het uitoefenen van de nodige druk op professionele partijen niet ongebruikelijk. Evenmin is het ongebruikelijk dat pas kort voor de faillissementszitting openheid over een steunvordering wordt gegeven. Het betekenen van de cessie slechts vier dagen voor de zitting verdient bepaald niet de schoonheidsprijs, maar het is niet aannemelijk geworden dat mr. X klager bewust onjuiste informatie heeft gegeven of dat mr. X klager informatie heeft onthouden om de gegrondheid van de vordering van Z te kunnen onderzoeken of anderszins onvoldoende rekening heeft gehouden met de gerechtvaardigde belangen van klager zonder daarmee een redelijk doel te dienen. Ook is niet gebleken dat klager door de handelwijze van mr. X in zijn belangen onevenredig is benadeeld. Het hof vernietigt de beslissing van de raad en verklaart de klacht ongegrond.

(advertentie)

Hoe houdt ú
uw kantoorkosten
laag?

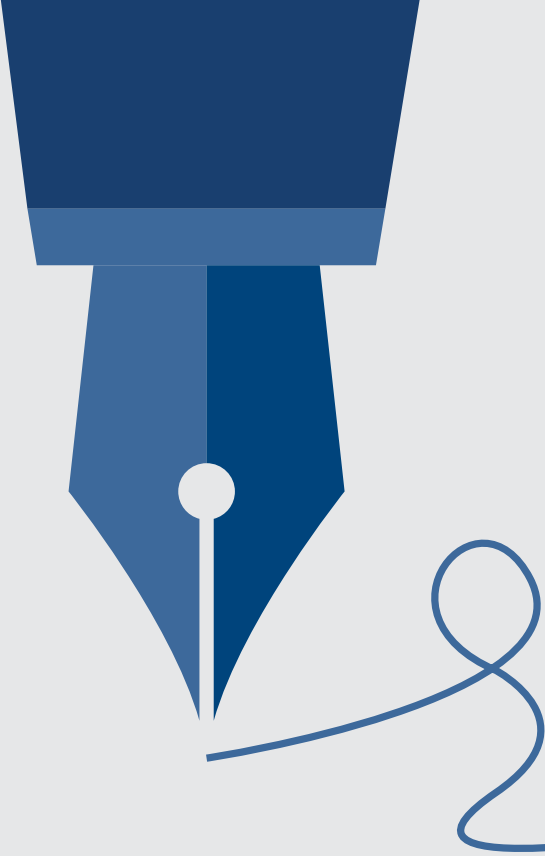
Maak dan van vaste kosten variabele kosten!

Geen personeel op de loonlijst, maar toch een goede en professionele ondersteuning? Dat kan met de flexibele dienstverlening van Europark Advocatuur. Wij bieden:

- Professionele telefonische bereikbaarheid
- Secretariële ondersteuning van juridisch secretaresses
- Digitaliseren van uw documenten
- Juridisch secretaresses op uw advocatenkantoor

Kijk op onze website www.europark.nl
of mail naar info@europark.nl
of bel 055 - 599 78 99

"Dankzij de arbeidsongeschiktheidsverzekering van M is mijn financieel dossier op orde"

M-VERZEKERINGEN

Dossier op orde

Arbeidsongeschiktheid heeft een grote impact op uw leven en carrière. Weet u wat er gebeurt met uw inkomen als u door omstandigheden niet meer kunt werken? Een AOV kan uw wegvallende inkomen (deels) opvangen. De AOV van M-verzekeringen geeft u zekerheid en zorgt ervoor dat uw financieel dossier op orde is; voor nu en in de toekomst.

M biedt als specialist verzekeringen voor advocaten, notarissen, accountants en andere business professionals. Door onze inkoopkracht kunnen wij scherpe premies bieden voor een zeer complete dekking. Ook uw dossier op orde met M? Kijk voor ons complete aanbod op www.m-verzekeringen.nl of neem gerust contact met ons op.

M-VERZEKERINGEN.NL

Ringbaan West 240 • Tilburg • T 013 594 28 28 • m@mutsaerts.nl

WANNEER VERTROUWEN SPECIALISTENWERK WORDT

Zekerheid door ervaring. Dat is escrow services anno nu.

In de beslissende fase van een transactie mogen onzekerheden geen rol spelen. Daarom staan onze specialisten van Escrow & Settlement altijd op scherp om alle partijen met onafhankelijk advies duidelijkheid en oplossingen te bieden. Steeds weer blijkt hoe waardevol toewijding en internationale ervaring zijn om complexe transacties via eenvoudige overeenkomsten succesvol te laten verlopen. Razendsnel handelen, weten waar je het over hebt en oog hebben voor ieders belangen. Dat maakte ons in tien jaar tijd tot een belangrijke wereldwijde speler op het gebied van escrow services. Lees op abnamro.nl/escrow hoe we snel en op maat escrow-overeenkomsten opstellen en uitvoeren. Of neem rechtstreeks contact op met een van onze kantoren:

Rotterdam +31 10 401 58 56

Londen +44 20 3192 94 19

Hongkong +852 3763 31 01

DE BANK ANNO NU ABN·AMRO